

TIEDON VAI KESKUSTELUN JULKISUUS?

- Objektivisuuden ja julkisen keskustelun argumentit yhdysvaltalaisessa kansalaisjournalismissa

Riikka Haikarainen

Elokuu 2005

Pro gradu -tutkielma

Viestinnän laitos

Valtiotieteellinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	Tutkimustehtävä ja -kysymykset.....	6
1.2	Tutkielman lähtökohdat.....	7
1.2.1	Journalismi, julkiso, keskustelu - seurauksena mielipide?.....	7
1.2.2	Objektiivisuuden ongelma.....	14
1.3	Tutkielman rakenne ja analyysin taustoitus.....	16
1.3.1	Työn eteneminen.....	16
1.3.2	Aineiston alustava esittely.....	17
1.3.3	Argumentaation analyysin taustaa.....	18
2	KANSALAIJOURNALISMI JA KESKUSTELEVAN JULKISUUDEN TEORIA	21
2.1	Kansalaisjournalismi ja sen kritiikki.....	21
2.1.1	Liikkeen määrittely ja aiempi tutkimus.....	22
2.1.2	Kansalaisjournalismin kokeillut.....	25
2.1.3	Kansalaisjournalistin autonomia ja normit.....	26
2.1.4	Kansalaisjournalismin kritiikkiä ja pohdintaa.....	29
2.2	Pragmatismi keskustelevan julkisuuden teoreettisena viitekehyksenä.....	32
2.2.1	Pragmatismien lähtökohdat.....	32
2.2.2	Pragmatismi, viestintä ja demokratia.....	33
2.2.3	Deweyn ja Lippmannin kiista julkisuudesta.....	35
2.2.4	Dewey, deliberaatio ja yhteiskuntateoria.....	38
2.3	Keskustelevan julkisuuden teorian kehitys ja kritiikki.....	39
2.3.1	Pragmatismien asema ja sosiaalisen vastuun teoria.....	39
2.3.2	Rationaalisen keskustelun haasteet.....	42
3	OBJEKTIIVISUUS - JOURNALISMIN KIISTANALAINEN MÄÄRITTÄJÄ	46
3.1	Objektiivisuus tietoteoreettisena kysymyksenä.....	46
3.1.1	Totuuden korrespondenssiteoria.....	46
3.1.2	Pragmatismi ja objektiivisuus.....	49
3.2	Objektiivisuus journalismin tutkimuksen kohteena.....	51
3.2.1	Todellisuuden ja sanoman vastavuus journalismissa.....	51
3.2.2	Objektiivisuus konstruktiona, rituaalina ja normina.....	52
3.2.3	Objektiivisuus ja sosiaalisen vastuun teoria.....	55

3.3	Objektiivisuuden tausta ja konteksti Yhdysvalloissa.....	57
3.3.1	Journalismin objektiivisuus-ajattelun historiaa.....	57
3.3.2	Journalistien itseymmärrys ja objektiivisuus.....	59
3.4	Objektiivisuus ja julkisuus kansalaisjournalismi-keskustelussa.....	61
3.4.1	Julkisuuden edistäminen.....	61
3.4.2	Julkisuuden tarkkailu.....	63
3.4.3	Julkisuuden rakentaminen.....	64
3.4.4	Yhteenveto - kansalaisjournalismikeskustelun kolme positiota.....	65
4	JULKISEN KESKUSTELUN EDISTÄMINEN KANSALAIJOURNALISMIN TAVOITTEENA - ARGUMENTAATION ANALYYSI	68
4.1	Analyysin kohde ja toteutustapa.....	68
4.1.1	Stephen Toulminin argumentaatiomalli analyysin viitekehyksenä.....	70
4.1.2	Yleiskuvaa aineistosta.....	74
4.2	Argumentaation analyysi kansalaisjournalismi-keskustelussa.....	78
4.2.1	Lähtötietoina kansalaisen ja yhteisön määritelmät.....	78
4.2.2	Perusteena keskustelun suhde julkisuuden paranemiseen.....	80
4.2.3	Keskustelun argumentaation yhteenveto.....	81
5	PÄÄTELMIÄ KANSALAIJOURNALISMI-KESKUSTELUSTA	83
5.1	Keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen jännite.....	83
5.2	Konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien jännite.....	85
6	DISKUSSIO	91
	LÄHTEET	97
	Kirjalliset lähteet.....	97
	Sähköiset lähteet.....	108
	Liite.....	110

1 JOHDANTO

Roolimme eristäytyneinä tarkkailijoina on tuottanut ongelman, joka heijastuu yleisön epäluottamuksessa. Professionaalien journalismin syntyminen on aiheuttanut journalistien ja yleisön vieraantumisen [- -] Median tulee olla enemmän yleisönsä kaltainen. Journalistien tulee olla enemmän kansalaisten kaltaisia. (Clark 1994, ref. Steele 1997, 164.)

Lehtijuttujen vaikutusten korostaminen johtaa väistämättä kaikkien objektiivisuuteen tähtäävien yritysten hylkäämiseen [- -] Kansalaisjournalismissa objektiivisuus on korvattu päämäärällä 'parantaa julkisen elämän toimintaa', joka on täydellisen subjektiivinen velvollisuus ja avoin kaikenlaisille tulkinnoille. (Corrigan 1999.)

Mietin usein uutisia seurattessani, miksi niiden sisältö tuntuu toisiinsa liittymättömien faktojen kasautumalta. Miksi maailman tapahtumat esitetään uutisissa kuin itsessään ymmärrettävinä, vaikka ne herättävät väistämättä nipun uusia kysymyksiä?

Uutiset esitetään faktojen kasautumana, sillä journalismi noudattaa objektiivisuuden ihannetta, joka nousee klassisen liberalismien perinteestä. Vapaa journalismi tarkoittaa kontrolloimatonta viestintää sekä sanan- ja mielipiteenvapautta. Nämä vapaudet palautuvat liberalismien negatiivisiin vapauksiin eli "vapauksiin jostain". Meidän on oltava vapaita propagandasta, tietoisesta ideologisesta vaikutusvallasta. Tällaisen tiedonvälityksen ajatellaan olevan demokratian ennakkoehto.

Objektiivisuuden ihanteen mukaisesti toimittajan on yritettävä antaa maailmasta jollain tapaa *todellisen* kuva. Journalismien normi on, että toimittajan tulee pyrkiä esitettyjen argumenttien tasapuolisuuteen ja olla samalla puolueeton suhteessa yhteisönsä. Objektiivisuuden käsite onkin olennainen osa journalistista itseymmärrystä.

Tätä itseymmärrystä on yritetty myös uudistaa. Tämän työn aihe, kansalaisjournalismi, tarkoittaa journalistien ja tutkijoiden reformiliikettä, joka on nostanut journalismien tehtäväksi julkisen keskustelun synnyttämisen. Liike haluaa selvittää, miten uutiset voisivat tuottaa enemmän vastauksia kuin kysymyksiä ja ottaa samalla lukijan mukaan siihen prosessiin, jonka kautta journalismia tehdään.

Kansalaisjournalismin idean mukaan journalismien päähaaste tai –ongelma ei ole todellisuuden täsmällinen kuvaaminen, vaan julkisen keskustelun edellytysten luominen. Sen takia lehdistöä ei

saa pitää ensisijaisesti objektiivisena tarkkailijana. Kansalaisjournalismin vastustajien mielestä tiedonvälityksen tehtävänä on päinvastoin oltava faktojen esiintuominen tarkkailevan toimijan tapaan. Siten kansalaisjournalismikritiikin kärki onkin toistuvasti kohdistunut viestinnän ja objektiivisuuden suhteeseen.

Kansalaisjournalismiväittelyn keskeinen kysymys on ollut, luopuuko toimittaja työlleen välttämättömästä erillisyydestä, puolueettomuudesta ja viileän tarkkailijan roolista julkista keskustelua aktiivisesti luodessaan. Keskustelussa on usein ollut vahva normatiivinen lataus, jossa asetetaan vastakkain objektiivinen "vallan vahtikoira" –journalismi ja missionäärinen "asianajojournalismi". Viestinnän tutkimus korostaa puolestaan usein, että journalismi luo väistämättä todellisuutta, minkä takia väittelyn jakolinja on keinotekoinen. Kansalaisjournalismin toteuttajien, kriitikoiden ja tutkijoiden viljelemän objektiivisuuden käsitteen takaa paljastuu siis vakiintuneita tiedonvälityksen ennako-oletuksia, mutta myös niiden kyseenalaistamista.

Työni yläotsikko "Tiedon vai keskustelun julkisuus?" viittaa tähän jännitteeseen, joka hallitsee kansalaisjournalismista käytyä keskustelua. Ristiriita liittyy käsitykseen journalistisen tiedon synnystä ja sen funktiosta. Perinteinen journalismi näkee, että julkinen keskustelu *perustuu tiedolle*. Kansalaisjournalismin kriitikkojen mukaan kansalaisia täytyykin ensin informoida, minkä jälkeen he vasta voivat alkaa vaikuttaa yhteiskunnassa pysyvällä ja positiivisella tavalla. Keskustelevuuden ideasta ammentaneet kansalaisjournalistit taas ajattelevat, että julkinen keskustelu voi *tuottaa tietoa*. Vaikuttaa ei voi, ellei ole viestinnän luomaa käsitystä yhteisöstä tai yhteisestä mielipiteestä. Näin ollen informoimiseen keskittyvä journalismi ei toteuta yhteiskunnallista tarkoitustaan. (Ks. Kuneilius 2000, 17.)

Kiihkein keskustelu kansalaisjournalismikokeiluista käytiin 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa. Tiedon ja keskustelun ristiriitaan on kuitenkin olennaista tarttua juuri tässä ajassa. Nyt 2000-luvulla on syntymässä aivan uudenlainen tarve osallistuvan journalismin käsitteiden, rajoitusten ja mahdollisuuksien pohdinnalle. Median tulevaisuuden tutkijat ovat ennustaneet, että vuoteen 2020 mennessä kansalaiset tuottavat toinen toisilleen tietoverkkojen kautta puolet lukemistaan uutisista (Bowman & Willis 2003, internet-lähde). Valtavirtamedian ja kansalaislähtöisten tiedonvälityksen muuttuvan suhteen pohdinnassa on siten keskeistä selvittää juuri objektiivisuuden käsitteen taustoja ja haasteita.

1.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tarkastelen tässä työssä kansalaisjournalismi-liikettä ja siitä käytyä keskustelua Yhdysvalloissa 1990- ja 2000-luvuilla. Analysoin kansalaisjournalismia objektiivisuuden käsitteen näkökulmasta. Päämääränäni on luoda kriittinen katsaus kansalaisjournalismi-keskustelun ja objektiivisuuden käsitteen suhteeseen. Tällaista analyysiä liikkeestä käydystä keskustelusta ei ole vielä tehty.

Pyrin ensin selostamaan, miten kansalaisjournalismi ja siitä käyty keskustelu määrittelevät journalistisen objektiivisuuden ja julkisuuden suhteen. Näin saan selville objektiivisuuden käsitteen aseman keskustelussa. Siirryn sen jälkeen tarkastelemaan yhtä kansalaisjournalismin päätavoitetta, eli julkisen keskustelun edistämistä. Selvitän tuon tavoitteen argumentaatiota liikkeestä käydyssä keskustelussa. Päämääräni on lopulta eritellä, kuinka objektiivisuuden määritelmät ja julkisen keskustelun argumentaatio liittyvät toisiinsa kansalaisjournalismi-liikkeessä ja sen nostattamassa väittelyssä.

Valitsemalla objektiivisuuden näkökulmaksi kansalaisjournalismiin haluan etsiä taustaoletuksia ja perusteluja objektiivisuuden käsitteelle julkisessa keskustelussa. Olen utelias selvittämään, mitä journalistisen objektiivisuuden periaatteesta seuraa, kun väittelyn kohteena on julkisen elämän parantaminen. Työn motivaattorina ja taustapohdintana on kulkenut kysymys, *voiko journalismi perustella samaan aikaan sekä objektiivisuutensa että julkisen keskustelun edistämisen ja ylläpitämisen.*

Tästä yleisestä tutkimustehtävästäni olen johtanut kaksi tutkimuskysymystä:

- Miten kansalaisjournalismin toteuttajat, kriitikot ja tutkijat määrittelevät journalistisen objektiivisuuden ja julkisuuden suhteen?
- Mitä lähtötietoja, perusteita ja taustatukia he asettavat liikkeen tavoitteelle edistää julkista keskustelua?

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaan erittelemällä kansalaisjournalismista käytyä keskustelua työni teoreettisen viitekehyksen kautta. Analysoin sitä, minkälaisiin teoriaperinteisiin objektiivisuuden ja julkisuuden suhteen määritelmät kansalaisjournalismista käydyssä keskustelussa kiinnittyvät. Kutsun tällaista teorian kautta selittämistä käsiteanalyysiksi. Esitän vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseen objektiivisuutta käsittelevän luvun kolme lopussa.

Toisen tutkimuskysymyksen pääkohde, julkisen keskustelun edistäminen, on vain yksi kansalaisjournalismin monien vivahteiltaan erilaisten tavoitteiden joukossa. Valitsin julkisen keskustelun edistämisen analyysin kohteeksi siksi, että se liittyy työni näkökulmaan objektiivisuuden käsitteeseen. Keskustelun edistämisen tavoitteen kautta kansalaisjournalismin tuo esiin oman käsityksensä *parhaan mahdollisen tiedon laadusta ja saatavuudesta*.

Vastaan toiseen tutkimuskysymykseen luvussa viisi, jossa erittelen kansalaisjournalismikeskustelua Stephen Toulminin argumentaation analyysimallin käsitteiden avulla. Toulmin liittää yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa niin sanotun uuden retoriikan tutkimusperinteeseen (esim. Summa 1998). Selostan ja taustoitan analyysin toteutustavan lyhyesti johdantoluvun lopussa sekä syvällisemmin ennen analyysiä luvussa neljä.

1.2 Tutkielman lähtökohdat

Kansalaisjournalismin tavoitteena on ollut määritellä uudelleen tiedonvälityksen ja julkisen keskustelun suhdetta. Jotta kansalaisjournalismin teoriaa ja sovelluksia voisi hahmottaa kokonaisuutena, on ensin tarkasteltava yleisellä tasolla journalismin, sen yleisön, julkisen keskustelun ja niistä seuraavan mielipiteen ilmiöitä. Näiden käsitteiden lisäksi johdattelen seuraavissa alaluvuissa myös objektiivisuuden ongelman pariin.

1.2.1 *Journalismi, julkiso, keskustelu - seurauksena mielipide?*

Tämän tutkimuksen lähtökohtana on journalismin ja julkisen keskustelun monimutkainen suhde. *Journalismilla* tarkoitan työssäni Hannu Niemisen ja Mervi Pantin (2004, 140) määritelmän mukaan median tosiasiapohjaisia sisältöjä kuten uutisia, reportaaseja, kolumneja ja muuta ei-fiktiivistä sisältöä. Lähden työssäni Risto Kuneliuksen (2000) tapaan siitä, että journalismilla tulisi olla neljänlaisia tehtäviä. Journalismi on ensinnäkin tiedonvälitystä, toiseksi tarinoiden kertomista ja kolmanneksi julkisen keskustelun luomista ja ylläpitoa. Neljäs tehtävä on journalismin rooli julkisen toiminnan resurssina. Näiden lisäksi journalismille voidaan luonnollisesti osoittaa taloudellisia, viihdyttäviä ja valtarakenteita luovia funktiota. (Mt.)

Esa Reunasen (2003, 97) mielestä journalismin tutkimuksessa on otettava kantaa siihen, muodostuuko julkiso mediatodellisuudessa esitetyistä teksteistä vai onko se vain diskurssiivinen muodostelma, johon puheenvuoroja esittävät tahot osallistuvat. Tämä on keskeinen kysymys konstruktivistisessä tutkimuksessa, jonka mukaan tieto todellisuudesta välittyy ja muotoutuu sosiaalisissa prosesseissa: tiedon ja todellisuuden välistä yhteyttä voidaan kuvata jäljentämisen sijaan tuotantona (Welsh 1991).

Oman kantani pohtiminen konstruktivismiin on ollut työn kirjoitusprosessin aikana keskeistä, sillä konstruktivistinen näkökulma on hyvin olennainen vedenjakaja kansalaisjournalismin ja objektiivisuuden käsitteiden argumentoinnissa. Kansalaisjournalismin työn päämääriä ja menetelmiä määrittää ratkaisevasti se, määritteleekö liike oman roolinsa konstruktivistisesti vai ei. Ajattelen, että journalismi osallistuu julkiseen keskusteluun sekä rakentamalla omaa todellisuuskäsitystään että vahvistamalla jo olemassa olevia tulkintoja - määrittelen journalismin luonteen tässä työssä siis konstruktivistisesti.

Pidän siten työni lähtökohtana Reunasen tavoin sitä, että yhteiskunta julkisoineen ei ole olemassa vain teksteissä tai niiden ulkopuolella vaan molemmissa, sekä journalismin niiden väliin rakentamassa todellisuudessa. Suhdettani konstruktionismiin voisi näin Juhilan (1999, 162) jäsenyyksen mukaisesti kuvailla *ontologiseksi konstruktionismiksi*. Sen mukaan tutkimuskohdetta ei kokonaisuudessaan palauteta kieleen, vaikka kieli onkin ensisijainen tutkimuskohde. Tekstien ja puheen ulkopuolella ajatellaan olevan ei-diskurssiivisia maailmoja. Näin esimerkiksi tekstianalyysin tehtävä on selvittää, miten noita maailmoja rakennetaan erilaisissa kielellisissä käytännöissä sekä pohtia ei-diskurssiivisten ja diskurssiivisten käytäntöjen välistä vastaavuutta. Näin voidaan ymmärtää, kuinka ne luovat ymmärrystä taikka kieltävät tai vaientavat jotkut näkemykset. (Mt.)

Uutisen kaltaisella mediatekstillä on yhteiskunnassa oleellinen sosiaalinen funktio järjestää ja kommunikoida yhteisiä kokemuksia, selittää monimutkaisia ja hämmentäviä ilmiöitä ja siten ylläpitää ja vahvistaa sosiaalista järjestystä (Woodstock 2002). Uutisia voi siis tarkastella sosiaalista elämäämme rajaavina ja rakentavina teksteinä. Kielelliset rakenteet tai diskurssien järjestelmät järjestävät ja merkityksellistävät inhimillistä kokemusta. Näin ollen tapa, jolla puhumme maailmasta vaikuttaa siihen, kuinka ymmärrämme tai "näemme" maailman. (Kt. Gill & Whedbee 1997, 157-160.)

Julkiso

Journalismin tapa rakentaa sosiaalista todellisuutta ja näin ollen myös julkista keskustelua muuttuu väistämättä sen mukaan, kuinka yleisön rooli ymmärretään. Kansalaisjournalismin ajattelun mukaan vasta järkevä, aito vuorovaikutus julkisuuteen kulloinkin päässeistä puheenaiheista muodostaa *julkison* eli yleisön, joka toimii aktiivisesti yhteiskunnan eri areenoilla. Julkison käsitteen ovat lanseeranneet Veikko Pietilä ja Seija Ridell (1998, 95). Suomen kielestä puuttuu erottelu kahden englanninkielisen yleisöä merkitsevien sanojen *audience* ja *public* välillä. Viestinnän tutkimuksessa *audience*-sana tarkoittaa yleensä mediasisältöjä yksityisyydessä kuluttavia yksilöitä, kun taas *publicin* ajatellaan viittaavan keskusteleviin ja toimiviin kansalaisiin (Heikkilä 2001, 157).

Kuneliuksen (2004, 98) mukaan yritys tuoda suomen kieleen uusi sana on sovellus filosofisesta pragmatismista, jota hyödynnän myös tämän työn teoreettisessa viitekehityksessä. Julkisuudesta käymämme keskustelun tarkkuus ja erottelukyky on tärkeää, koska pragmatismien mukaan sanat ovat ajattelumme välineitä.¹

Viestinnän tutkimuksessa on kulttuurisen käänteen myötä alettu hahmottaa mediaesitysten vastaanottaja tekstien lukijana, jonka tekemiin tulkintoihin tutkimus keskittyy. Kansalaisjournalistit ovat hankkeissaan kehystäneet yksilön useimmiten aktiivisen tulkitsijan sijaan julkiseen keskusteluun osallistuvana kansalaisena. Samalla kansalaisjournalismin päämääränä on kansalaisten äänen ja heidän tärkeiksi kokemiensa aiheiden tuominen journalismin agendalle.

Katsoja- ja lukijamäärien laskiessa ja juttujen "myymisen" paineen kasvaessa voi olettaa, että vastaanottajaa kehystetään journalismissa nykyään useimmiten kuluttajana, eikä kansalaisena. Julkisuuden tutkijat ovat nähneet tällaisen kehityksen hyvin ristiriitaisena, mikä tulee ilmi myös kansalaisjournalismi-keskustelussa pohdintana taloudellisten rakenteiden ja julkisen keskustelun suhteesta. Kansalaisjournalismin puhetapa luokin tarpeen analysoida kansalaisen määritelmän perusteita ja taustatukia nimenomaan julkisen ja yksityisen sekä kaupallisen ja ei-kaupallisen rajojen näkökulmista.

¹ Ks. myös Tiedotustutkimus 4/1997 ja 3/1999.

Julkinen keskustelu

Jotta julkiso voi journalismin avulla käydä rationaalista keskustelua, on myös poliittisen järjestelmän suhtauduttava avoimesti kiistakysymysten julkiseen harkintaan. Ihanne ei aina kuitenkaan toteudu. Esimerkkinä voidaan nimetä suomalaiset talouspolitiikan päättäjät, jotka Anu Kantolan (2002) mukaan suhtautuvat varsin skeptisesti järkevän julkisen keskustelun mahdollisuuteen. He pyrkivät usein jopa tietoisesti pitämään päätöksenteon erossa julkisuudesta, koska julkisuuden pelätään hankaloittavan "asioiden hoitoa". Keskusteluun antautumista helpompaa on informoida kansaa jo tehdyistä päätöksistä. 1990-luvun alun talouskriisin aikana päättäjät pyrkivätkin aidon keskustelun sijaan käyttämään julkisuudessa "yksinkertaista" kieltä, joka "tehoaisi kansaan" (mt., 320–321).

Poliittisten päättäjien lisäksi julkista keskustelua luovaan valtaeliittiin kuuluvat luonnollisesti myös toimittajat. Journalistien erikoistuminen on jatkuvasti korostunut toimitustyössä 1900-luvun loppupuolella. Samalla myös toimittajien koulutus- ja palkkataso on noussut. Heikki Heikkilä ja Risto Kunelius (2000, 17) väittävät, että toimittajat ovat löytäneet kenties liiankin hyvin oman erityisen paikkansa yhteiskunnallisten instituutioiden joukossa. Heistä on tullut yleisön silmissä osa systeemiä, eikä ajatus siitä, että toimittajat edustavat yleisöään ole onnistunut säilyttämään uskottavuuttaan. Journalistiset sisällöt eivät enää heijasta toimittajien tulkitsevia tai älyllisiä kykyjä, vaan pelkästään professionaalisuuden myötä hankittuja teknisiä taitoja. (Mt.)

Journalismin tutkimuksessa on osoitettu, että kansalaiset päästetään julkisuudessa puhumaan yleensä vain omista kokemuksistaan, kun taas viranomaiset määrittelevät yleiset tosiasiat. Tutkijat ovatkin taipuvaisia ajattelemaan, että uutisaiheet, niiden näkökulmat ja uutisten toimijat valikoituvat paljolti sen mukaan, millaista informaatiota yhteiskunnan eri eliittihot journalismille tuottavat². Yksilöiden, "kansalaisten" tiedolla tai kokemuksilla on harvoin paikkaa uutisten lähteenä.

Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia lisäävän julkisen keskustelun näkökulmasta on valitettavaa, että uutisjournalismin aihe- ja lähdevalikoima on useimmiten rakenteellisesti epäedustava (Heikkilä 2001, 151). Sitä hallitsevat yhteiskunnan "ylätason" kovat teemat politiikka ja talous, joista puhuvat vain yhteiskunnan erilaiset eliitit (mt.). Kun journalismin itseoikeutetuiksi lähteiksi mielletyt

² Media-analytikko Andrew Tyndallin mukaan yhdysvaltalaisilla NBC-, ABC- ja CBS-kanavilla syyskuun 2002 ja helmikuun 2003 välillä lähetetyistä Irakia koskevista 414 jutuista kaikki paitsi 37 oli lähtöisin Valkoisesta talosta, Pentagonista tai ulkoministeriöstä (Columbia Journalism Review 7-8/2003, 26).

vallanpitäjät ovat poikkeuksellisen yksimielisiä, voi tilanne muodostua ongelmalliseksi. Tuono Mörän (1999, 241) tutkimuksen mukaan näin tapahtui muun muassa Suomen EU-jäsenyyksymyksessä.

Yksimielisyydestä seuraa, että asiat hahmottuvat nykypäivän mediassa uutistapahtumiksi usein liian myöhään. Yhteiskunnallisesti merkittävät asiat yltävät julkisuuteen vasta siinä vaiheessa, kun asiakysymykset on tunnistettu, päiväjärjestykset laadittu, vaihtoehdot määriteltä ja arvot nimetty. Tässä tilanteessa keskustelevan journalismin käytäntöjen ehdottaminen - puhumattakaan yrityksistä toteuttaa niitä - on perimmältään edustuksellisen demokratian kritiikkiä. (Heikkilä 2001, 154–155.)

Julkisen keskustelun eliittivetoisuus saattaa johtaa ns. "pseudokeskustelun" tilanteeseen, jossa journalismi kokoaa kyllä erilaisia ääniä, mutta ei aseta näitä puhujia vastakkain, vertaamaan kantojaan. Tilanne olisi toinen, jos julkisuutta toteutettaisiin enemmän keskustelun näkökulman kautta. Tällainen näkökulma hylkää teknisen ja neutraalin näkemyksen journalistisesta kielestä ja paljastaa erilaisten diskurssien ja puhetapojen merkityksen sosiaalisen todellisuuden määrittelyssä (Heikkilä & Kunelius 1997, 9-10).

Heikkilä ja Kunelius (2000, 100) kuitenkin toteavat, että julkisen keskustelun suhteen on tärkeää kyseenalaistaa eräs siihen liittyvä "autenttisuuden" harhakuva. On harhaanjohtavaa ajatella, että jossain kaukana kansan syvissä riveissä käydään aitoa ja itsenäistä kansalaiskeskustelua, joka osallistuvan demokratian pitäisi tavoittaa. Journalismin pitäisi pikemminkin itse havaita oma roolinsa keskustelun rakentajana ja ylläpitäjänä. (Mt.)

Jotkut tutkijat näkevät julkisen keskustelun kaventuneen jatkuvasti kasvavan tiedonvälityksen kaupallistumisen takia. Kansalaisiin vedotaan yhä enemmän pelkinä kuluttajina. On vaikeaa puhua "julkisesta keskustelusta", kun median tehtävänä on yhä enemmän yleisöjen houkutteleva ja säilyttäminen mediaesitysten myynnin edistämiseksi (Dahlgren 1991, 11).

Edellä kuvatut julkisen keskustelun ongelmat ovat juuri niitä, joihin kansalaisjournalismi on halunnut tarttua. Liike on kuuluttanut journalistisiin sisältöihin ratkaisukeskeisempää otetta, joka korostaisi kansalaisten omia ehdotuksia paremman yhteiskunnan tavoittamiseksi. Kansalaisjournalistien mukaan ratkaisujen pohdinnan puute mediassa johtuu osittain juuri journalismin eliittikeskeisyydestä, joka on aiheuttanut depolitisaatiota, liikaa uskoa asiantuntijavaltaan sekä kansalaisten ajamista passiiviseen asemaan yhteiskunnassa (Rosen 1999b). Kansalaisjournalismi-

liikkeen päähuomio onkin ollut uudenaissa tiedon tuottamisen tavoissa. Esimerkiksi erilaiset kansalaisraadit ovat olleet tyypillinen tapa luoda pragmaattista, käytännön ratkaisuja tarjoavaa tietoa.

Eräs julkisen keskustelun arvioinnin kriteeristö on Heikki Heikkilän ja Risto Kuneliuksen (1997) esittelemä käsitteellinen kolmijako julkisuuteen pääsystä, dialogisuudesta ja harkitsevuudesta. *Pääsystä* on kyse siitä, ketkä pääsevät mukaan keskusteluun. *Dialogisuuden* avulla arvioidaan, kuinka hyvin osapuolten argumentit todella kohtaavat julkisuudessa. *Harkitsevuudessa* on kyse keskustelun pitkäjänteisyydestä ja ratkaisuihin pyrkimisestä. Jotta keskustelu olisi harkitsevaa, sen pitää antaa osallistujille realistinen mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Harkinnan tarkoituksena ei ole johtaa pakotettuun konsensukseen, vaan tuottaa uusi yhteinen mielipide - jotakin sellaista, mitä ei olisi ilman yhteistä julkista harkintaa syntynyt. (Mt.; ks. myös Barber 1984, 215; Heikkilä 2001, 158–159.)

Kolmijako tuo esiin myös kansalaisjournalismin perusideat (Raittila 2004, 227). Kansalaisjournalismi korostaa monenlaisten äänten nostamista joukkoviestinnän lähteiksi, noiden äänien saattamista keskusteluyhteyteen muiden äänien ja vallankäyttäjien kanssa sekä pyrkimystä sellaiseen keskusteluun, jossa ongelmiin pureudutaan vakavasti sekä tähdätään rakentaviin ratkaisuihin.³

Julkisen keskustelun käsite on monella tavalla ongelmallinen - julkisen vuorovaikutuksen ehtoja ja päämääriä on usein hankala nimetä. Reunanen (2003, 11) tuokin ilmi, että kansalaisjournalismin keskustelun synnyttämässä journalismikritiikissä ovat julkisen keskustelun käsite ja keskustelun arvioinnin kriteerit jääneet pitkälti huomiotta. Valitsemalla tämän työn näkökulmaksi objektiivisuuden käsitteen olenkin halunnut nostaa esiin yhden journalismin arvioinnissa usein käytetyn kriteerin, jota selvittämällä voi valottaa koko keskustelun ideologisia ja filosofisia taustaoletuksia.

Yleinen ja julkinen mielipide

Julkisen käsite ja julkisen keskustelun ajatus herättää kysymyksen, seuraako keskustelusta lopulta myös jonkinlainen yleinen tai julkinen mielipide.

³ Pentti Raittila (2004) on soveltanut Kuneliuksen ja Heikkilän kolmijakoa ja kansalaisjournalismin näkökulmaa lehtitekstien dialogisuuden tutkimukseen. Aineistona Raittila käytti mediaesityksiä, jotka koskevat venäläisiä ja virolaisia. Näitä ryhmiä hän analysoi "suomalaisten Toisina".

Politiikan tutkija Susan Herbst (1993, 449–450) kuvaa, miten hänen haastattelemansa ryhmä tavallisia amerikkalaisia ymmärsi käsitteen *public opinion* poikkeuksetta vieraantumisen kontekstissa. Haastattelupuheessa tuotiin esiin, että julkisen mielipiteen muodostuksen prosessi on jollain tavoin kansalaisten ulottumattomissa - kansalaiset eivät ole osa julkista mielipidettä. Haastateltujen oli vaikea uskoa, että käsitteellä "julkinen mielipide" on joku aito merkitys. Käsitteen ymmärtämisessä ei löytynyt eroja poliittisesti aktiivisten tai passiivisten tai ideologialtaan erilaisten henkilöiden väliltä (mt., 450).

Englannin *public opinion*, ranskan *l'opinion publique* tai saksan *die öffentliche Meinung* voidaan kääntää suomeksi sekä yleiseksi että julkiseksi mielipiteeksi. Kaksi eri ilmaisua kuvaavat mielenkiintoisesti eri näkökulmia mielipiteenmuodostukseen. "Yleinen mielipide" viittaa yksilöiden mielipiteiden ja asenteiden mittauksesta saatavaan keskiarvoon. Survey-tyyppisessä kvantitatiivisessa tutkimuksessa yleinen mielipide määritellään yleensä yksittäisten ihmisten jaetuksi mielipiteeksi yhteisestä aiheesta (mm. Yeric & Todd 1996, 6). Käsite nojaakin tietoteoreettiseen realismiin ja edustavuuden ajatukseen. Yleinen mielipide antaa ymmärtää, että kansa voisi todella "puhua yhdellä suulla". (Peters 2001, 90.)

Kun journalismia tarkastellaan julkisen keskustelun näkökulmasta, suositaan *julkisen mielipiteen* käsitettä. Julkinen mielipide syntyy silloin julkisen ajatustenvaihdon ja harkinnan seurauksena. Yksityisistä mielipiteistä koostuva yleinen mielipide ei välttämättä täytä tällaiseen julkisuuskäsitykseen liittyvää demokraattisen vuorovaikutuksen ideaalia.

Kansalaisjournalismi on omaksunut pitkälti teoreettiseksi lähtökohdaksi Daniel Yankelovichin (1991) käsityksen "julkisesta harkinnasta"⁴. Julkinen harkinta tarkoittaa kehittynyttä julkista mielipidettä, joka syntyy kun ihmiset ovat tarttuneet johonkin asiaan, harkinneet sitä monilta kannoilta, ymmärtäneet valinnat, joihin se johtaa sekä hyväksyneet kaikki seuraukset tekemistään valinnoista. Näin julkinen mielipide ei ole mitattavissa oleva objekti, vaan prosessi, jonka avulla poliittinen yhteisö hahmottelee valintojaan ja keskustelelee niistä. (Mt.)

Julkisesta mielipiteestä käydyssä keskustelussa on esitetty myös "kolmas" näkökulma. Väittely siitä, pitääkö journalismin toimia vilpittömänä poliittisen prosessin peilinä vai poliitikkojen ja kansalaisten keskustelun edistäjänä sivuuttaa sen mahdollisuuden, että journalismi ei ole julkisen

⁴ Mm. kansalaisjournalismin käytännön oppaan kirjoittanut Arthur Charity (1995, 4-9) määrittelee liikkeen julkisuusajattelun Yankelovichin kuvailevan julkisen harkinnan syntyprosessin kautta.

mielipiteen kanava vaan *osa julkista mielipidettä* (Brewin 1999, 234). Tällainen näkökulma uhkaisi kuitenkin journalistien itselleen luomaa sosiaalista imagoa julkisen asioiden koulutettuina raportoina ja välittäjinä. Väite kyseenalaistaisi ajatuksen siitä, että maailmassa on olemassa kiinteitä ja rajattuja uutisten "palasia", jotka koulutetut tarkkailijat valitsevat ja esittävät yleisön poliittiseksi valistamiseksi. (Mt.)

Tapa käsittää journalismi osana julkista keskustelua ja julkisen mielipiteen rakentumista asettaa kysymyksen, kuinka *tiedonvälityksen objektiivisuus* tulisi ylipäätään määritellä.

1.2.2 *Objektiivisuuden ongelma*

Objektiivisuuden merkitystä journalismin laadun kriteerinä on pidetty keskeisenä, vaikka se on käsitteenä huomattavan mutkikas (McQuail 1987, 130). Objektiivisuuden painoarvo journalismin itseymmärryksessä ja alan tutkimuksessa on lähtöisin monelta suunnalta. Journalisteille itselleen se on olennainen ammatillinen arvo ja identiteetin merkittäjä. Samalla objektiivisuuden arvostus on ollut tyypillinen piirre koko modernin aikakaudelle. Käsite on liitetty ajattelun itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen, erityisesti suhteessa tieteisiin ja byrokraattiseen rationaliteettiin. Kaikki nämä tekijät ovat luoneet objektiivisuuden ja *uskottavuuden* välille lähes erottamattoman ajatuksellisen yhteyden. (Mt.)

Journalismin laadun kriteerinä objektiivisuuden käsite on kuitenkin ongelmallinen. Nykyisessä joukkoviestinnän tutkimuksessa korostetaan usein, ettei toimittaja voi olla koskaan täysin vapaa kulttuurisesta taustastaan, uskomuksistaan ja sosiaalisesta asemastaan (Nieminen & Pantti 2004, 142). Tärkeimpänä pidetäänkin toimittajan avoimuutta oman taustansa suhteen:

Keskeistä on, että toimittaja tai kuka tahansa mediaesityksiä tuottava tuo omat lähtökohdansa ja arvoperustansa avoimesti esille. Siten vastaanottaja voi itse päätellä, onko ensinnäkään samaa mieltä niistä, ja toiseksi, noudattaako toimittaja omia lähtökohtiaan. (Mt., 142.)

Journalismi pyrkii esitystapojensa avulla muodostamaan vaikutelman ulkopuolisuudesta, puolueettomuudesta ja luotettavuudesta. Mörän (1999, 134) mukaan journalistit eivät yleensä näytä ajatte-

levan aktiivisesti objektiivisuuden käsitettä, eikä heillä ole mielessään mitään eksplisiittistä objektiivisuuden määritelmää. Objektiivisuus on pikemminkin jonkinlainen taustalla vaikuttava ideaali, joka jollain tavoin ohjaa heidän työtään. Sama epämääräisyys näkyy viestinnän vastaanottajien ajatuksissa. John C. Merrillin mukaan amerikkalaiset medioiden käyttäjät ja vastaanottajat hyväksyvät kyselytutkimuksessa usein ajatuksen "osittaisesta" objektiivisuudesta. Ajattelun mukaan juttu voi olla "pääpiirteisensä" totuudenmukainen, mutta joiltain osin toimittajan oman taustan tai mielipiiteiden värittävä. (Dennis & Merrill 1991, 109–116.)

Tällainen määritelmä objektiivisuudesta on Merrillin mukaan kuitenkin väärä: objektiivisuutta ei voi pilkkoa osiin, koska silloin joudutaan ratkaisemaan mahdoton kysymys siitä, milloin "osittain objektiivisesta" jutusta tulee kokonaan subjektiivinen. Myöskään objektiivisuuden takaavat menetelmät eivät Merrillin mukaan ratkaise ongelmaa. Jokainen toimittaja valitsee, järjestee ja manipuloi käsiteltäviä asioita - se on Merrillin mielestä journalismin tehtävä. (Mt.)

Journalismista on muodostunut yksi modernin yhteiskunnan "tietolaitoksista", mutta se on erityisasemassa, sillä sen kyky tietää riippuu näkyvästi muiden instituutioiden tietämisen tavoista. Journalismin sitoutuminen tiedon kehyksiin sitoo kuitenkin pahimmillaan myös journalismin tutkimuksen kädet: voidaan tutkia vain sitä, mitä kulloinkin yhteiskunnassa tieteenä ja tietona pidetään. (Kunelius 2000, 6-8.) Jos journalistit tekevät jyrkän erottelun tiedon ja keskustelun välille, kykenee journalismi Kuneliuksen mielestä ainoastaan sovittamaan yhteen eri näkökulmia eikä synnyttämään uusia synteesejä tai toimintahorisontteja. "Uhkakuvana on julkisuus, jossa 'jokaisen omat totuudet' lisääntyvät ja julkisuuden merkitys yhteisten linjavetojen neuvottelun areenana heikkenee", Kunelius kuvailee (mt., 17).

Viestinnän tutkija James Carey on esittänyt, että yhdysvaltalainen lehdistö on astumassa uudenlaisen puoluesidonnaisuuden aikakauteen (*Columbia Journalism Review* 7-8/2003, 26). Poliittiseen oikeistoon sitoutuneet mediakonglomeraatit kasvavat yhä suuremmiksi. Careyn mukaan tälle aikakaudelle on paradoksaalisesti tyypillistä "hypersensitiivisyys" puolueellisuussyttöksiä kohtaan. Esimerkkinä kerrotaan kyselystä, jonka *Columbia Journalism Review* -lehti suuntasi sikäläisille sanomalehdille. Kyselyssä haluttiin selvittää lukijakirjeiden jakautuminen Irakin sodan kannattajiin ja vastustajiin. *The Tennessean* -lehdestä kerrottiin, että 70 prosenttia lukijakirjeistä vastustaa sotaa, mutta toimittajat yrittävät julkaista mahdollisimman monia sotaa puolustavia kirjeitä, jottei heitä syytettäisi puolueellisuudesta (mt., 26).

Anekdootti kertoo paljon objektiivisuuden käsitteen tilanne- ja aikasidonnaisuudesta. Tiedonvälitystä määrää aina viime kädessä toimittajien ja uutisorganisaatioiden oma toiminta ja merkityksenanto. Uutisjuttujen puolesta/vastaan -rakenne ja lainaustapojen konventiot luovat useimmiten puolueettoman tiedonvälityksen ilmiäsun. Mitä syvällisempään ja eritellympään raportointiin pyritään, sitä enemmän tulee vastaan toimittajan pakko "päättää kuka on oikeassa".

1.3 Tutkielman rakenne ja analyysin taustoitus

Kuvaan seuraavassa työni lukujen etenemisen, minkä jälkeen siirryn analyysin alustavaan esittelyyn. Menetelmän varsinainen pohjustus ja arviointi sijoittuvat analyysilukuun neljä.

1.3.1 Työn eteneminen

Työni alkaa kahden luvun mittaisella tausta- ja teoriaosuudella, jonka kautta esittelen tutkimusaiheeni, teoreettisen viitekehäkseni sekä tutkimusnäkökulmani (luvut 2 ja 3). Luvun kaksi päämääränä on kuvata tutkimuskohde sekä asettaa kansalaisjournalismi tutkimukselliseen kontekstiinsa. Käyn ensin läpi kansalaisjournalismin määritelmää, kokeiluja ja kritiikkiä sekä sen taustalla vaikuttavia keskusteleavan julkisuuden näkökulmia. Tarkoitan keskusteleavalla julkisuudella yhdysvaltalaisista pragmatismia, lehdistön sosiaalisen vastuun teoriaa ja deliberatiivisen demokratiateorian perinnettä. Lopuksi analysoin ja erittelen keskusteleavan julkisuuskäsitykseen soveltamista journalismiin sekä ajatteluun kohdistettua kritiikkiä. Näin kykenen vertaamaan kansalaisjournalismin arviointia koko keskusteleavan julkisuusajattelun saamaan vastaanottoon.

Luvussa kolme pureudun tutkimusnäkökulmaani, objektiivisuuden käsitteeseen. Luku taustoittaa ja motivoi objektiivisuuden analyysin kansalaisjournalismin tutkimuksessa. Tarkastelen objektiivisuutta teorian tasolla sekä todellisuuden ja sanoman suhdetta kuvaavana tietoteoreettisena käsitteenä että historiallisesti ja sosiaalisesti syntyneenä journalismin normina ja rutiinina. Tämän jälkeen analysoin kansalaisjournalismi-keskustelua ja vastaan samalla ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, *miten kansalaisjournalismin toteuttajat, kriitikot ja tutkijat määrittelevät journalistisen objektiivisuuden ja julkisen keskustelun suhteen*.

Luvussa neljä vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni: *Mitä lähtötietoja, perusteita ja taustatukia keskustelijat asettavat liikkeen tavoitteelle edistää julkista keskustelua?* Perustelen ja esittelen ensin analyysimenetelmäni, Stephen Toulminin mallin argumentaation analyysiin. Varsinaisessa analyysissä erittelen kysymyksen mukaisesti julkisen keskustelun edistämisen lähtötietoja sekä esiin nostettua perustetta ja sen taustatukea.

Työni päätelmät sisältävässä luvussa viisi pohdin, mitä erittelemistäni analyysin tuloksista seuraa. Viimeisessä diskussio-luvussa käyn vielä läpi tutkimukseni pääpiirteissään, arvioin tuloksia ja niiden merkittävyyttä sekä esitän aiheita jatkotutkimukseen.

1.3.2 *Aineiston alustava esittely*

Työni aineiston muodostavat yhdysvaltalaisen journalismin ja viestinnän tutkimuksen alan tieteelliset aikakauslehdet sekä yksi yhdysvaltalainen journalismikritiikki-lehti (ks. liite 1). Olen tutkinut näissä julkaisuissa kansalaisjournalismi-keskustelua vuosina 1997–2005.

Aikakauslehdet luovat säännöllisen julkaisuaikataulunsa takia foorumin argumentoivalle keskustelulle journalistisen työn ja tutkimuksen ajankohtaisista aiheista. Analysoimissani julkaisuissa on käyty keskustelua myös käytännön journalistisesta työstä; onhan kansalaisjournalismiliike saanut muotonsa sekä tutkijoiden että ammattijournalistien keskuudessa. Journalismikritiikkilehti tarjoaa taas suoraan käytännöllisen näkökulman journalistin työhön sekä otteen siitä kritiikistä, jota journalistien ammattikunta on kansalaisjournalismi-liikkeeseen kohdistanut.

Valitsin aineistokseni ainoastaan yhdysvaltalaisen keskustelun, sillä Suomessa ei ole toteutettu kuin muutamia kansalaisjournalismiksi nimettyjä kokeiluja. Suomen ainoassa viestinnän ja journalismin alan tieteellisessä aikakauslehdessä, Tiedotusopillisen yhdistyksen julkaisemassa Tiedotus-tutkimuksessa on julkaistu vain viisi liikettä koskevaa artikkelia vuosina 1995-2005⁵. Päädyn käyttämään näitä suomalaisia artikkeleita taustalähteinä, sillä halusin rajata tutkimukseni koskemaan nimenomaan yhdysvaltalaista keskustelua. Tätä valintaa perustelen kansalaisjournalismin

⁵ Carey 26 (2003):2; Glasser & Craft 20 (1997):4; Heikkilä & Lehtonen 26 (2003):2; Heikkilä 1999:3; Heikkilä & Kunelius, Risto 18 (1995):3.

sikalaisella syntytaustalla sekä tutkimusnäkökulmani objektiivisuuden käsitteen vahvalla asemalla yhdysvaltalaisessa journalistisessa kulttuurissa.

Vaihtoehtoisena aineistona olisin voinut käyttää toimittajien ja tutkijoiden haastattelupuhetta tai kansalaisjournalismia käsitteiden seminaarien ja konferenssien dokumentoituja puheenvuoroja. Laajan keskustelun eri näkökohtien selvittämiseksi haastattelujen toteuttaminen Suomessa ei olisi ollut järkevää, sillä kansalaisjournalismia toteuttaneita toimittajien joukko on edelleen hyvin pieni. Kansalaisjournalismia käsitteiden keskustelujen ja tapahtumien dokumentteja ovat puolestaan laatineet pääasiassa liikkeen kannattajat, jolloin vastustajien argumentointi on voinut jäädä niissä vähäisemmäksi.

1.3.3 *Argumentaation analyysin taustaa*

Vastaan työni toiseen tutkimuskysymykseen niin sanotun uuden retoriikan piirin laskettavan argumentaation analyysin avulla. Uusi retoriikka kiinnittyy diskurssianalyysin perinteeseen. Diskurssianalyysin käsitteen jäsenän työssäni Eero Suonisen (1999) lailla suomalaiseen yhteiskuntatieteeseen omaksutun diskurssianalyysin suuntauksen mukaisesti. Se on muotoutunut vuorovaikutuksessa brittiläisen diskurssianalyttisen tradition kanssa.

Tässä perinteessä *diskurssia* voidaan pitää verrattain eheänä merkityssuhteiden kokonaisuutena tai merkitysulottuvuutena, joka rakentaa todellisuutta tietyllä tavalla (Suoninen 1999, 21). *Diskurssi-analyysi* taas tarkastelee kaikkea kielenkäyttöä tekemisenä: ihmisen katsotaan olevan kieltä käyttäessään osallinen siinä kulttuurisessa virrassa, jonka tarjoamalla välineillä ilmiöitä tehdään ymmärrettäväksi. Diskurssianalyysi tarkoittaa siis sellaista kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sosiaalisen todellisuuden tuottamista erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. (Mt., 19.)

Diskurssianalyysissä retorista analyysivälineistöä voidaan käyttää esimerkiksi sen tarkasteluun, miten erilaisia selontekoja tuotetaan tai kuinka tekoja tai asioiden kategorisointeja pyritään oikeuttamaan (Jokinen 1999, 47). Tässä työssä keskityn kuitenkin tekstien sisältöön ja merkityksiin, eli argumentaatioon tieteellisissä artikkeleissa. Lähtökohtani on, että viestinnän ja journalismin tutkimus on samalla tavalla yhteiskunnallista ja sosiaalista toimintaa kuin yhteiskuntatieteiden itsensä

tutkimat tutkimuskohteet. Tiedeyhteisö on puheyhteisö, eikä se laadultaan poikkea tässä suhteessa muista sosiaalisista yhteisöistä.⁶

Diskurssianalyysiin liittyvän uuden retoriikan perustajina pidetään Kenneth Burkea, Stephen Toulminea ja Chaim Perelmania. Heistä Perelman ja Toulmin tutkivat erityisesti argumentointia tavoitteenaan esittää kattava teoria argumentoivan tekstin tai puheen analysoimiseksi ja sen pätevyyden arvioimiseksi. (Summa 1998, 51-52.) Hyödynnän työni analyysin viitekehyksenä Toulminin argumentaatiomallia, jossa keskeisiä käsitteitä ovat argumentin lähtötietojen ja johtopäätöksen suhdetta määrittävät perustelut ja perustelujen taustatuet. Selostan ja erittelen menetelmäni taustan ja analyysitapani tarkemmin luvussa neljä.

Retoriikka on usein ymmärretty "kaunopuheisuuden" konnotaation mukaan antirationaaliseksi tai rationaalisuuden hylkäämiseksi. Uudessa retoriikassa on kuitenkin hylätty jyrkkä eronteko retoriikan ja rationaalisuuteen liitetyn dialektisuuden välillä. Nykyiselle argumentaation tutkimukselle on keskeistä argumenttien interaktiivisuuden korostaminen sekä siirtymä pois formaalista logiikasta. Keskeinen teoreettinen kysymys on silloin, kuinka vastakkaiset näkemykset saadaan sovitettua yhteen kielenkäytön kautta. (van Eemeren et al 1997, 215.)

Argumentaatiossa yleisösuhte on erityisen tärkeä, koska uuden retoriikan mukaan argumentoinnin lähtökohdat, samoin kuin sen kulku määrittyvät pitkälti sen mukaan, mikä on se yleisö, johon argumentin esittäjä pyrkii vaikuttamaan. Yleisön taivuttelussa ja sitouttamisessa esitettyihin argumentteihin on olennaista lähteä liikkeelle sellaisista lähtökohtapremisseistä, jotka ovat yhteisesti jaettuja ja hyväksytyjä. (Jokinen 1999, 46.) Argumentaatiossa on siten pitkälti kysymys yleisön lähtökohtaoletuksille antaman hyväksynnän siirtämisestä koskemaan myös varsinaisia esitettäviä johtopäätöksiä eli argumentteja. Juuri tämän "siirtymän" analysoimiseksi sopii Toulminin argumentaation rakennetta analysoiva malli. Koska päämääräni on selvittää kansalaisjournalismikeskustelun argumentaation rakentumisesta, haluan analysoida niitä käsitteellisiä osia, joista tiettyä yleisöä varten tehdyt johtopäätökset koostuvat.

Diskurssianalyysi vaikuttaa työni menetelmän lähtökohtana, mutta ei analyysivälineenä. Analyysissäni erittelemät argumentaation osat eivät muodosta yhtenäistä diskurssia, vaan ovat otteita erilaisista päättelyketjuista. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa korostetaan, että argumentteja tulee

⁶ Sosiologisen tutkimuksen diskurssiivisuudesta ks. Aro 1999, 14-15.

tarkastella vuorovaikutuksen osina, joiden merkitys rakentuu esittämiskontekstissaan. Diskurssi-analyysin näkökulma vaikuttaakin työni viitekehyksessä siten, että pyrin päätelmäluvussa erittelemään kansalaisjournalismi-keskustelun argumentaation "toiminnallisia" seurauksia. Pohdin siis sitä, miten valitut argumentin osat ohjaavat kansalaisjournalismista käytyä keskustelua sekä liikkeen toimintaa ja pyrkimyksiä.

Arja Jokisen (1999) mukaan olennainen puoli argumentaation analyysissä onkin kiinnittää huomiota argumentointiin sosiaalisena toimintana eli kysyä, mitä kyseisillä argumenteilla tehdään tilanteessa, jossa ne tuotetaan. Argumentointi on yksi aspekti retorista toimintatilannetta. Argumentointi tapahtuu aina laajemmassa sosiaalisessa yhteydessä, jota voidaan kutsua retoriseksi kontekstiksi. On tärkeää analysoida, mihin keskusteluun argumentit ovat puheenvuoro ja mitä niillä tehdään kyseisessä kontekstissa. (Jokinen 2002, 128–129.)

Kansalaisjournalismi-liikkeen ideologit ja kannattajat ovat pyrkineet argumentaationsa kautta saamaan journalismin kenttää mukaan kokeiluihin, yhteiseen toimintaan. Liikkeeseen torjuvasti suhtautuvilla tahoilla on ollut keskustelussa usein eniten puolustettavaa, joten vakuuttamisen ja suostuttelun elementti on ollut heidän teksteissään vahvasti läsnä. Tutkijat taas ovat pyrkineet vakuuttamaan tutkijayhteisön sekä kansalaisjournalismin toteuttajat kritiikkinsä ja kommenttiansa kautta.

2 KANSALAIJOURNALISMI JA KESKUSTELEVAN JULKISUUDEN TEORIA

Esittelen seuraavaksi kansalaisjournalismia liikkeenä ja ajattelutapana. Sijoitan sen laajempaan viestinnän tutkimuksen perinteesseen yhdysvaltalaisen pragmatismien tarkastelun avulla. Lopuksi käyn läpi keskusteleavan julkisuuskäsityksen kritiikkiä ja rajoja.

2.1 Kansalaisjournalismi ja sen kritiikki

New Yorkin yliopiston professori Jay Rosen ja *The Wichita Eagle* -lehden toimittaja David Merritt alkoivat 1980-luvun lopussa Yhdysvalloissa kehittää ajatusta julkiseen keskusteluun kannustavasta journalismista eli kansalaisjournalismista (*public journalism* tai *civic journalism*, jossain lähteissä myös *communitarian journalism*⁷). Heidän mukaansa demokratialle välttämätön julkinen keskustelu on heikkenemässä ja juuri journalismin tehtävänä on vahvistaa sitä (Rosen 1999a, 32–33). Liikkeen näkyvin muoto ovat olleet erilaiset journalistiset kokeilut, joiden avulla kansalaisia on yritetty ottaa paremmin mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Kansalaisjournalismin ideat syntyivät 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa osaksi tutkijoiden parissa ja osaksi journalistisena itsekritiikkinä yhdysvaltalaisen lehdistön sisällä. Poliittisista vaaleista oli 1990-luvulle siirryttäessä tullut entistäkin massiivisempia markkinointikampanjoita, joiden asialistaa hallitsivat ehdokkaiden pr-koneistot ja niiden toimintaa arvioiva toimittajakaarti. Kansalaisjournalistien tutkimuksissa amerikkalaisen journalismin ”kriisiytymisen” alkuna onkin pidetty vuoden 1988 presidentinvaaleja, joiden voittaja oli George Bush. Vaalien uutisointia kritisoitiin sensaatiohakisemmaksi kuin koskaan ennen. (Esim. Merritt & Rosen 1994; Rosen et al. 1997; Rosen 1999b, 4-5; Heikkilä & Kunelius 2000, 41–42; Heikkilä 2001, 166).

⁷ Kansalaisjournalismin ja kommunitarismin välisestä suhteesta ks. alaluvut 2.2.4 & 3.4.3.

Kansalaisjournalismilla ei ole koskaan ollut yhtä suurta ohjelmaa tai väylää, jonka avulla sitä olisi alettu toteuttaa. Se levisi pikemminkin verkostona tutkijoiden, toimittajien, journalistisia tutkimus- ja kehitysprojekteja tukevien säätiöiden ja yksittäisten ”ideologioiden” kautta. Theodore Glasserin ja Stephanie Craftin (1997, 24) mukaan kansalaisjournalismi viittaa hyvinkin yksinkertaiseen (mutta kiistanalaiseen) tavoitteeseen: lehdistön on tarkoitus tukea ja myös edistää, ei vain raportoida ja välittää julkisen keskustelun edistymistä.

2.1.1 *Liikkeen määrittely ja aiempi tutkimus*

Kansalaisjournalismin toiminnan ja päämäärien selkeään määrittelyyn vaikeutta kuvaa sen johtohahmon Jay Rosenin (1999b, 262–263) lista eri tavoista kuvata liikkeen olemusta. Kansalaisjournalismi on hänen mukaansa saanut viisi eri muotoa. Liike on yhtä kuin

- 1) *väite*, jonka mukaan journalistien tulee
 - a) kohdella yleisöä uhrien tai passiivisten katselijoiden sijaan kansalaisina eli potentiaalisina osallistujina julkisten asioiden hoitoon,
 - b) auttaa poliittista yhteisöä pikemminkin ratkaisemaan ongelmiaan kuin vain kuulemaan niistä,
 - c) parantaa julkisen keskustelun ilmapiiriä eikä vain seurata sen huonontumista,
 - d) auttaa julkisen elämän yleistä sujumista, jotta se ansaitsisi vaatimansa kansalaisten huomion;
- 2) *kokeilu*, jossa etsitään uusia, kansalaislähtöisempiä tapoja journalismin harjoittamiseen;
- 3) *liike*, joka muodostuu toimittajien, tutkijoiden ja järjestöjen löyhästä verkostosta;
- 4) *väittely*, jota käydään lehdistön roolista ja sen suhteesta demokratiaan;
- 5) *seikkailu*, joka on vielä vailla päätöstään.

Kohdassa yksi Rosen nimeää kansalaisjournalismin eri muotoja yhdistävät kolme tavoitetta, jotka ovat *kansalaisen äänen esiin tuominen, yhteisön vahvistaminen ja keskustelun edistäminen*.

Kansalaisjournalismin käytännön journalistiselle toteuttamiselle kasvot antanut toimittaja Davis Merritt (1997, 180–181) on Rosenin lailla haluton yksinkertaisen määritelmän antamiseen. Kansalaisjournalismista ei voi antaa parin virkkeen kiteytystä, joka kuvaisi sen kattavasti ja sisältäisi lisäksi käytännön journalistiset toimintaohjeet. Liikkeen periaatteiden ja tavoitteiden ymmärtäminen vaatii ”filosofista matkaa”, koska kansalaisjournalismi edustaa Merrittin mukaan

perustavanlaatuisesta muutosta tavassa, jolla journalistit ymmärtävät roolinsa julkisessa elämässä. (Mt.)

Merritt (1997, 181) korostaakin "miksi"-kysymyksen tärkeyttä kansalaisjournalismista puhuttaessa. Nykyjournalismin heikkouksien tulee määritellä myös kansalaisjournalismin tavoitteita, koska liike haluaa puuttua nykyisen tiedonvälityksen negatiivisiin piirteisiin. Kansalaisjournalismin arvostelijoiden kritiikki tällaista laajaa filosofista määrittelyä kohtaan on Merrittin mukaan yksi amerikkalaisen nykyjournalismin negatiivisista piirteistä. (Mt.)

Arvioiden mukaan kansalaisjournalismin ideat tavoittivat 1990-luvulla suuren osan amerikkalaislehdistöä. Vuosien 1995–2000 välisenä aikana vähintään viidesosassa yhdysvaltalaisista sanomalehdistä kokeiltiin kansalaisjournalismia jossain muodossa (Friedland & Nicholas 2002, internet-lähde). Nyt 2000-luvulla kansalaisjournalismin suosio ja kokeilut tuntuvat olevan Yhdysvalloissa kuitenkin laskusuunnassa. Yhdysvalloissa koko ilmiö on samalla muuttunut entistä arkisemmaksi, mikä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sen yksiselitteistä taantumaa (Heikkilä 2001, 169).

Kansalaisjournalismin synnyn ja leviämisen taustalla on nähty yhdysvaltalaisen yleisjulkisuuden pirstaloituminen. Ilmiön syitä on tarkastellut muun muassa Robert Putnam huomiota herättäneessä teoksessaan *Bowling alone: the collapse and revival of American community* (2000). Yksilöiden elämäntapojen muutosta voi Putnamin mukaan tarkastella sekä yhteiskunnan rakenteiden että poliittisen toiminnan näkökulmasta. Toisen maailmansodan jälkeen vahvana vaikuttanut amerikkalainen yhteisöllisyyden ja voluntarismien ideologia on sukupolvien vanhetessa heikkenemässä. Valtiollisia instituutioita on yksityistetty markkinavoimien vallan lisääntyttyä, ja "kansalaisuuden" idea on osin korvautunut "kuluttajuuden" ideologialla. Samalla ihmisten vapaa-ajan ovat vallanneet yhä enemmän televisio, internet ja videopelit. Laajojen esikaupunkien ja toisistaan eristäytyneiden asuinalueiden synty heikentää osaltaan mahdollisuuksia osallistua julkisen elämän päätöksentekoon. (Mt.)

Elämäntapojen ja poliittisen osallistumisen muutos on erityisen selvä sanomalehtien lukijamäärissä. Vuonna 1964 sanomalehden luki päivittäin 81 prosenttia yhdysvaltalaisista; vuonna 2004 luku oli tippunut 54 prosenttiin. Muutos on ollut huomattava varsinkin nuorten keskuudessa. Vielä vuonna 1997 säännöllisesti sanomalehteä luki 18–34-vuotiaista 39 prosenttia, mutta vuoteen 2001 mennessä luku oli enää 26 prosenttia. (*Columbia Journalism Review* 1-2/ 2005, 43.)

Kansalaisjournalismia on tutkittu sen viisitoistavuotisen historian aikana melko ahkerasti, tulihan osa sen perustajista akateemisen maailman piiristä. Silti ensimmäiset analyysit kansalaisjournalismin kokeiluista ja liikkeen saamasta kritiikistä ilmestyivät vasta 1990-luvun loppupuolella, muun muassa Rosenin *What Are Journalists For?* -teos vuonna 1999. Davis Merrittin teos *Public Journalism and Public Life* (1995) kuvaa kansalaisjournalismin kehittämisen tavoitteita. Toinen kansalaisjournalismin käytännön opas on Arthur Charityn teos *Doing Public Journalism* (1995). Kansalaisjournalismin kritiikin taustalähteinä työssäni ovat *Mixed News, The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate* (Black toim. 1997), *Assessing Public Journalism* (Lambeth et al. 1998), *The Idea of Public Journalism* (Glasser toim. 1999) ja *The Public Journalism Movement in America, Evangelists in the Newsroom* (Corrigan 1999).

Aloite kansalaisjournalismin ideoiden kokeilemisesta ja kehittämisestä Suomen oloihin sopivaksi lähti liikkeelle Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksiköstä 1990-luvun puolivälissä (Heikkilä & Kunelius 2000, 43). Tutkijoiden ehdotuksiin vastattiin myönteisesti ensiksi Aamulehdessä vuonna 1996 ja pari vuotta myöhemmin myös Savon Sanomissa. Molemmissa lehdissä on tämän jälkeen järjestetty hankkeita, joissa lehden toimittajat ovat yhteistyössä tutkijoiden kanssa kokeilleet kansalaisjournalistisia työtapoja käytännössä (ks. Heikkilä 1999). Tällä hetkellä Itä-Häme -lehdessä Heinolassa toimii tehtävään varta vasten nimitetty "kansalaisjournalisti", jonka tehtävänä on tuoda tavallisen kansalaisen ääntä enemmän esiin lehdessä. Hänen työtään tutkii Laura Ahva Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella.

Suomessa kansalaisjournalismia sekä liikkeenä että kokeiluina ovat tutkineet eniten Heikki Heikkilä ja Risto Kunelius Tampereen yliopistossa⁸. Keskeiset kansalaisjournalismin suomalaiset lähteet työssäni ovat Tiedotustutkimus-lehdessä 1990-luvun puolesta välistä lähtien julkaistut artikkelit sekä Heikki Heikkilän (2001) väitöskirja *Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla*.

⁸ Kansalaisuudesta suomalaisessa uutisjournalismissa: Heikkilä (2001). Kansalaisjournalismin teoreettinen yleisesitys: Heikkilä & Kunelius (1996). Liikkeen käsitteellisistä haasteista: Heikkilä & Kunelius (1997). Käytännön kokemuksista: Heikkilä & Kunelius (2000).

2.1.2 Kansalaisjournalismin kokeilut

Jay Rosenin muotoileman kansalaisjournalismin idean toimeenpanija Davis Merritt oli 1990-luvulla kansasilaisen *Wichita Eagle* -lehden toimittaja. Hän toteutti ensimmäiset kansalaisjournalismin käytännön kokeilut vuosina 1989 ja 1990. Heikkilä ja Kunelius (1997, 15–16) jakavat kansalaisjournalismikokeilut kolmeen ryhmään:

- 1) vaaliprojekteissa on ollut päämääränä kansalaisten määrittelemän ja vaihtoehdoisen poliittisen agendan löytäminen;
- 2) teemakohtaiset projektit ovat käsitelleet muun muassa rotusuhteita, rikollisuutta sekä työllisyyttä tuottamalla aktiivisesti kansalaisten omia ratkaisuehdotuksia ongelmiin;
- 3) lehtien toimituksiin keskitetyissä projekteissa on yritetty löytää journalismiin kansalaislähtöisempiä ja "julkisempia" arkikäytäntöjä.

Kansalaisjournalismin tulosten arvioiminen ei ole kovin yksinkertaista ja tulokset vaihtelevat eri lähteissä. Useimmissa kyselytutkimuksissa on tosin saatu esiin vaikutuksia; esimerkiksi kokeilujen yleisönä toimivan "yhteisön" julkinen keskustelu on havaittavasti lisääntynyt (esim. Chaffee & McMorley 1999; Friedland, Sotirovic & Davis 1998; Thorson & Friedland 1998; suomalaisista kokeiluista ks. Heikkilä & Kunelius 1999). Tulosten arvioiminen riippuu kuitenkin vahvasti tutkijan näkökulmasta: halutaanko korostaa mitattavissa olevia määrällisiä tai laadullisia vaikutuksia, vai seurausten olemassaoloa ylipäätään.

Brian Massey ja Tanni Haas (2002, 559–586) esittelevät artikkelissaan yhteenvedon 37:stä Yhdysvalloissa julkaistusta kansalaisjournalismia koskevasta akateemisesta tutkimuksesta. Massey ja Haas keskittyvät niihin tutkimuksiin, jotka selvittävät kansalaisjournalismin aikaan saamia yleisön tai journalistien asenteisiin tai käyttäytymiseen liittyviä muutoksia. He määrittelevät kansalaisjournalismin "käyttäytymisen muutokseen tähtääväksi liikkeeksi, jonka keskeinen tavoite on taivutella journalisteja muuttamaan perinteisiä toimintamallejaan ja ottamaan käyttöön kansalaislähtöisiä uutistyön käytäntöjä" (mt., 563).

Masseyn ja Haasin mukaan empiirinen todistusaineisto siitä, onko kansalaisjournalismi todella saavuttanut tavoitteensa, on hajanaista ja kuvailevaa (mt., 559). Tutkimuksilla on myös tendenssi keskittyä vain muutamiin kansalaisjournalismin näkyvimpiin toteuttajiin. Massey ja Haas toteavat, että jopa kolmasosa uutisorganisaatioiden kansalaisjournalismi-kokeiluja kartoittaneista tutkimuk-

sista on käyttänyt aineistona kansasilaista *The Wichita Eagle* -lehteä tai pohjois-carolinalaista *Charlotte Observer*'ia.

Enemmistö kansalaisjournalismin tutkimuksista on selvittänyt kolmea teemaa: journalistien asenteet ja uskomukset liikkeen suhteen, journalistien työkäytännöt uudenlaisen journalismin toteutuksessa sekä kansalaisjournalismin vaikutukset yleisöön (Massey & Haas 2002, 560). Kansalaisjournalismin kohdistuvien asenteiden muutoksista tutkimukset antavat melko ristiriitaisen kuvan. Tutkitut journalistit suhtautuvat yleisesti myönteisemmin sellaisiin työkäytäntöihin, jotka poikkeavat vähiten traditionaalisesta uutistyöstä. Toisaalta osassa tutkimuksista saatiin päinvastainen tulos, ja esimerkiksi erilaiset toimitusten sponsoroimat paikkakuntaa koskevat keskustelutilaisuudet saivat suosiota. (Mt., 564.)

Heikkilä (2001, 178–179) on kokeiluissaan huomannut, miten uudenlaisten asenteiden omaksuminen osaksi päivittäistä työtä edellyttää muun toimituksen hyväksyntää. Ulkoa tuotuihin ideoihin saatetaan suhtautua epäluuloisesti nimenomaan siksi, että ne tulevat toimituksen ulkopuolelta. Riippumatta ehdotusten laadusta ne voidaan Heikkilän kokemusten mukaan tulkita uhaksi toimittajien riippumattomuudelle. (Mt.)

Yksi suomalaisten kokeilujen kannalta kriittinen tulos on ollut, että 1990-luvun kokeiluihin liittyneet jutut synnyttivät hyvin vähän lehteen asti yltäneitä reaktioita (Heikkilä 2001, 224). Ahva (2003, 21) tuo kuitenkin esille, miten lohjalaisen sanomalehden kansalaisjournalismikokeilussa kansalaiset olivat halukkaita julkiseen keskusteluun, kun heille annettiin siihen mahdollisuus. Ahva toteaaakin, että lehtijuttujen rakenteellinen valta on yrityksistä huolimatta hyvin usein virkamiehillä tai valtiolla, ja kansalainen on asetettu jutuissa alisteiseen asemaa (mt.).

2.1.3 *Kansalaisjournalistin autonomia ja normit*

Keskustelu kansalaisjournalismista on tarttunut myös käytännön journalistisen työn ehtoihin. Silloin on kiistelty lähinnä siitä, miten liikkeen ideoiden toteuttaminen muuttaa journalistien autonomiaa, rutiineja tai normeja. Keskustelua on herättänyt etenkin kansalaisjournalismia toteuttaneiden toimittajien autonomiakäsitys sekä se, minkälaisessa suhteessa työn normit ja rutiinit ovat tähän autonomiaan.

Professionaalien autonomian haaste

Journalistisen autonomian ja objektiivisuuden ideaalit ovat keskeinen tekijä toimittajan sosialisointiprosessissa. David M. Arantin ja Philip Meyerin (1998) tutkimuksessa esitetään, että kansalaisjournalismin kokeilujen toteuttaminen ei heikennä näiden identiteettitekkijöiden vahvuutta. Arantin ja Meyerin mukaan ammatillinen autonomia vaikuttaa journalistien keskuudessa niin vahvana, että myös kansalaisjournalismia toteuttaneet toimittajat arvostavat sitä yli muiden ammatillisten identiteettitekkijöiden. Kansalaisjournalismin kannattajat ja vastustajat eivät tilastollisesti eroa kannatuksessaan "traditionaalisen" journalismin arvoja kohtaan. (Mt.)

Michael McDevitt (2003, 155–164), joka on artikkeleissaan tutkinut kansalaisjournalistien arvojen ja toimittajien sosialisointivälisestä suhteesta, kuvaa journalistien autonomian käsitettä objektiivisuutta paljon laajemmaksi ilmiöksi. Objektiivisuus on hänen mukaansa vain yksi autonomian monista päämääristä. McDevittin tutkittavana oli joukko yhdysvaltalaisia journalismin opiskelijoita sekä ammatissaan toimivia toimittajia. Hänen mukaansa journalistin rooliin sosialisointivälillä näyttää olevan tyypillistä vahva tarve autonomialle. Toimittajat kehittävät sosialisointivälillä ammatillisten arvojen kokonaisuuden, jonka vahvistuminen voisi selittää kansalaisjournalismin arvojen kyseenalaistumisen. (Mt.)

McDevittin (et al 2002, 87–100) mukaan kansalaisjournalismi kohtaa kokeiluissaan "professionaalisen autonomian" haasteen. Liike ei kykene McDevittin mukaan vakuuttamaan journalisteja tai tutkijoita ennen kuin se ymmärtää ammatillisen autonomian monitahoisuuden ja ne hyödyt, joita itsenäisyys toimittajille tarjoaa. Toimitusten "erillisyyttä" kritisoidessaan kansalaisjournalistien on McDevittin mielestä ymmärrettävä autonomian merkitys professionaalien identiteetin osa-alueena. Journalistit saattavat poiketa objektiivisen raportoinnin rutiineista suojellakseen omaa ammatillista autonomiaansa (esimerkiksi pidättäytymällä raporttoimasta tabloid-medialle tyypilliseksi koettuja aiheita). Toisaalta journalistit voivat luoda teksteihinsä moraalisia lausemia objektiivisuuden narratiivien avulla. (Mt.)

Toimitustyön käytännöt

Masseyn ja Haasin (2002, 577) mukaan journalisteilla voidaan kuvata olevan pluralistinen ja pragmaattinen asenne uutistyyliin ja sen käytäntöihin. Journalistien suhtautumistapaan vaikuttavat eniten asenteet ja kokemukset ehdotetun uuden käytännön soveltuvuudesta ja käytännön

hyödystä, eikä niinkään suhde taustalla vaikuttavaan laajempaan ideologiaan. Tutkijoiden mukaan journalistit tuottavat uutisia niiden työkäytäntöjen kautta, jotka parhaiten sopivat kyseessä olevaan tilanteeseen - "traditionaalisuuden" ja "kansalaislähtöisyyden" leimoista välittämättä. Tutkijoiden johtopäätös onkin, etteivät "perinteisen journalismin" ja kansalaisjournalismin toteuttajat poikkea siten ideologian tai työkäytäntöjen osalta toisistaan kovinkaan radikaalisti. (Mt., 564–565, 576.)

Myös Arantin ja Meyerin (1998) mukaan kansalaisjournalistisia arvoja kannattavien toimittajien mielestä kansalaisjournalismi ei pakota heitä hylkäämään perinteistä journalistin roolia ja työtapoja, esimerkiksi poliittisen järjestelmän tarkkailua tai intressiristiriidoista erossa pysymistä. Kansalaisjournalismi ei siis ole niinkään muutos journalismin tekotavassa vaan muistutus siitä, mikä on journalismin tarkoitus ja päämäärä. (Mt.)

McDevitt (et al; 2002, 87–100) kysyy, voivatko kansalaisjournalismin ja traditionaalisen journalismin periaatteet elää rinnakkain, vai muodostuuko periaatteiden välillä väistämättä ristiriita objektiivisuuden ja autonomian arvojen muotoutuessa ja vahvistuessa ammatillisessa sosialisatiossa. Voidaanko kansalaisjournalismin periaatteet aidosti integroida journalistin työhön ilman ristiriitaa? (Mt.) Woodstock (2002, 44) muistuttaa, että kansalaisjournalismin käytännön projekteja toteuttaneet uutisorganisaatiot ovat useimmiten tehneet kokeiluja perinteisten toimintatapojen rinnalla, eivätkä korvanneet rutiinityötä kansalaisjournalismilla.

Tutkimuksista voi päätellä ainakin sen, että journalistien vakiintunut autonomia ja työn rutiinit ovat ammatin keskeisimmät määrittäjät. Jos journalistin autonomia viime kädessä toimii myös työn laajimpana nimittäjänä, on kansalaisjournalismin artikuloitava päämääränsä ja menetelmänsä tätä autonomiaa kunnioittaen.

2.1.4 Kansalaisjournalismin kritiikkiä ja pohdintaa

Tarkan määrittelyn puutuminen on usein ollut kansalaisjournalismin kritiikin lähtökohta. Paul McMasters (1997, 189–190) toteaa, että vakiintumaton määritelmä ruokkii kritikoiden ja vastustajien liikettä kohtaan tuntemaa epäluuloa, sekä toisaalta hämmentää niitä, jotka kaipaisivat vielä lisävahvistusta kansalaisjournalismin kannattamiseksi. Avoin määritelmä ei hänen mukaansa riitä myöskään käytännön työtä tekeville journalisteille. Heidän pitää tietää, onko kansalaisjournalismi enemmän väline vai teoria, käytäntö vai filosofia, puhdasta anarkiaa vai pyrkimys journalistisen työn uudelleenlaiseen järjestämiseen. (Mt., 190.)

Tähän kansalaisjournalistit ovat vastanneet, että liikkeen lopputulos ja muoto eivät vielä ole selvillä, minkä takia sitä on mahdotonta aukottomasti määritellä. Kansalaisjournalismin määritelmän epämääräisyys voi kuitenkin olla vaara myös liikkeen itsensä kannalta, McMasters (1997, 190) varoittaa. Hänen mukaansa vasta journalististen käytäntöjen on mahdollista määritellä, mitä kansalaisjournalismi oikeastaan tarkoittaa. Tämä avaa mahdollisuuksia myös väärinkäytöksille. Markkinointikikkoja etsivät kustantajat ja vain matalaa rimaa kohti kurkottavat toimittajat voivat nimetä kansalaisjournalismiksi liikkeen aidoista tavoitteista ja menetelmistä poikkeavia hankkeita. Samalla avoin määritelmä tukee syytöksiä kansalaisjournalismin ristiriitaisista ja jopa tuomittavista motiiveista. (Mt.)

Don Corrigan (1999, 153) väittää, että kansalaisjournalismin määritelmän jäädessä avoimeksi perinteinen journalismi on kaikki, mitä kansalaisjournalistit voivat julkisen keskustelun edistämiseksi tarjota. Joidenkin kansalaisjournalismin kriitikkojen mielestä kansalaisjournalismi onkin pelkästään sellaista journalismia, jota tasokkaat toimittajat ovat aina tehneet (Steele 1997, 166).

Kansalaisjournalismia arvioiva yhdysvaltalainen keskustelu on syytä liittää sikäläiseen poliittiseen kontekstiin. Liikkeen idea perustuu vahvasti amerikkalaisen yhteisön käsitteeseen. Yhdysvalloissa paikallisyhteisöillä on ollut perinteisesti omien palvelujensa ja päätöksenteon järjestämisen suhteen enemmän vapauksia ja vastuuta kuin mihin Suomessa on totuttu. Yhteisöstä onkin tullut viime vuosina sikäläisen konservatiivisen politiikan iskusana, johon vetoamalla on pyritty osoittamaan, että monet ajankohtaiset ongelmat kielivät liittovaltion ja "byrokratian" epäonnistumisesta (Heikkilä & Kunelius 2000, 43). Toisaalta kansalaiskeskustelun ja aktiivisen journalismin korostamista on syytetty myös propagandistiseksi vasemmistolaiseksi tai kommunitaristiseksi hankkeeksi (Corrigan, 1999, 138–139).

Kansalaisjournalismin käytännön tuloksiin kohdistunut kritiikki on Corriganin (1999, 138–139) mukaan vaihdellut sisällöllisesti sen mukaan, onko sitä arvioitu konservatiivisen ja oikeistolaisen, keskustalaisemman ja liberaalimman vaiko vasemmistolaisen näkökulman kautta. Kansalaisjournalistien ja liikkeen kriitikkojen ajattelussa voi siis nähdä heijastumia myös liberalismien ja kommunitarismien välisestä debatista.

Konservatiivit ovat pitäneet kansalaisjournalismia jo lähtökohdiltaan kyseenalaisena nimenomaan aktiivisen journalistin ihanteen takia. Vasemmiston edustajat ovat taas usein olleet sitä mieltä, että journalismi ei kykene edes kansalaisprojektien kautta saamaan aikaan pysyvää yhteiskunnallista

muutosta. Heidän mukaansa yhteisöllisen tason ongelmat juontavat juurensa sosiaalisen, poliittisen ja taloudellisen tason rakenteellisista tekijöistä, jotka täytyy ratkaista liittovaltion tai jopa kansainvälisen yhteisön tasolla. (Corrigan 1999.) Myös Michael Schudsonin (1999) mukaan kansalaisjournalismin voluntarismia korostava näkökulma lisää kansalaisten osoittamaa kyynisyyttä hallitusta ja valtopolitiikkaa kohtaan - eli juuri sitä asennetta, jota kansalaisjournalismi halusi vähentää tai jopa poistaa.

Käytännön kansalaisjournalismihankkeiden arvioinnin vaikeus liittyy usein niiden sisältämiin motiiveihin, joita ei aina voi selvästi nähdä. Heikkilän (2001, 182) mukaan on selvää, että journalismin pyrkimykseen lähestyä ihmisten privatisoitunutta arkielämää liittyy myös mediatalojen taloudellisia intressejä eli toiveita levikkien noususta ja kadotettujen tilaajaryhmien löytämisestä. Eräs keskeinen kansalaisjournalismin kritiikin aihe onkin ollut, että kansalaisjournalismi on ainoastaan keino nostaa lukijamääriä ja tehdä enemmän voittoa (esim. McMasters 1997, 191–192). Jos toimittajat kiinnittävät huomionsa pelkästään paikallisyhteisön keskustelukykyyneen ja sen aktivoimiseen, saattaa politiikan ja talouden rakenteellisen vallan näkökulma hämärtyä. Mediatalouden ja -tuotannon rakenteelliset eriarvoistavat piirteet jäivät silloin huomaamatta. (Corrigan 1999, 138.)

Paul McMasters (1997, 190) kysyy, johtuvatko liikkeen nimeämät julkisuuden ongelmat journalistisesta järjestelmästä itsestään, jolloin vaaditaan radikaaleja otteita tilanteen korjaamiseksi vai ainoastaan tälle ajalle tyypillisestä kehitysvaiheesta, johon voidaan reagoida rajatummilla keinoilla. Heikkilän (2001, 161–162) vastaus kansalaisjournalismin "idealistsuuden" yleiseen kritiikkiin on, että se osoittaa pelkästään kriitikkojen sokeutta journalismin edessä olevan kriisin ja siitä seuraavan reformin tarpeelle:

Kun journalismin arvot johdetaan vallitsevista käytännöistä - eikä päinvastoin - kiulu ideaalien ja todellisuuden väliltä katoaa. Silloin kun käytännöt näyttävät vastaavan kaikkien osapuolten toiveita, se toimii ideaalisesti. Tästä seuraa, että journalismin käytäntöjä ei tarvitse myöskään uudistaa. (Mt., 162.)

Kritiikin pohdintaa ja arviointia

Kritiikki siitä, ettei kansalaisjournalismi ole kyennyt luomaan aidosti uudenlaisia journalistisia käytäntöjä ei tartu liikkeen perimmäiseen motiiviin. Liike sai alkunsa vuoden 1988 tilanteessa, jossa paljastui näkyvästi journalismin heikkenevä potentiaali tavoittaa aito julkinen keskustelu. Liik-

keen teoreetikot ovat pyrkineet ensisijaisesti nostamaan esille perinteisen journalismin heikkoudet ja vasta sen jälkeen kehittämään omia ehdotuksiaan uudenaikaisiksi tiedonvälityksen tavoiksi. Monella tapaa projekti on todella vielä kesken - myös teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta.

Kansalaisjournalismin esiin nostamat näkökulmat julkisuuteen juuri niitä, joihin itse haluaisin journalismin tarttuvan⁹. Olennaista kansalaisjournalismin kokeiluissa on ainakin se, että kokeilemalla uutta voi saada selvää myös nykyjournalismin tavoista ja käytännöistä. Samalla kansalaisjournalismin tapa turvautua paikalliseen tietoon ja keskusteluun voi rakentaa yhteisön tietämystä omasta itsestään. Vaikka paikallisuuteen keskittyminen tuo mukanaan myös ongelmia, on inhimillisen tiedon lisääminen yhteisön taustan ja historian osalta kiitettävä päämäärä. Journalismin pitäisi myös kyetä tarkastelemaan ilmiöitä pidemmällä aikaperspektiivillä. Samalla sen tulisi selittää ilmiöiden systemaattisia ja rakenteellisia taustoja; näin julkisuudessa voitaisiin keskittyä ääri-ilmiöiden sijaan inhimilliseen arkeen - tyypillisten ja tuttujen asioiden syvälliseen tarkasteluun.

On totta, ettei kansalaisjournalismi-liike ole kyennyt muodostamaan riittävän selkeää julkisuusteoriaa, jonka avulla liikkeen päämäärät ja keinot voitaisiin määritellä. Toisaalta heterogeenisyyden voi nähdä myös liikkeen rikkautena: esiin on nostettu ongelma, jolle kokeilujen ja keskustelun kautta yritetään löytää parhaimpia ratkaisuja. Näin kansalaisjournalismi toteuttaa omassa teorianmuodostuksessaan juuri sitä keskustelevuuden ideaa, johon sen ideologinen tausta kiinnittyy.

Journalismi, joka kiinnittyy pelkkään liberalismiin perinteeseen soveltaa sellaista demokratian määritelmää, jossa vaalit ja kansalaisvapaudet ovat riittävä tae demokratian toteutumiselle. Kansalaisten aktiivista osallistumista korostaessaan kansalaisjournalismi taas yrittää muodostaa toisenlaisen näkökulman demokratian toimintaan. Liike käsittää demokratian ensisijassa keskustelun kautta. Kansalaisjournalismin demokratiakäsitys nojaa etupäässä amerikkalaista pragmatismia edustavan John Deweyn ajatuksiin. Hänen mukaansa yhteisön hyvinvointi on vahvasti sidoksissa kasvokkaiseen keskusteluun (Dewey 1954, 211). Liikkeen kannattajien mukaan lehdistö on saatava ymmärtämään, että demokratia on enemmän ihmisten käytännöissä esiin tuleva elämäntapa kuin hallitsemisen muoto (Glasser & Craft 1997, 25). Tällainen löyhä ja kuvaileva demokratiateoreettinen viitekehys onkin ollut eräs kansalaisjournalismin arvostelun aihe.

⁹ Samanlaisia ajatuksia on kehitellyt Meyer (1995, internet-lähde).

Jotta kansalaisjournalismia voisi arvioida riittävän syvällisesti, on paneuduttava sen taustalla vaikuttavaan keskustelevan julkisuuden teoriaan. Erittellenkin kansalaisjournalismin demokratiaajattelun kritiikkiä tarkemmin keskustelevaan julkisuuden teoriaan paneutuvassa alaluvussa 2.2.4.

2.2 Pragmatismi keskustelevan julkisuuden teoreettisena viitekehyksenä

Kansalaisjournalismi voidaan asettaa pitkään viestinnän tutkimuksen traditioon, jota nimitän keskustelevan julkisuuden teoriaksi. Tarkastelen seuraavaksi, miten yhdysvaltalainen pragmatismi ja erityisesti sen edustaja John Dewey ovat tarkastelleet kansalaisjournalismin myöhemmin esiin nostamia kysymyksiä. Kansalaisjournalismin teoreettisen taustan selkiyttäminen on keskeistä, jotta liikettä koskevan keskustelun perusteita ja taustaoletuksia voi analysoida.

2.2.1 *Pragmatismmin lähtökohdat*

Pragmatismi on monimuotoinen aatevirtaus, jonka piirissä on tutkittu niin logiikkaa ja etiikkaa kuin yhteiskunta- ja elämänfilosofiaakin. Pragmatistisen filosofian asema oli näkyvimmillään 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä. Amerikkalaisen klassisen pragmatismmin suuria nimiä ovat ennen kaikkea Charles Peirce (1839–1914), William James (1842–1910), George Herbert Mead (1863–1931) ja John Dewey (1859–1952). Yhdessä G.H. Meadin kanssa John Deweyä pidetään pragmatismmin tärkeimpänä yhteiskuntateoreetikkona. (Bergman et al. 1999, internet-lähde.) Dewey edustaakin viestinnän ja demokratian suhteen tutkimukselle keskeisintä pragmatismmin haaraa.

Reynoldsin (2003, 18) mukaan eurooppalaisiksi pragmatisteiksi voidaan nimetä mm. Friedrich Nietzsche, Hans Blumenberg ja Jacques Derrida, jotka kaikki tutkivat kulttuurin historiallisia muutoksia kielenkäytön kehityksen kautta. Tässä työssä rajaan pragmatismmin tarkastelun kuitenkin vain sen yhdysvaltalaiseen traditioon. Rajaus on mielekäs siksi, että pragmatismmin perinteen on viestinnän tutkimukseen tuonut etupäässä amerikkalainen kulttuurintutkimus. Näin pragmatismmin

ja viestinnän teorian suhde on Yhdysvalloissa muodostunut eurooppalaista teoriaperinnettä helemällisemmäksi.¹⁰

Pragmatismia voidaan yleisesti luonnehtia käsitykseksi, joka ottaa vakavasti *inhimillisen käytännön ensisijaisuuden* korostamalla kaikkein teoreettisimpienkin pyrkimysten taustalla piileviä käytännöllisiä päämääriä ja niiden relevanssia (Pihlström 1994, internet-lähde). Toisaalta pragmatismi painottaa tieteellisen tiedon asemaa yhteiskunnassa: tieteen tehtävä on toimia osana yhteiskunnallista keskustelua. Yhteiskuntafilosofian on pyrittävä osoittamaan sosiaalisia ongelmia, joita systemaattinen yhteiskuntatiede selvittää. Pragmatistien mielestä yhteiskuntakeskustelu, joka ei nojaa yhteiskuntatieteen tuloksiin on sisällöllisesti puutteellista. (Bergman et al 1999, internet-lähde.)

Tällainen tieteen korostus ei kuitenkaan tarkoita positivistista "skientismiä" - pragmatistit eivät tee luonnontieteestä muiden tieteiden sisällöllistä esimerkkiä, eivätkä pidä jotain tiettyä tutkimusmenetelmää tieteen aidoimpana tunnusmerkkinä. Keskeistä tieteessä on se, että se on yhteisöllistä sekä järjestelmällistä tiedon ja totuudellisuuden aitoa tavoittelua, jolloin tieteen antamat tulokset voivat parhaimmillaan synnyttää eettis-yhteiskunnallisen keskustelukierroksen. (Ml.¹¹)

Vaikka tieteellisyyden korostus on tietyssä mielessä yhteinen nimittäjä Peircelle, Deweylle ja Meadille, on selvää, että pragmatistit lähestyvät tieteitä eri näkökulmista. Siinä missä vahva looginen painotus on ominaista Peircen ajattelutavalle, on filosofian tehtävä esimerkiksi Deweyn mielestä sidoksissa aina käytännön elämään, vuorovaikutukseen ja demokratiaan. Hänen kuuluisan vetoomuksensa mukaan *filosofian tulee lähteä liikkeelle mieluummin ihmisten ongelmista kuin filosofian ongelmista*. (Ml.)

2.2.2 Pragmatismi, viestintä ja demokratia

Amerikkalaisen yhteiskuntateoreetikon Hilary Putnamin mukaan pragmatismien ja demokratiateorioiden välillä on vain löyhä sidos, sukulaissuhde, sillä pragmatismi on ensisijassa teoria tiedosta, merkityksestä ja totuudesta (1992, 180). Silti nimenomaan John Deweyn ajattelussa juuri tietämissen tavat ovat sidoksissa julkiseen vuorovaikutukseen ja demokratiaan. Pragmatismi, demokratia ja julkisuus kietoutuvat Deweyn ajattelussa siis erottamatta toisiinsa.

¹⁰ Pragmatismien teoriaperinteestä ja sen kritiikistä 2000-luvulla on kirjoittanut mm. Dickstein (1998).

Deweylle kokeellinen tiedonhankinta edellyttää aina demokraattista järjestelmää, sillä vain demokraattisessa yhteiskunnassa voivat vapaat ja luovat yksilö testata kollektiivisesti eri ajattelumalleja ja hypoteeseja. Näin yhteisöt voivat asettaa omat tavoitteensa ja arvioida toimintansa tulokset rakentavan yhteistyön hengessä. Jos demokratia katoaa, katoaa myös kokeellisen toiminnan idea. (Dewey 1920; 1922.)

Deweyn ajattelun mukaan julkisen elämän muoto riippuu ensisijaisesti ihmisten välille syntyneen yhteiselämän tavoista, joita viestintä määrittää (Dewey 1954 [1927], 153). Hänen mukaansa yhteisö onkin olennaisesti keskustelua, viestintää. Deweyn mielestä julkinen mielipide ei kuitenkaan synny vain sanomien yksilöllisistä vaikutuksista, vaan seurauksena julkisesta keskustelusta, jota tiedotusvälineiden tulee edistää. Näin Dewey pohjusti koko keskustelevan julkisuuden teoreettista näkökulmaa.

Viestinnän oppihistoriassa Deweyn ajattelun painavin perintö näkyy tulkitsevassa kulttuurintutkimuksessa ja Columbian yliopiston professorin James Careyn (s. 1934) ajattelussa. Sekä Deweyn että Careyn teorioiden mukaan viestinnän tehtävä on yhteisön ja jaettujen merkitysten luominen. Tässä työssä tarkasteltavat kansalaisjournalismin ideat perustuvatkin pitkälti Deweyn ja Careyn teorioihin viestinnän tehtävästä yhteisön luojana¹².

Deweylle viestintä syntyy jaettujen merkitysten ja käytäntöjen yhteen liittämässä julkisessa kokemuksessa. Vaikka Dewey ei väheksy yksilöllisiä, yhteisöstä kenties "vapauttavia" kokemuksia ja niiden syntyä, on hänen mukaansa harhaanjohtavaa ajatella viestinnän olevan pelkästään suvereenien yksilöiden välistä yhteyttä. Viestintää ei voi pelkistää yksilöistä erillisiin objekteihin tai yksilöiden sisäisiin psyykkisiin tiloihin. (Peters 1999, 18.) Kuneliuksen (2004, 95) mukaan Dewey omaksui George Herbert Meadin viestintää koskevan ajattelun lähes sellaisenaan. Meadin mukaan kieli liittää ihmiset sosiaaliseen ja materiaaliseen maailmaan, jolloin kieli kuuluu samanaikaisesti sekä yksilöille että häntä ympäröivälle yhteisölle.

Viestintä on siis deweylaisessa merkityksessä kollektiivisen maailman luomiseen osallistumista. Tämän takia julkisuuden olemuksen pohdinta nostaa Deweyn ajattelussa aina esille kysymyksen

¹¹ Käytän tästä lähtien internet-lähteen uudelleen viittaamiseen lyhennettä ml. eli mainittu lähde.

¹² Ks. Carey 1974, 1982, 1987, 1989, 1991 ja 1995.

demokratian poliittisista ongelmista. Häntä kiinnosti erityisesti se, kuinka *julkinen intressi* syntyy ja uudistuu arkisessa kokemuksessamme. Modernissa ajassa esiin tuleva vieraantumisen ilmiö on Deweyn mukaan väistämättä yhteydessä osallistuvan yhteistoiminnan häviämiseen tai heikentymiseen. (Bergman et al. 1999, internet-lähde.)

Dewey ja julkinen keskustelu

Pragmatismien julkisuuskäsityksen mukaan journalismia ja julkisuutta tulisi katsoa keskustelevan tai dialogisen yhteiskunnasta tietämisen yhtenä metodina, eikä areenana, näyttämönä, peilinä tai ikkunana (Dewey 1954 [1927]). Deweyn mukaan julkison on tultava mukaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoprosessiin, koska vain silloin päätökset ja niiden seuraukset voivat heijastaa yhteiskunnan yhteisiä tarpeita ja intressejä, jotka ovat vain julkison tiedossa (mt.).

James Deweyn mukaan järkevä, keskusteleva vuorovaikutus erottaa julkison yleisöstä, massasta ja on siten demokratian ehto. Dewey ja muut pragmatistit (etenkin Blumer 1999 [1948]) päätyvät samalla kysymään, mitkä ovat julkisuuden päämäärät ja periaatteet. Deweyn ajattelussa *public* eli julkiso viittaa sekä erilaisiin julkisuuden muotoihin ja esiintymistiloihin että ihmisryhmään, jota määrittää tietynlainen vuorovaikutus. Julkiso ottaa käsittelyyn kulloinkin pinnalla olevan julkisen puheenaiheen ja aktivoituu sitten jollain tavoin toimimaan asian suhteen (Kunelius 2004, 98). Julkiso suuntautuu yhteisen ongelman kontrolloimiseen ja sen ratkaisemiseen, kun taas yleisö jää seuraamaan sitä, miten muut ongelmaan reagoivat (mt.).

Kuneliuksen (2004, 99) mukaan Deweyn julkisoteorian avainkysymys onkin se, miten ihmisille voisi modernissa yhteiskunnassa syntyä kokemus yhteisistä ongelmista, joista keskustelua tulisi käydä. Yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeisenä päämääränä voidaan pitää sitä, että yhteisistä ongelmista puhutaan julkisuudessa keskeisinä ja merkittävänä suurelle yleisölle (mt.). Juuri tällaista ongelmanratkaisua ovat korostaneet myös kansalaisjournalistit. Esimerkiksi poliittisten vaalien uutisoinnissa olisi kansalaisjournalistien mielestä keskityttävä enemmän kansalaisille tärkeisiin, paikallisiin kysymyksiin kuin poliitikkojen valitsemiin kampanjateemoihin.

2.2.3 Deweyn ja Lippmannin kiista julkisuudesta

Pragmatismien julkisuuskäsityksen merkitystä nimenomaan journalismin tutkimuksessa voi analysoida John Deweyä kohtaan esitetyn kritiikin kautta. Dewey ja yksi aikansa vaikutusvaltaisimpiin

kuulunut yhteiskunnallinen keskustelija ja journalisti Walter Lippmann (1889–1974) kävivät 1920-luvulla oppiriidan journalismin asemasta yhteiskunnassa. Kyseessä oli väittely modernin yhteisön luonteesta ja joukkoviestinnän roolista demokratian toteuttajana. Deweyn ja Lippmannin kiista oli sekä tieto- että yhteiskuntateoreettinen ja se sai selvästi poliittisia sävyjä. Oppiriita kuvaa Rosenin (1999b, 64–72) mukaan hyvin myös kansalaisjournalismin nykyajassa kohtaamaa vastustusta.

Lippmann julkaisi vuonna 1922 teoksen *Public Opinion*, joka esittää skeptisen näkemyksen yleisön kyvyistä saada ja käsitellä tietoa eli muodostaa yleinen mielipide. James Carey (1989, 75) pitää teosta amerikkalaisen mediatutkimuksen perustajana. Hänen mukaansa se oli ensimmäinen vakavasti otettava joukkotiedotuksen filosofinen ja analyttinen tutkimus. Ennen Lippmannin teosta joukkoviestinnän keskeisimmäksi ongelmaksi nähtiin vapauden puute. Keskustelun painopiste oli siinä, miten tarvittava poliittinen vapaus informaation levittämiseksi voitaisiin turvata. Kattavan informaation tarjonnan ajateltiin takaavan vuorostaan ihmisten toiminnan rationaalisuuden heidän omiin tarkoituseriinsä nähden. (Mt., 75–76.)

Lippmannin teos muutti ajattelun suunnan. Hänen mukaansa vapaa viestintä ja joukkotiedotusjärjestelmä eivät suinkaan merkitse täydelliseen tietoon yltämistä. Vapauden vihollisia ovat ennen kaikkea uutiset ja uutistyö, yleisön sosiaalipsykologinen rakenne ja modernin elämän olemus. Näin Lippmann kääntää huomion poliittisista kysymyksistä episteemisiin ongelmiin, eli tiedon luonteen ja keräystapojen problematiikkaan. Lippmannin mukaan perustellun mielipiteen muodostaminen vaatii aikaa, rahaa, työstämistä, kärsivällisyyttä ja mielen tyyneyttä, joita tavallisilta kansalaisilta ei voi odottaa. Sen takia journalismin on välitettävä asiantuntijoiden muodostamaa tietoa todellisuudesta, joka sitten muodostaa yleisön toiminnan perusteet. (Lippmann 1965 [1922], 216, 228; Pietilä 1997, 141–142.)

Lippmannin mukaan toimittaja ei siis voi "oikeasti" tietää, mitä todellisuudessa tapahtuu - siksi tarvitaan hyvin toimiva, tieteellinen ja kattava asiantuntijakoneisto, joka tuottaa journalismille luotettavia faktoja (Kunelius 2000, 6). Lippmann torjuu samalla jyrkästi pragmatistien ajatukset kollektiivisessa vuorovaikutuksessa muodostuvasta rationaalisuudesta. Pragmatismien ajattelun mukaista julkista mielipidettä ei hänen mukaansa ole olemassa - politiikka tulee jättää sen keinot ja sisällöt tuntevien asiantuntijoiden harteille. Lippmann ei siis usko, että journalismi voisi täyttää demokraattista tehtävänsä; hänen käsityksensä parhaan mahdollisen julkisuuden rakenteesta on aivan päinvastainen kuin Deweylla. Careyn (1989, 76) mukaan Lippmannin ehdotus tarkoittaa "julkisen sfäärin depolitisoitumista".

Deweyn vastaus Lippmannille, *The Public and Its Problems* –teos, ilmestyi vuonna 1927. Deweyn mukaan journalismin pääongelma ei ole siinä, etteikö se kykenisi kuvailemaan todellisuutta ”oikein” - suurin puute on, ettei se pysty luomaan edellytyksiä toimivalle julkiselle keskustelulle. Uutisten tehtävä ei ole pelkästään raportoida maailman tapahtumia, vaan samalla myös kertoa tarinoita ja herättää keskustelua. Näin tiedonvälitys antaa yleisölle mahdollisuuden luoda mielipiteensä julkisuuden kautta. Demokratian toimimisen kannalta tärkeintä on parantaa julkisen väittelyn ja keskustelun mahdollisuuksia. (Dewey 1954, 203–204, 207–208.) Tällä avauksellaan Dewey pohjusti lehdistön sosiaalisen vastuun teorian syntyä, sekä samalla kansalaisjournalismin ideologiaa.

James Carey (1987) on kuvannut Deweyn ja Lippmannin kiistaa kahtena eri tapana ymmärtää viestinnän olemus. Careyn mukaan journalismilla on kaksi roolia: se voi olla joko tiedottavaa tai keskustelevaa. Mikäli viestintä käsitetään puhtaana informaation siirtona, ei viestinnän ja yhteisön suhdetta tarvitse erityisemmin problematisoida; kiinnostuksen kohteena on ainoastaan lähetetyn viestin vaikutus vastaanottajaan. Toisenlaisen tavan viestintään tarjoaa niin sanottu viestinnän yhteisyyssmalli. Sen mukaan kommunikaatio on päinvastoin ensisijaisesti yhteisön rakentamista ja merkitysten jakamista. Careyn mukaan tällaista viestintäkäsitystä voidaan nimittää rituaaliseksi - se jäsentää viestintää *ajassa* yhteisyyden säilyttämisen näkökulmasta, kun taas viestinnän siirtomalli jäsentää viestintää *tilassa* etäisyyksien voittamisen näkökulmasta. (Carey 1989; Pietilä 1997, 288; kurs. RH.)

Journalismin tehtävä aktiivisena yhteiskunnallisena toimijana Lippmannin hahmotteleman asiantuntijatietoa välittävän tiedottajan sijaan on keskeinen piirre kansalaisjournalismissa. Ajatus journalismista toimijana kytkee journalismin myös sen vastaanottajiin. Juuri tapa ymmärtää julkison aktiivinen ja keskusteleva luonne yhdistää Deweyn, Careyn ja kansalaisjournalismin ajattelua. Deweyn mukaan julkisot ovat tilanne- ja aihekohtaisia sosiaalisia muodostumia, jotka syntyvät yhteisesti koetuista ongelmista. Samalla tavoin kansalaisjournalismin mukaan ihmiset voivat muodostaa julkisoja ainoastaan silloin, kun journalismi kykenee artikuloimaan ihmisten yhteisen kokemuksen siitä, mistä heitä vaivaavat ongelmat syntyvät. (Heikkilä 2001, 157.)

Careyn mukaan journalismin tehtävänä ei ole informoida itsekään keskusteluun kykenevää yleisöä eli julkisoa, vaan julkison tulisi informoida journalisteja. Journalismin tärkein sisällöllinen asia on se keskustelu, jota julkiso käy itsensä kanssa. Journalismia ei siis ole olemassa ilman julkisoa. Rikas julkinen elämä on Careyn mukaan takuu sille, että sananvapauden periaate toimii onnistuneesti ja journalismi todella on elävä osa yhteiskunnallista todellisuutta. (Rosen 1997, 191–192.)

2.2.4 Dewey, *deliberaatio* ja yhteiskuntateoria

John Deweyn oletus kansalaisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa osoittamasta rationaalisuudesta kytkeytyy julkisen harkinnan ideaaliin: yhdessä keskustelemalla voimme tietää enemmän kuin kukaan meistä tietäisi yksin. Robert B. Westbrookin (1998, 137–138) mukaan Deweyn yhteiskuntateoreettisen ajattelun voisi kuvailla ennakoivan lähinnä 1990-luvun lopussa syntynyttä julkiseen harkintaan perustuvaa *deliberatiivista demokratiateoriaa*. Se perustuu kansalaisten osallisuutta ja toiminnallisuutta lisäävän keskustelumuotoon, jota on liberalismikriitikko Benjamin Barberin vaikutuksesta 1980-luvun loppupuolelta lähtien nimitetty deliberaatioksi. Deliberaatio viittaa pragmatistiseen ajatukseen julkisen keskustelun kautta syntyvästä uudesta tiedosta, joka tuottaa vaihtoehtoja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Kansalaisjournalismin taustalla vaikuttava Yankelevichin julkisen harkinnan idea on myös paljolti sidoksissa deliberaatiiviseen teoriaan.

Deliberatiivista keskustelun käsitettä on kehitelty muun muassa Michael Schudson (1997, 298), jonka mukaan ideaali keskustelu on sääntöjen hallitsemaa ja ongelmien ratkaisuun tähtäävää. Ongelmanratkaisuun keskittyvän keskustelun anti on sen argumentatiivisessa rakenteessa (mt., 300). Keskustelun osallistujat kuvailevat yhteiskunnallisia ongelmia, määrittelevät "hyvän yhteiskunnan" päämääriä ja tarjoavat ratkaisuvaihtoehtoja. Demokraattisen keskustelun tärkein piirre on nimenomaan sen julkisuus. Keskityttäessä ongelmiin tuodaan esille epäkohtia, jotka eivät ehkä muuten yhteiskunnassa tulisi näkyviin. (Mt.)

Kuneliuksen (2004) mukaan Deweyn keskusteleva julkisuusteoria perustuu hyvin vaativalle ja positiivisesti määritellylle sananvapauden idealle: ainoat hyvän yhteiskunnan kriteerit liittyvät yhteisön avoimuuteen ja kykyyn tukea ihmisten yksilöllistä kasvua. Deweyn mukaan arvoista voidaan siis keskustella samanlaisina tosiasioina kuin muistakin yhteiskunnallisen elämän ilmiöistä. Näin "yhteisöllisyydestä" ei pragmatistisessa kielenkäytössä muodostu viittausta todelliseen ihmisjoukkoon, vaan jonkinlainen vuorovaikutuksen peruskäsite. (Mt.) Eli vaikka Dewey korostikin sosiaalisen todellisuuden ensisijaisuutta, hän ei kyennyt luomaan ajattelulleen selvää yhteiskuntateoreettista viitekehystä.

Deweyn demokratia-ajattelusta puuttuu samalla oikeudenmukaisuusteorian näkökulma (Westbrook 1998; Ray 2004, 310). Kuinka yksilöt kytkevätkään rationaaliseen neuvotteluun tilanteessa, jossa yksilöiden käsitykset hyvästä elämästä eroavat toisistaan dramaattisesti, Westbrook (mt., 136) kysyy. Deweyn ajatteluun yleisestikin kohdistettu kritiikki liittyy samalla tavalla hänen ajatus-

tensa tiettyyn keskeneräisyyteen ja idealistisuuteen. Deweyn aikakauteen liittyneet syvät taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset ristiriidat eivät saa sijaa hänen ajattelussaan, eikä hän ota kantaa julkisen elämän poliittisen järjestäytymisen kysymykseen (Pietilä 1997, 126–127).

Myös James Carey on halunnut paljastaa Deweyn ajattelussa esiintyviä puutteita. Careyn (1989, 83) mukaan Deweyn ajattelussa häiritsee optimismi ja pikkukaupunkiyhteisön ihannoiti. Dewey ei myöskään ota huomion keskustelun tapahtumaan väistämättä liittyvää vallan kysymystä. Carey on samalla epäluuloisempi asiantuntijatiedon hyväksikäyttämistä kohtaan kuin Dewey, jolle se edustaa demokratian toiminnan kannalta välttämätöntä resurssia. (Mt., 69–88.)

Toisaalta myös Careyn itsensä työtä on kritisoitu idealismista. Mörä (2004, 126) tuo esille, kuinka suuresti Careyn ajattelu poikkeaa vallitsevista journalistisista ihanteista, joita on jo 1920- ja 30-luvuilta lähtien luonnehtinut tarkkailun ja riippumattomuuden pitäminen tiedonvälityksen korkeimpina päämäärinä. Samoin kuin Deweyllä, nousee Careynkin teksteistä esiin kaipuu sellaiseen kiinteään yhteisöön, joka olisi valmis aktiiviseen julkiseen keskusteluun.

2.3 Keskustelevan julkisuuden teorian kehitys ja kritiikki

Tarkastelen seuraavaksi sitä, miten pragmatismi on kehittynyt osana keskustelevaa julkisuuskäsitystä ja kuinka se liittyy journalismin sosiaalisen vastuun teoriaan. Lopuksi keskityn pohtimaan keskustelevan julkisuusteorian kritiikkiä.

2.3.1 *Pragmatismien asema ja sosiaalisen vastuun teoria*

Kasvokkainen kommunikaatio ja kohtaaminen oli 1920-luvun yhteiskuntateoreetikkojen pitkälti jakama ratkaisu modernin massayhteiskunnan haasteisiin. Frankfurtin kriittisen koulukunnan filosofit Max Horkheimer ja Theodor Adorno päätyivät pragmatistien kanssa monella tapaa yhtäläiseen johtopäätökseen demokratian luonteesta. Heidän edustamansa idealistinen marxismi ja uuskantilaisuus poikkeavat kuitenkin lähtökohdiltaan pragmatismista. (Bergman et al 1999, internet-lähde.) Horkheimer ja Adorno ryhtyivät kritisoimaan pragmatismia omalta tietoteoreettiselta pohjaltaan, jolloin menetettiin ainutlaatuinen tilaisuus yhdistää kriittisen teorian ja pragmatismien ajatussuunnat.

Samalla yhdysvaltalaisessa viestinnän tutkimuksessa yleistyi 1920-luvun jälkeen vaikutustutkimuksen perinne, ja julkisen keskustelun teemat häipyivät taka-alalle. Toisen maailmansodan jälkeen empiristis-positivistinen joukkoviestinnän tutkimus sai valta-aseman, ja filosofian kentällä pragmatismien syrjäytti analyyttisen filosofian metodi. (Pietilä 1997, 174–193.)

Journalismin roolin julkisessa keskustelussa nostettiin esille vasta niin kutsutussa Hutchinsin komission raportissa vuonna 1947. Komissio sai nimensä sen puheenjohtajan Robert M. Hutchinsin mukaan. Julkilausuma korosti lehdistön *sosiaalisen vastuun teoriaa*, eli median ja julkisen elämän laadun kytköksiä. Raportin mukaan journalistien tulee etsiä ja tutkia faktoja ja totuutta, mutta samalla asettaa ne sellaiseen yhteyteen, joka antaa niille merkityksen ja ymmärrettävyyden. Komission raportti sai kuitenkin negatiivisen vastaanoton, eikä sen ehdottamia ideoita alettu journalistien piirissä toteuttaa. (Peterson 1973, 75.) Vasta kommunitaristisen ajattelun nousu 1990-luvulla on nostanut sosiaalisen vastuun teorian uudelleen keskustelun kohteeksi.

Pragmatismista on samalla tullut 1900-luvun loppua kohden uudelleen suosittu tutkimusaihe yhdysvaltalaisessa yhteiskuntafilosofiassa. Viestinnän teoriassa pragmatismien tai niin sanotun "uuspragmatismien" esiinnousuun on vaikuttanut erityisesti James Careyn työ. Samalla Deweyn merkitys on kasvanut viime vuosikymmeninä yhteiskuntatieteissä. Syitä tähän ovat Kuneliuksen (2004, 112) mukaan Deweyn ajattelun laaja-alaisuus ja abstraktius sekä se, että 1900-luvun alku ja loppu muistuttavat yhteiskuntatieteiden pinnalla olevien puheenaiheiden osalta kovasti toisiaan. Demokratian toimivuus, julkisuuden kriisi, refleksiivisyys ja yhteisöllisyys ovat tänä päivänä esillä samanlaisina väittelyn kohteina kuin 1900-luvun alkuvuosikymmeninä (mt.). Pragmatistien työstä voi nähdä heijastuvan monia 1900-luvun lopun kulttuurintutkimuksen kiinnostuksen kohteita. Kunelius (2004, 95–96) nimeää tällaisiksi esimerkiksi toimijoiden refleksiivisyyden ja modernin ajattelun kahtiajakojen kyseenalaistamisen.

Eniten yhtymäkohtia deweylaiseen pragmatismiin on 2000-luvun alun yhteiskuntafilosofioista ollut luultavasti kommunitaristisella ajattelulla. Kommunitaristit ovat huolissaan modernin yhteiskunnan yksilöllistymis- ja vieraantumislmiöistä korostaen yhteisöllisiä arvoja.¹³ Vaikka

¹³ Kommunitaristisen teorian näkyvimpiä teoretikkoja voi pitää mm. Amitai Etziona, Alasdair McIntyre, Michael Sandelia ja Robert Bellahia. Kommunitarismista vaikutteita saaneina viestinnän tutkijoina voi mainita James Careyn, Theodore Glasserin, Daniel Yankelovichin ja John Durham Petersin. (Coleman 2000.)

kommunitarismi tuo esille yksilöiden oikeuden haastaa yhteisön arvot ja päämäärät, voi yhteisöllisyyden korostamisessa nähdä myös tietynlaisen autoritarismin korostuksen. Tällöin yksilön identiteetti määräytyy siitä yhteisöstä käsin, johon hän kuuluu. (Reunanen 2003, 34.)

Kommunitarismin mielestä yhteisö on ainoa konteksti, jossa todellinen vapaus voi toteutua. Inhimillinen hyvä edellyttää ennen kaikkea, että yhteisö muodostaa yhteistä hyvää toteuttavan moraalisen näkemyksen (Borden 2005, 39). Kommunitaristisen ajattelun kriittisenä kysymyksenä voidaankin pitää, mikä on yksilön oikeuksien toimivin asema ja rooli yhteiskunnan laajassa kontekstissa. Kommunitaristien mielestä erityisesti eettisten ongelmien ratkaisujen yhteydessä olisi tärkeämpää keskustella eri arvojen ja normiryhmien yhteyksistä ennemmin kuin eri osapuolten oikeuksien priorisoimisesta (Wilkins 1997, 202).

Kommunitarismi on ollut leimallisesti yhdysvaltalainen suuntaus. Kommunitaristisen demokratia- ja kansalaisyhteiskuntateorian soveltamista Suomeen onkin kritisoitu: Kantolan (2000) mielestä se on liikaa yhteydessä amerikkalaiseen poliittiseen projektiin, jolla yritetään ylläpitää sikäläistä yhteisvastuun periaatetta (mt., 35).

2.3.2 *Rationaalisen keskustelun haaste*

Keskustelun näkökulma joukkoviestintään vaatii journalismin oman roolin määrittämistä. Journalismin tehtävien ja päämäärien selkiyttäminen edellyttää sekä yhteiskuntateoriaa, joka asettaa journalismin osaksi laajempaa elämismaailmaa että niiden menetelmien arviointia, joilla keskustelemaa julkisuutta halutaan luoda. Käynkin seuraavaksi läpi rationaalisen keskustelun haasteita sekä pohdin, mitä esittelemästäni kritiikistä seuraa.

Keskusteleavan julkisuuskäsityksen kritiikki on lähtenyt usein siitä, että näkökulma tuntuu sulkevan ulkopuolelleen ne "todellisen" tai materiaalisen elämän eriarvoisuudet, joista käsin ihmiset osallistuvat keskusteluun (Kunelius 2000, 15). Nancy Fraserin (1992, 1997) kritiikki Jürgen Habermasin julkisuusteoriasta on tästä esimerkki. Fraser on todennut, ettei julkisuuden sfääri ole niin yhtenäinen kuin Habermasin teoria antaa olettaa; yhteisöt tulisi nähdä pikemminkin heterogeenisinä, erilaisista ja mahdollisesti ristiriitaisista intresseistä koostuvana. Toinen Fraserin huomio liittyy pohdintaan siitä, minkälaisen asioiden tulisi olla julkisia. Demokraattisen julkisuuden tulee Fraserin mielestä tarjota alistetuille ryhmille mahdollisuus vaikuttaa valtaapitäviin ryhmiin, joten julkiseksi tulee tehdä sellaisia asioita, jotka eivät ennen sitä ole olleet. Hän pohtii samalla, minkälaiset

vallankäytön säännöt tai muutokset ovat välttämättömiä, jotta saadaan aikaan demokraattisia ja näkyviä muutoksia. (Mt.)

Tanni Haas ja Linda Steiner (2001, 125) esittävät Fraserin kritiikin pohjalta neljä kysymystä kansalaisjournalisteille:

1. Pitääkö journalistien rohkaista kansalaisia nousemaan keskustelussa sosiaalisten ryhmien välisten eriarvoisuuksien yläpuolelle vai kehottaa heitä pikemminkin tarttumaan niihin?
2. Pitääkö journalistien auttaa luomaan yksi, yhtenäinen julkisuus vai pitäisikö tavoitteena olla erilaisista diskurssiivisista alueista koostuvan julkisen sfäärin vahvistaminen?
3. Tuleeko journalistien ylläpitää jyrkkä ero julkisten ja yksityisten asioiden välillä, vai pitäisikö kahtiajako kyseenalaistaa?
4. Tuleeko journalistien päämääränä olla kansalaisten kiinnittäminen julkiseen mielipiteenmuodostukseen vai pitääkö heidän yrittää saada kansalaiset mukaan myös poliittiseen päätöksentekoon? (Mt., 125.)

Fraserin korostama materiaalisen eriarvoisuuden huomioonottaminen on ollut yksi keskustelevan journalismin kritiikin päähaara. On todettu, että keskusteluun keskittymällä unohdetaan journalismin liiketoiminnallinen luonne ja sen vaikutukset keskustelun prosesseihin (esim. Hardt 1996). Kuneliuksen (2000, 16) mukaan keskustelevan julkisuuden kritiikki yhteiskunnan taloudellisen rakenteen näkökulmasta on otettava vakavasti. Hänen mukaansa on mahdollista, että "kansalaisyhteiskunnan aktivoimisen, osallistumisen ja keskustelevuuden puheet ovat osa sellaista poliittista projektia, joissa julkisia, edes muodollisesti demokraattisessa vastuussa olevia laitoksia ja niiden toimintatilaa kavennetaan" (mt.). Jos samalla journalismille muodostuu pelkkä foorumin ylläpitäjän tai tuomarin rooli, ollaan Kuneliuksen mielestä liukkaalla pinnalla. Erilaisten keskustelijoiden resurssien erot ja asema voi viedä journalismin legitimoimaan vain näennäisesti "vapaan" julkisen keskustelun synnyttämiä päätöksiä. (Mt. 17.)

Michael Schudsonin mukaan "keskustelu" on käsitteenä tyhjentynyt, kun siihen ovat tarttuneet postmoderni filosofia, kommunitaristinen yhteiskuntakritiikki, deliberatiivinen demokratiateoria - ja kansalaisjournalismi. Schudsonin mielestä keskustelu ja demokratia eivät välttämättä kulje aina edes käsi kädessä, vaan demokratian toteutuminen saattaa joskus vaatia jopa keskustelusta vetäytymistä. Jos neuvottelukumppaniin ei ole edes mahdollista vaikuttaa keskustelun kautta, on turvauduttava muunlaiseen kansalaisaktivismiin, kuten lakkoihin tai mielenosoituksiin. (Schudson 1997.)

Schudsonin mukaan ongelmien ratkaisuun tähtäävä demokraattinen keskustelu - erotuksena sosiaalisen kanssakäymisen ilosta syntyvästä keskustelusta - ei ole useinkaan spontaania, tasa-arvoista tai edes miellyttävää (1997, 298). Erving Goffmannin (1987 [1971]) klassisen teorian mukaan "kasvojen säilyttäminen" on keskeinen tekijä siinä, miten yksilö esittää itsensä sosiaalisissa tilanteissa. Tästä näkökulmasta käsin julkiseen, demokraattiseen keskusteluun osallistuminen on verrattain riskialtis ja vaikea tehtävä. Yksilöllä tulee tällaiseen keskusteluun tehokkaasti osallistuessaan olla niin sanottua kulttuurista pääomaa, sillä keskustelussa keskitytään argumentointiin. Keskustelua käyvillä osapuolilla on oltava kyky muodostaa näkemyksiä siitä, millainen maailman on tai millainen sen tulisi olla. Ilman asianmukaista valmennusta, koulutusta ja sosiaalista tasa-arvoa keskustelu on kaikkea muuta kuin egalitaristista. (Schudson 1997, 299–302.)

Schudsonin (1999, 127; 1997) mukaan tärkeintä julkisessa harkinnassa ovatkin sisällön sijaan ne säännöt, joiden puitteissa keskusteluun osallistutaan. Vain säännöt voivat "vapauttaa" keskustelun demokraattisen potentiaalin. Schudsonin mukaan demokraattista keskustelua luonnehtii ennen kaikkea sen *julkisuus* sekä *säännönmukaisuus* vastakohtana spontaanille ja sääntelemättömälle toiminnalle. Ongelmia ratkaisevassa keskustelussa puhe oikeutetaan yhteisten tavoitteiden asettamisen kautta. (Mt.) Kunelius (2000, 16) vastaa Schudsonin kritiikkiin kysymällä, minkälaiset voisivat olla muodoltaan ja sisällöltään sellaisia sääntöjä, jotka eivät suosisi erityisesti ketään, eivätkä korostaisi mitään erityisiä taitoja, kykyjä tai resursseja.

Kriitikot ovat myös todenneet, että yhteiseen keskusteluun turvautuminen voi samalla johtaa paikallisuuden ja maantieteellisen sijainnin korostumiseen. Schudsonkin (1997) on todennut, että homogeenisten ja heterogeenisten ryhmien käymät keskustelut eroavat toisistaan melkoisesti. Nykyään tulisi pikemminkin ottaa huomioon, etteivät yhteisöt ole välttämättä paikkaan sidottuja, eikä niissä aina jaeta samanlaisia arvoja ja ajatuksia (Schudson 1999, 127).

Näen paikalliseen tietoon tukeutumisen aitona ongelmana kansalaisjournalismin kohdalla. Paikallisen yhteisön tietojen ja asiantuntijuuden resurssit ovat väistämättä rajoittuneet nykyisessä poliittisessa todellisuudessa. Paikallisten ongelmien syntyä ja niiden ratkaisua muokkaavat usein jopa globaalit vaikutusketjut, jotka pakottavat pohtimaan keskustelun seurausten ja lopputuleman näkökulmaa. Glasser (1999) onkin tuonut esille kansalaisjournalismia arvioidessaan, miten vaarallista on, jos journalismi keskittyy vain itse keskusteluun unohtamalla harkinnan tulokset ja seuraukset. Onko siis paikalliseen tietoon perustuva ongelmanratkaisu yhteisön kannalta parasta mahdollista? Kuinka paikallisessa ongelmanratkaisussa voitaisiin hyödyntää globaalia todellisuutta mahdoli-

simman tarkasti kuvaavaa tietoa? Tarkastelen näitä kysymyksiä yksityiskohtaisemmin päätelmät-luvussa viisi.

Keskeinen ja itsellenikin edelleen avoimeksi jäävä kysymys on, päästäänkö ongelmien julkisella harkinnalla eteenpäin niiden ratkaisemisessa. Muuttaako vakavaan ja harkitsevaan julkiseen pohdiskeluun osallistuminen käsityksiä yhteiskunnallisten ongelmien luonteesta? Entäpä muuttuvatko ongelmia käsittelevät journalistiset sisällöt näiden pohdintojen tuloksena? Kriitikkojen mukaan yhteistä harkintaa ei ole mahdollista saavuttaa - julkista harkintaa voidaan aina manipuloida, eikä keskustelun säännöistä automaattisesti muodostu reiluja. Tulevaisuudessa olisikin tärkeää aktiivisesti tutkia julkisen harkinnan demokratiateoriaa ja yhteisöllistä viestintäkäsitystä yhdistäviä käytännön kokeiluja.

Passiivisen yleisön ja aktiivisen julkison erilainen suhde yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen on teema, jonka näen pragmatismien suurimpana antina viestinnän tutkimukselle. Deweyn korostama julkinen vuorovaikutus ja sen synnyttämä yhteinen tieto on arvokas näkökulma viestinnän merkityksen ja tehtävien tutkimukseen. Tällaisen näkökulman kautta on mahdollista asettaa uudenlaisia haasteita journalismin liberalistisen tradition korostamalle tiedonvälityksen objektiivisuudelle. Pragmatismien näkökulmasta "paras" eli todellisuutta vastaavin ja eniten ratkaisumalleja yhteisiin ongelmiin sisältävä tieto syntyy vain vapaassa julkisessa vuorovaikutuksessa. Nykyjournalismi ei kykene tällaista dialogiin pohjautuvaa tietoa kovin usein tarjoamaan.

Keskustelevan julkisuuden teoria törmää siis väistämättä ainakin kahteen kysymykseen. Kuinka keskustelu voi ylipäätään tuottaa tietoa? Miten keskustelu suhteutuu journalismin puolueettomuuden ja neutraaliuden pyrkimyksiin? Näihin kysymyksiin vastaaminen vaatii syventymistä journalismin ja objektiivisuuden suhteeseen.

3 OBJEKTIIVISUUS - JOURNALISMIN KIISTANALAINEN MÄÄRITTÄJÄ

Esittelen näkökulmia objektiivisuuden käsitteeseen sekä tietoteorian että journalistisen työn kautta. Sen jälkeen käyn läpi kansalaisjournalismi-keskustelussa esiintyneet objektiivisuuden määritelmät ja vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni.

3.1 Objektiivisuus tietoteoreettisena kysymyksenä

Työni näkökulma, journalistinen objektiivisuus on tutkimuskohteena erittäin laaja. Olen pyrkinyt rajaamaan objektiivisuuden käsittelyn sen mukaan, mikä on keskeistä julkisen keskustelun ja kansalaisjournalismin kannalta. Tällaisia näkökohtia ovat esimerkiksi julkisen tai jaetun tiedon luonne, journalistin asema "tiedon" hallitsijana sekä julkisessa keskustelussa saadun tiedon hyödyntäminen.

Näin olen päätenyt esittelemään työssäni objektiivisuuden yleistä tietoteoreettista ongelmanasettelua vain kahdesta näkökulmasta. Ne ovat *totuuden korrespondenssiteoria* ja *filosofisen pragmatismien totuusajattelu*. Etenen sen jälkeen suoraan journalismin tutkimuksen huomioihin objektiivisuuden käsitteestä. Tuon esiin *konstruktionistisen* ja *fenomenologisen* tutkimuksen sekä *sosiaalisen vastuun teorian* suhteen journalistiseen objektiivisuuteen.

Näitä kaikkia teoreettisia lähestymistapoja sovellan luvun viimeisessä osiossa, kun esittelen kansalaisjournalismi-keskustelun tapoja määritellä objektiivisuuden ja julkisen keskustelun suhdetta.

3.1.1 *Totuuden korrespondenssiteoria*

Filosofinen tietoteoria muodostaa sen yleisen perustan, jolle objektiivisuuden käsitteen tutkimus rakentuu. Tietoteoria analysoi tiedon ja tiedostusprosessin olemusta, rakennetta ja lainmukaisuuksia eli sitä, kuinka tieto ja totuus maailmasta syntyvät. Journalismin tutkimukselle keskeisin ja kiis-

tellyin näkökulma objektiivisuuteen on maailmasta saamiemme tietojen totuudellisuus. Millä perusteella luokittelemme asiat nimenomaan tiedoksi?

Pertti Hemánus ja Ilkka Tervonen julkaisivat vuonna 1980 teoksen *Objektiivinen joukkotiedotus*, joka perustuu 1970-luvulle tyypilliseen marxilaisvaikutteiseen ja informaatioperustaiseen viestintäkäsitykseen. Teoksen voi sanoa summaavan journalismin objektiivisuus-keskustelussa 1970- ja 80-luvulla vaikuttaneen teoreettisen näkökulman. Hemánuksen ja Tervosen edustama ajattelu korostaa "tieteellistä maailmankatsomusta", jonka mukaan journalistin on työssään pidättäydyttävä tieteellisessä tiedossa ja tosiasioissa. Tällaisen tiedonintressin ajateltiin auttavan ihmisiä paremmin ymmärtämään erilaisten ilmiöiden yhteiskunnallisia kytkentöjä.

Objektiivisuus tarkoittaa Hemánuksen ja Tervosen mukaan viestintäsanoman ja todellisuuden vastaavuus- tai analogiasuhdetta. Tieto on objektiivista, kun se on esimerkiksi oikeellista, paikkansapitävää ja luotettavaa. Todellisuus ja siitä kertovan sanoman objektiivisuus ovat periaatteessa riippumattomia toimijan eli esimerkiksi journalistin pyrkimyksistä.

Tällainen käsitys edustaa filosofian *korrespondenssiteoriaa*, jonka mukaan lauseen totuus riippuu lauseen ja todellisuuden välisestä korrespondenssista eli vastaavuudesta. Korrespondenssiteorian viitekehys näkyy klassisen, liberalismiin perinteeseen nojautuvan journalismin ihanteissa. James Carey (1989, 77) kuvaa, miten journalismin perinteistä objektiivisuus-käsitystä luonut Walter Lippmann piti totuuden tavoittamista mahdollisena silloin, kun itsenäinen ja objektiivinen reaalityodellisuus liitetään sitä vastaavaan kielelliseen ilmaisuun. Totuus on siis teknisiä periaatteita noudattamalla haltuun otettava todellisuuden ulottuvuus. Näin toimittaja voi pitää todellisuuden aukotonta raportointia työnsä ihanteena ja päämääränä.

Korrespondenssiteoria näyttää olevan arki-intuitioidemme kanssa sopusoinnussa. Saavutamme monenlaisia päämääriä, koska monet uskomuksemme ovat tosia korrespondenssiteorian mielessä. Totuuden ymmärtäminen korrespondenssiksi selittää sekä tieteen että koko kielellisen käyttäytymisemme toimivuuden ja menestyksellisyysden. (Pihlström 1994, internet-lähde.)

Korrespondenssiteorian korostama vastaavuus ei voi kuitenkaan olla sanoman ja todellisuuden välistä *identtisyttä*, sillä vastaavuus on aina sidoksissa inhimilliseen kieleen. Teorian heikkous on, ettei kukaan voi ylittää "absoluuttiseen pisteeseen", josta katsoa todellisuutta paljaana suoraan silmiin. Kielen sääntöjen mukaan muodostetut ilmaukset eivät voi kytkeytyä todellisuuteen välittömästi,

ohi ihmisen tajunnan. Filosofi Antti Hautamäki tiivistää korrespondenssiteorian ongelman seuraavasti:

Puhe korrespondenssista väitteen ja todellisuuden sinänsä välillä on tyhjää. Korrespondenssia voidaan ajatella vain jos todellisuus on jotenkin käsitteellistetty. Mutta käsitteellistetty todellisuus ei ole tietenkään mikään todellisuus meistä riippumatta. Näyttää siltä, että korrespondenssi vallitsee vain väitteen ja meistä riippuvan todellisuuden välillä. (1985, 25.)

Korrespondenssiteorian ongelma ei varsinaisesti ole se, ettei kielen ja maailman välillä olisi vastaavuussuhteita, vaan se, että *niitä on liian monta*. Korrespondenssiteoreetikon on jollain tapaa pystyttävä oikeuttamaan väitteensä, että käsitteen, lauseen tai symbolin ja maailmassa olevan objektin tai asiointilan välillä vallitsee vain yksi totuutta determinoiva korrespondenssisuhde. (Pihlström 1994, internet-lähde.) Juuri tähän kiteytyy myös journalistisen objektiivisuuden kritiikki. Jokainen meistä voi muodostaa väitelauseita todellisuudesta. Se, kenen totuus valitaan, on problemaattisempi kysymys.

Korrespondenssiteoria myöntää, että sanoman ja todellisuuden vastaavuutta korostava objektiivisuus-ajattelu asettaa edellä kuvatun subjektiviteetin ongelman. On pohdittava sitä, missä määrin ja millä tavoin tieto on riippuvaista ihmisestä subjektina. Tämän ongelman takia Hemánus ja Tervonen asettavat objektiivisuudelle episteemisiä ehtoja, jotka määrittelevät todellisuutta kuvaavien käsitteiden "käyttökelpoisuutta".

Episteemiset ehdot ovat sidoksissa käsitteiden *erottelukyvyn asteeseen*, reaalisia asiointiloja kuvaavien ajatusten *faktuaaliseen totuuteen* ja loogisesti johdettujen ajatusten *loogiseen totuuteen*. Myös toimintaan liittyviä arvoja ja normeja voidaan tarkastella edellä mainituilla objektiivisuuden kriteereillä. Arvotavien ajatusten ja normien episteeminen ehto on niiden *adekvaattisuus* eli pätevyys tai riittävyys. (Hemánus & Tervonen 1980, 34.) Neutraalius ei voilla objektiivisen kielen kriteeri, vaan toiminnan kannalta pätevät arvot ja normit perustuvat ainoastaan todenmukaisuuden ja erottelukyvyyden vaatimuksen täyttäviin tosiasiaväittämiin (mt., 111).

Hemánuksen ja Tervosen korrespondenssiajattelu edustaa marxilaista determinaatio-mallia, jossa tuotanto määrää vastaanottoa. Tällaisesta ajattelutavasta siirryttiin viestinnän tutkimuksessa 1980-luvulla kulttuurintutkimuksen vaikutuksesta kohti mediatekstin merkityksen korostamista. Kulttuurintutkimuksen näkökulma siirsi väittelyn objektiivisuuden käsitteestä tekstin merkitysten tul-

kintaan. Vastaanotto alettiin määritellä yhtä tärkeäksi merkityksen muodostumisen kannalta kuin viestin lähettäjän tekemä ns. sisäänkoodaus (ks. Hall 1992).

Toisaalta myös jotkut tämänkin päivän viestinnän tutkijat ovat säilyttäneet ajatuksen journalismin ja tieteellisen toiminnan yhteydestä. Kansalaisjournalismia kritisoineen Michael Ryanin (2001, 3) mukaan journalismin objektiivisuus perustuu journalismin soveltamien työtapojen laadulle. Työmenetelmät voidaan hänen mukaansa samastaa tieteelliseen tutkimukseen, joten journalismin on mahdollista olla objektiivista tieteellisen toiminnan lailla.

3.1.2 *Pragmatismi ja objektiivisuus*

Suomen kielen verbi *tietää* kantaa etymologiassaan vahvaa toiminnallista latausta. Suosituimman teorian mukaan käsite on johdettu *tie*-sanasta. Näin ollen "tietäminen" on alun perin tarkoittanut "tien tuntemista" tai "tien löytämistä". (Niiniluoto 1988, 14.)

Myös kansalaisjournalismin edustama filosofinen pragmatismi korostaa menestyksellisen toiminnan ja tiedon välistä yhteyttä. Totuutta jostakin asiasta on pragmatismien näkökulmasta pidettävä yksimielisyytenä, konsensusena, johon päädyttäisiin, jos kyseinen asia voitaisiin selvittää täydellisesti (Kotkavirta & Nyyssönen 1998, 86). Pragmatistisen totuuskäsityksen mukaan totuus ei ole kuitenkaan pysyvä todellisuuden osa, vaan harkinnan ja käytännön kautta syntyvä tietämisen ulottuvuus. Totuus on silloin tavallaan ideaalinen, ihanteellinen raja-arvo. Pragmatistinen totuuden käsite liittyy vahvasti Habermasin julkisuusteoriaan ideaalin keskustelutilanteen ajatuksen kautta. Ihanteellisessa keskustelussa täyttyisivät kaikki objektiivisuuden edellytykset eli olisi mahdollista päätyä totuuteen, rationaaliseen yksimielisyyteen keskustelun kohteena olevasta asiasta. (Mt.)

Amerikkalainen pragmatismia edustava filosofi Hilary Putnam on 1970-luvun lopulta lähtien kehittänyt "sisäisen realismin" teoriaa, joka on Sami Pihlströmin mukaan muodostunut yhdeksi vakavimmista haasteista totuuden korrespondenssiteorialle (1994, internet-lähde). Putnam kutsuu sisäistä realismia myös "pragmaattiseksi realismiksi", sillä teorian totuuskäsitys on hyvin lähellä William Jamesin ja John Deweyn totuuskäsitystä (ml.).

Putnam edellyttää, että kielen ja maailman välillä on aitoja referenssisuhteita, mutta puhe totuudesta tai referenssistä ihmisestä riippumatta olisi absurdia. Vaikka totuus on myös pragmatismissa

kielen ja maailman välinen suhde, jäsentyy se ainoastaan inhimillisen tiedon ja toiminnan kautta. Sisäisen realismin näkökulmasta olemme ihmisinä sitoutuneet käytännön kokemukseen, jossa erilaisten käsitejärjestelmien kautta muotoutuneet asiat ja ilmiöt ovat joko oikeita ja vääriä, tosia ja epätosia. Asioista ja niiden olemassaolosta voidaan siis puhua mielekkäästi vain jonkin kuvauksen, teorian tai käsitejärjestelmän sisällä. Todellisuutta voidaan siis kuvata "oikein" tai todesti usealla erilaisella tavalla. Totuus on silloin jonkinlaista "ideaalista ja rationaalista hyväksyttävyyttä tai väitettävyyttä" tietyn käsitejärjestelmän sisällä. (MI.)

Putnamin näkemys ei kuitenkaan ole relativistinen: hän ei naivisti ajattele, että jokainen yksilö tai yhteisö voisi valita oman käsitejärjestelmänsä ja muotoilla sen sisällä "omia totuuksiaan". Se, että maailma voidaan kuvata usealla oikealla tavalla, ei tarkoita, että kaikki tavat kuvata sitä olisivat oikeita. Tämä johtaa kysymykseen siitä, minkälaiseen yhteisöön tarkastelu kohdennetaan. Pihlströmin mukaan yhteisön käsitettä pitäisi pystyä laajentamaan ja idealisoimaan, jotta päädyttäisiin koko ihmiskunnan kattavaan rationaalisen hyväksyttävyyden subjektiin (1994, internet-lähde). Pragmaattinen realismi vaatii siis totuuden käsitteen suhteen tuekseen arvoteoriaa siitä, kuinka tällainen määrittely tapahtuu (ml.).

Pragmatismien objektiivisuus-ajattelun tietyt piirteet onkin nostettu esille juuri kommunitaristisessa viestinnän etiikan tutkimuksessa, jossa on yritetty pohtia yhteisön määrittelyn kestäviä lähtökoh-
tia. Clifford C. Christians ja Michael Traber (1997) esittävät toimittamassaan teoksessa *Communication Ethics and Universal Values* oman viestintäeettisen ohjelmansa, joka perustuu "eettisen protonormin" idealle. He katsovat, että ihmisyhteisön konkreettisesta olemassaolosta nousevat eettiset mallit ovat nykyajassa käyttökelpoisempia ja toimivampia kuin loogisen tai transsendentaalin filosofian ja metaetiikan lähtökohdat. Christiansin ja Traberin ajattelu kiinnittyy käsitteellisyiden ja loogisuuden pohtimisen sijaan "kulttuurirajat ylittävään inhimilliseen vastavuoroisuuteen" (mt., 5).

Christians ja Traber liittyvät siis kiinteästi viime vuosisadan johtaviin kielifilosofoihin (kuten Wittgenstein ja Habermas) korostaessaan kielen merkitystä intersubjektiivisuuden rakentajana. Kartesiolaisen "ajattelen, siis olen" -kiteytyksen tilalle he tarjoavat lausetta "kommunikoin, siis olen". Kieli on siten koko ihmisyhteisöä koossapitävä rakenne. Yhteisö ei siis rakennu vain "ajattelun tai toiminnan kautta, vaan löytämällä yhteinen tarkoitus kielen avulla tapahtuvassa tulkinnessa" (mt., 11–12).

3.2 Objektiivisuus journalismin tutkimuksen kohteena

Korrespondenssiteoria ja pragmatismi jäsentävät tietojen objektiivisuutta hyvin eri tavoin. Jotta niiden relevanssi tämän työn kannalta tulisi esiin, sovellan näkökulmia seuraavaksi journalismin tutkimukseen. Tarkastelen journalismin tutkimuksessa esitettyjä näkökulmia objektiivisuuden käsitteeseen. Esittelen ensin korrespondenssiteorian näkökulmia journalismin objektiivisuuteen. Sen jälkeen käyn läpi journalistista objektiivisuutta konstruktivismiin ja fenomenologisen tutkimuksen kautta. Tuon samalla esille muutamia näkökohtia journalismin sosiaalisen vastuun teorian ja objektiivisuuden suhteesta.

3.2.1 *Todellisuuden ja sanoman vastaavuus journalismissa*

Pertti Hemánuksen ja Ilkka Tervosen korrespondenssiteoriaan perustuva ajattelu korostaa objektiivisuutta välttämättömänä käsitteenä journalismin arvioimiseksi:

Objektiivisuuden hylkääjiltä jäi huomaamatta, että jos puheena oleva käsite eliminoidaan pois journalistisesta ajattelusta, ei jää jäljelle mitään mittapuuta, johon journalistisia tuotteita voitaisiin verrata ja johon vertailemalla niiden oikeellisuus voitaisiin todeta. (1980, 74.)

Hemánus ja Tervonen (1980, 110) määrittelevät journalistisen objektiivisuuden vain kahdella käsitteellä: sen yleiset kriteerit ovat *todenmukaisuus* ja *olennaisuus*. Olennaisuuden kriteerin mukaan joukkotiedotus ei voi tyytyä pelkästään kuvaamaan esimerkiksi tapahtumien tai asiantilojen ilmiötasoa, vaan sen on myös paljastettava ilmiön piilevä olemus. Olennaisuus ilmiön olemuksen paljastamisena tarkoittaa Hemánuksen ja Tervosen ajattelussa harhaanjohtamisen välttämistä - sitä, ettei asia uutisoitaessa vääristy. Ilmiön ja olemuksen välillä ei kuitenkaan vallitse mitään ehdotonta rajaa, koska olemus on tulkittavissa nimenomaan ilmiöiden sisäiseksi yhteydeksi (mt., 113).

Hemánuksen ja Tervosen (mt., 95–96) mukaan journalistin on koottava kaikki olennaiset tiedot ja sitten annettava mahdollisille ennakkokäsityksilleen tilaisuus osoittautua yhtä hyvin vääriksi kuin oikeiksi. Hemánus ja Tervonen kuvaavat tätä *maksimaalisen vastaevideenssin strategiaksi*. Toimittaja ei voi vain toistaa sitä, mitä eri osapuolet ovat asiasta sanoneet, vaan hänen on myös arvioitava tietojen todenmukaisuutta ja tiedollista arvoa. (Mt., 113–114, 122.)

Ruotsalainen politiikan tutkija Jörgen Westerståhl teoretisoi journalistien objektiivisuuden arviointikriteerejä 1980-luvulla Ruotsin sosiaalidemokraattisen sanomalehdistön tilauksesta. McQuailin (1987, 131) mukaan Westerståhlin mallin ansioita ovat huomiot siitä, että objektiivinen uutisointi ei voi välttää arvojen käsittelemistä faktojen rinnalla, ja että faktoilla on myös arvottavia seuraamuksia. Westerståhlin (1983) mukaan objektiivisuus koostuu kahdesta päätekijästä:

- 1) *asiallisuus* (engl. *factualness*), johon sisältyvät *todenmukaisuus* ja *relevanssi* (joka viittaa olennaisuuteen, eli media kertoo olennaisista, tärkeistä tapahtumista);
- 2) *puolueettomuus*, johon sisältyvät *tasapuolisuus* ja *neutraali esittämistapa*.

Hemánuksen ja Tervosen ajattelussa objektiivisuus ei ole muotoilijan tai lähettäjän ominaisuus, vaan aina sanoman ominaisuus. Journalistien on koulutuksen kautta pyrittävä omaksuma sellainen maailmankuva ja -katsomus, joka vastaa mahdollisimman tarkoin objektiivista todellisuutta. (Hemánus & Tervonen 1980, 83, 86–88.) Sekä Westerståhlin että Hemánuksen ja Tervosen määritelmät objektiivisuudesta on kuitenkin kyseenalaistettu journalistin sosialisoinnin ja työprosessien tutkimuksen kautta.

3.2.2 *Objektiivisuus konstruktiona, rituaalina ja normina*

Objektiivisuuden ideaalin haastaminen liittyy sosiaalisen konstruktionismin traditioon. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen on käsitteenä peräisin 1960-luvun loppupuolelta, Peter Bergerin ja Thomas Luckmannin (1966) tiedonsosiologisesta teoksesta. He tutkivat, millaisissa prosesseissa ihmisten käsitys arkitodellisuudesta muodostuu. Bergerin ja Luckmannin (1994, 30-31) mukaan jokapäiväinen elämä esittäytyy ihmisten tulkitsemana todellisuutena ja subjektiivisesti merkityksellisenä, yhtenäisenä maailmana. Kielen merkitys on tässä prosessissa keskeinen. Kieli antaa käyttäjälleen mahdollisuuden objektivoida ja tyypittää kokemuksia, ryhmitellä niitä laajoiksi kategorioiksi ja näin tehdä niistä mielekkäitä myös muille ihmisille. (Mt., 49)

Bergerin ja Luckmannin ajatuksiin pohjautuvan konstruktionismin mukaan totuuden, rationaalisuuden ja edistyksen standardit voidaan aina suhteuttaa kulttuurisiin olettamuksiin. Siksi todellisuuden näkemisen tavat vaihtelevat aina esimerkiksi sosiaalisen sukupuolen (*gender*), luokan ja etnisen taustan mukaan (Nanda 1998). Objektiivisuuden puolustajan Michael Ryanin mukaan journalistin onkin ennen kaikkea *tunnistettava* nämä henkilökohtaiset lähtökohtansa ja yritettävä niiden läpi tai niistä huolimatta kertoa todellisuudesta mahdollisimman täsmällisesti (2001, 7).

Konstruktionismin ja 1970-luvulta liikkeelle lähteneen kriittisen fenomenologisen uutistutkimuksen tarkoituksena oli tutkia uutiskäytäntöjä todellisuutta merkityksellistävänä toimintana. Tutkimusalan piirissä on todettu, että objektiivisuus muodostuu journalistisessa työprosessissa usein polarisaation kautta. Ristiriitainen ja moniselitteinen todellisuus pyritään rajoittamaan niin, että asia näyttäytyy kahden kilpailevan näkökulman taisteluna. Journalistit ymmärtävät usein objektiivisuudeksi näiden kahden näkökulman tasapuolisen käsittelyn (Mörä 1999, 135). Objektiivisuus kuvataan faktojen ja mielipiteiden erottamisena ja kantaaottamattomuutena, eli asettumisena erilaisten intressien yläpuolelle (mt.). Yleisölle "tasapuoliseen" uutisointiin sisältyy Rosenin (1997) mukaan silloin implisiittinen viesti: tässä on kaksi vastakkaista "totuutta", päätä näistä itse. Se, että vastakkaisia puolia on nimenomaan kaksi, on journalistisen itseymmärryksen kannalta edullisinta. Toimittaja voi silloin representoida itsensä neutraalina välittäjänä, joka asettuu diplomaattisesti äärimielipiteiden väliin.

Objektiivisuus strategisena rituaalina

Tasapuolisuuden konventioiden toteuttaminen liittyy niin sanottuihin journalismin strategiaan rituaaleihin, joita on tunnetuissa tutkimuksissaan analysoinut Gaye Tuchmann (1972, 660–679), Tuchmann edustaa fenomenologista uutistutkimusta. Hänen mukaansa journalistit eivät viittaa objektiivisuudesta puhuessaan itse jutun ominaisuuksiin vaan tiettyihin toimintatapoihin tai rutiineihin, joiden mukaan he ovat juttunsa rakentaneet (kuten uutisaiheiden tyypittäminen yksilöllisen käsittelyn sijaan). Tuchmannin mukaan strategiset rituaalit ovat puolustusmekanismeja, joiden avulla journalistit suojautuvat esimerkiksi mahdollisia kunnianloukkaussyytteitä tai objektiivisuuden epäilyjä vastaan. (Mt.)

Sitaattien käyttö on esimerkki keskeisestä strategisesta rituaalista. Journalistit eivät yleensä kerro sitä, mitä on tapahtunut vaan sen, mitä joku sanoo tapahtuneen. Käyttämällä lainausta journalisti siirtää vastuuta jutussa esitetyistä väitteistä haastatellulle. Vaikka journalisti itse olisi samaa mieltä kaikista lainausmerkkien sisällä olevista asioista, voi hän väittää, ettei jutussa ole hänen omia mielipiteitään. "Oikeaa" lähteiden valintaa pidetään myös ammattitaidon mittarina. Kun tietoja ja väitteitä ei kiireen tai muun syyn takia ole aina mahdollista tarkistaa, on niiden esittäminen arvovaltaisen lähteen suulla journalistin kannalta turvallinen vaihtoehto. (Tuchmann 1972.) Journalististen työprosessien ja rutiinien kautta muodostuva *normaalijournalismi* onkin Niemisen ja Pantin mukaan luotettavana pidettyä ja päivittäin toistuvaa, mutta harvoin journalistisesti yllättävää tai uusia näkökulmia avaavaa (2004, 104).

Journalistien "todistustaakka" tai mielipiteiden näkyvyyden aste vaihtelee tilanteen mukaan (Mörä 1999, 137). Ristiriitoja tai konflikteja mahdollisesti aiheuttavat jutut vaativat enemmän perusteluja kuin muut jutut. Kaukaisia maita ja kulttuurisesti tai poliittisesti syrjässä olevia henkilöitä kohtaan voi olla kriittisempi vähemmän perusteluin kuin läheisempien asioiden suhteen. Erilaiset syyseuraus -suhteet vaativat eniten "asiantuntijan" lausuntoja, sillä "uutisen" perusmääritelmä - kuka, mitä, milloin, missä - rajaa pois *selittämisen* ja *kausallisuuden* (Carey 1986, 167–168). Juuri tämä on keskeinen näkökulma ja motiivi kansalaisjournalismin ajattelussa. Liike pyrkii murtamaan juttujen rakennetta juuri selittämisen osalta. Asiantuntijalausuntojen sijaan halutaan saada kansalaisilta tietoa ja ratkaisuja ongelmiin, joita he arjessaan kokevat.

Objektiivisuuden ideaalia rakentavat journalistien strategiset rituaalit liittyvät myös "dialogin" luomiseen. Fenomenologisen suuntauksen edustajat esittävät, että keskustelun esittäminen teksteissä on yksi journalismin tyypillinen tapa kuvata yhteiskunnallista todellisuutta. Dialogin tai erikantojen esittämistä perustellaan normaalijournalismissa sillä, että dialogi tai erilaisten näkemysten törmäyttäminen on tapa saada "totuus" esiin - kun esitetään kaksi vastakkaista mielipidettä, hoitaa dialogi loput.

Objektiivisuus normina

Konstruktivismiin nojautuneet tutkijat määrittelevät objektiivisuuden usein lähinnä journalistien ammattikunnan sisäiseksi normiksi. Brewinin (1999, 226) mukaan epäviralliset normit ja toimintatavat ovat journalisteille keskeisiä, koska heiltä puuttuu ammattikuntana sellaisia muodollisia vallan merkkejä ja standardeja, jotka määrittelevät monia muita ammattikuntia. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi tietty tutkinto tai asiantuntijan yhteiskunnallinen status. Bordenin (2005, 37) mielestä journalistin objektiivisuus, jota toimittajat odottavat toisiltaan ja jonka he lupaavat yleisölleen, toimii ammattikuntaa määrittelevänä moraalisenä koodina työsuorituksen standardoimiseksi.

Journalismin objektiivisuuden luonnetta sosiaalisena normina kuvastaa se, että objektiivisuuden ideaali voidaan poistaa käytöstä tietyissä yhteiskunnallisissa tilanteissa. Sotien ja muiden yhteiskunnallisten kriisitilanteiden aikana journalistit saattavat usein hylätä objektiivisuuden ideaalin uudenlaisen (yleisön usein hyväksymän) sosiaalisen normiston syntyessä. Borden (2005, 30–46) on tutkinut syyskuun 11. päivän 2001 terrori-iskujen jälkeisten päivien uutisoinnin patrioottisia piirteitä Yhdysvalloissa. Tv-toimittajia, jotka olivat kantaneet USA:n lippua rintapielessään kritisoitiin journalistisen autonomian hylkäämisestä. He vastasivat, että pyrkimys oli ilmaista solidaarisuutta

maalleen ja tukea iskujen uhreille. (Mt.) Näin he sitoutuivat uuteen patrioottiseen normiin, joka oli iskujen jälkeen sosiaalisessa todellisuudessa syntynyt.

Jos objektiivisuutta kuvataan sosiaalisena normina, on myös ideaalista luopuminen merkki sosiaalisesta muutoksesta. Objektiivisuuden syrjäyttäminen tämän päivän yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa kertoo Kuneliuksen mielestä siitä, että postmodernissa yhteiskunnassa "varman tiedon" saavuttaminen tuntuu yhä vanhentuneemmalta ajatukselta (2000, 14). Epäileväisyys ja itsereflektio ovat lisääntyneet journalismissa viime aikoina. Samalla kun usko asiantuntemuksen voimaan on heikentynyt, on journalismista itsestään tullut yhä näkyvämpi osa raportoitavia tapahtumia. (Heikkilä 2001, 150.)

Tutkimus journalististen faktojen kulttuuri- ja käytäntösidonnaisuudesta on saanut toimittajien joukossa erittäin varautuneen vastaanoton. Journalismia kehystää voimakas sidonnaisuus tietoon, totuuteen ja uutisiin. Ovathan tarina ja tieto - muodon ja sisällön tavoin - modernissa ajattelussa edelleen jyrkästi toisistaan erotettuja. Kuneliuksen mukaan tämä osoittaa, että "kerronnalla" ja "tarinalla" on hyvin vakiintunut paikkansa journalistisen diskurssin omassa järjestyksessä - ja tuo paikka on alisteinen tiedonvälityksen idealle. Tarinan merkitys journalistisessa puheessa on alistettu kuvaamaan vain "hyvän jutun" muotoa tai inhimillisesti liikuttavaa sisältöä. Tällainen ymmärrys ei salli ajatusta siitä, että tarinat tuottavat omat faktansa, eikä päinvastoin. Tarinan paikka on journalistisessa diskurssissa yksilöllisen ja subjektiivisen alueella, ei "yhteisen" tai "kulttuurin" alueella. (Kunelius 2000, 10–12.)

Kun objektiivisuus koetaan vain työn normina, tulee journalismista työsuoritus, jota voidaan valvoa journalistien ammattikunnan sisällä. Samalla objektiivisuus muodostaa osan autonomiaa ja journalismin ylimmäksi pyrkimykseksi tulee itsenäisyyden säilyttäminen. Näin journalismin itsenäisyys muodostuu lähinnä itsesääntelyn kautta. Tätä itsesääntelyn periaatetta on myös yritetty haastaa - esimerkiksi kansalaisjournalismiin vaikuttaneen sosiaalisen vastuun teorian kautta.

3.2.3 Objektiivisuus ja sosiaalisen vastuun teoria

Jos traditionaalisen objektiivisuuden ihanne halutaan kyseenalaistaa, on alettava etsiä uudenlaisia normeja tietojen ja totuuden määrittelemiseksi. Harva meistä tarttuu aamun lehteen miettien, kuinka transsendentaalilla tasolla totta lehdessä kuvatut asiat ovat. Yleisö odottaa toimittajilta kuitenkin enemmän kuin toisistaan erotettuja, joskin paikkaansa pitäviä faktojen palasia. Journalistin

onkin välttämätöntä kehittää jonkinlaiset eettiset perusteet sille, miten hän määrittää totuuden kuvaamisen ja johtopäätösten tekemisen mahdollisuudet.

Toden ja valheen rajan määrittäminen sekä tähän rajankäyntiin liittyvät eettiset ratkaisut ovat silloin keskeisiä kysymyksiä. Useat journalistit vetoavat "kansan oikeuteen tietää", kun kyseessä on sisällöllisesti tai muuten kyseenalainen uutisointi. Louise A. Dayn (1997) mukaan journalistien tulee kuitenkin aina pohtia uutisen yhteiskunnallista käytettävyyttä. Journalistin täytyy päättää, mikä tieto on yleisölle keskeistä tai vähintään hyödyllistä kommunikoitavan asian ymmärtämiseksi (mt., 132). Journalistit voisivat vastata tähän, ettei heidän kuulu noudattaa muuta kuin objektiivisen totuuden periaatetta. Mutta voidaanko objektiivisuutta pitää synonyymina eristäytymiselle tai kiinnostuksen ja välittämisen poissaololle?

Ajatus totuuden puhumisesta muuna kuin faktuaalisen tarkkuuden toteuttamisena on tullut esiin lehdistön sosiaalisen vastuun teoriassa. Sitä määritti jo aiemmin mainittu Hutchinsin komission raportti vuonna 1947: "Ei ole enää riittävää, että fakta raportoidaan totuudellisesti. Nyt on tarpeen raportoida *totuus faktasta*". Tällä tarkoitetaan, ettei esimerkiksi kahden vastakkaisen puolen kommenttien sisällyttäminen juttuun ole koko totuus, "totuus faktasta". Sen sijaan on etsittävä koko totuutta, joka vaatii toimittajan omaa arviointikykyä ja harkintaa. (Siebert, Peterson & Schramm 1973 [1956], 89.)

Sosiaalisen vastuun peruseriaatteita voi nähdä saksalaisen teologin ja etiikan tutkija Dietrich Bonhoeffer vuosina 1943–1945 kirjoittamissa tutkimuksissa siitä, miten totuuden käsite voitaisiin määritellä.¹⁴ Martinson (2000) on analysoinut Bonhoefferin totuus-käsityksen merkitystä erityisesti journalisteille. Bonhoefferin teoreettinen pyrkimys oli vetää jyrkkä kontrasti "kynnisen" totuuden käsitteen ja uskollisuuden, lojaalisuuden ja salaisuuden pitämisen välille, jotka eivät ensin mainittuun kuulu.

Totuuden idea tulee Bonhoefferin mukaan aina liittää kulloiseenkin kommunikatiiviseen tilanteeseen, jolloin sen pääasiallinen määrittäjä on vuorovaikutuksessa olevien ihmisten välinen etiikka. Jokainen vuorovaikutustilanne pitää siis sovittaa ja asettaa sen mukaan, kenelle puhutaan sekä minkälaisessa asemassa puhuja itse on. Totuudellisuuteen kuuluu väistämättä kunnioituksen ele-

¹⁴ Bonhoeffer kirjoitti tutkimustaan vankilassa: natsit olivat vanginneet hänet vuonna 1943 osallistumisesta maanalaisen vastarintaliikkeen toimintaan. Hänet teloitettiin 39-vuotiaana keskitysleirillä Flossenburgissa sodan viimeisinä päivinä vuonna 1945.

mentti: on sanottava se, miten asiat ovat, mutta samalla osoitettava kunnioitusta puhekumppaneita kohtaan. Kaikkea tuottavaa ajattelua, tarkkailua ja viestintää tulisi ohjata tarkkailijan mielenkiinto ja kunnioitus sille, mitä tarkkaillaan. (Martinson 2000.)

Tällaiset sosiaalisen vastuun teorian ajatukset ovat tulleet uudelleen ajankohtaisiksi 2000-luvulla. Oikean, totuudellisen ja olennaisen tiedon saaminen on kenties vaikeutunut uudenaikaisessa yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa tilanteessa. Fallows'in (1996) mukaan uusi teknologia tarjoaa yksilöille yhä enemmän keinoja "raakatiedon" saamiseen, mikä ei monia kuitenkaan tyydytä. Yksilöt haluavat verrata vaikutelmiaan, asettaa asiat perspektiiviin ja kysyä muilta ihmisiltä, miten he asiat ymmärtävät. "Journalismin tärkein tehtävä on tyydyttää yleinen tarve antaa tiedolle merkitys", Fallows toteaa (mt., 129–130). Juuri tähän kansalaisjournalismi onkin sanojensa mukaan tähdännyt.

3.3 Objektiivisuuden tausta ja konteksti Yhdysvalloissa

Paneudun seuraavaksi työni aiheen kannalta keskeiseen journalistisen objektiivisuuden ilmiökenttään, eli käsitteen taustaan ja kontekstiin Yhdysvalloissa. Tarkastelen ensin objektiivisuuden ideaalin historiallista kehitystä Michael Schudsonin teorian mukaan. Sen jälkeen esittelen, minkälaisen sijan objektiivisuus saa yhdysvaltalaisen toimittajien itseymmärryksessä.

3.3.1 *Journalismin objektiivisuus-ajattelun historiaa*

Kaupallinen voitontavoittelu alkoi Yhdysvalloissa kaupunkien sanomalehdistössä 1830-luvulla, kun painotekniikka kehittyi ja itärannikon talous ja asutus lähti kasvuun. Lehdistö oli vielä 1800-luvulla vahvasti puolueisiin kiinnittynyt. Samaan aikaan toimittajat alkoivat kuitenkin kehittää omaa ammatillista kulttuuriaan ja työtapojaan; esimerkiksi haastattelusta ja muistiinpanojen tekemisestä tuli yleisiä työmenetelmiä vasta 1870–1880 -luvuilla. Näitä muutoksia ei voi Michael Schudsonin mukaan kuitenkaan suoraan liittää objektiivisuuden kaltaiseen ideologiseen rationaliteettiin, sillä ne ovat ainoastaan työkäytäntöjä, jotka määrittivät journalisteja ammatillisena ryhmänä. Objektiivisuus-ajattelua ilmentävät journalistisen kerronnan ideaalit olivat 1900-luvulle mentäessä vielä hyvin sekalaisia. (Schudson 2001, 155–157.)

Schudson torjuu vakiintuneet selitykset objektiivisuuden synnystä esimerkiksi lisääntyneen taloudellisen kilpailun tai lennättimen keksimisen seurauksena (kun viestien oli oltava uudella tavalla ekonomisen lyhyitä ja tarkkoja). Teknologiset ja taloudelliset selitykset eivät hänen mukaansa päde, kun halutaan selvittää *moraalista* painoarvoa sisältävän ja uutiskirjoituksen tyyliä ohjaavan säännön syntytausta. Faktojen ja normatiivisten lauseiden erottaminen ammatillisuuden nimissä saattoi syntyä vasta silloin, kun journalistit olivat saavuttaneet statusta ja itsenäisyyttä työnantajinsa nähden. Tämä muutos tapahtui vähittäin 1870-luvun ja ensimmäisen maailmansodan välillä. (Mt., 157–159.)

Yhdysvaltalaiset journalistit perustivat vuonna 1923 oman yhdistyksensä *American Society of Newspaper Editors*, jonka hyväksymiin eettisiin toimintaohjeisiin sisältyi "rehellisuuden, totuudellisuuden ja tarkkuuden" periaate. Objektiivisuuden määrittelemisen myötäili aikakauden tieteellistä positivismia sekä tehokkuuden ja edistyksen ihanteita. Uuteen ideologiaan liittyi myös puolueiden sokean kannatuksen tuomitseminen. Puolueuskollisuus leimattiin 1800-luvun ilmiöksi. (Mt., 162).

Schudsonin mukaan objektiivisuuden periaatteiden synnyttämisen taustalla oli tarve valvoa toimittajien suurenevaa joukkoa. Objektiivisuudesta tuli siten yksi työnjakoon liittyvä kurinpidon ja hallinnan muoto. Tätä kuvastaa se, että objektiivisuuden normi sitoo toimittajaa sitä vähemmän, mitä etäämpänä hän on toimituksestaan maantieteellisesti. Esimerkiksi ulkomaankirjeenvaihtajiin suhtaudutaan vielä nykyäänkin itsenäisinä asiantuntijoina, jotka voivat tehdä näkemästään omia johtopäätöksiään. (Mt., 163–164.)

Euroopassa ei syntynyt samanlaista objektiivisuuden ihannetta kuin Yhdysvalloissa, mikä johtuu Schudsonin mielestä erilaisista sosiaalisista ja yhteiskunnallisista olosuhteista. Poliittisia tavoitteita julkisuuden kautta ajava *public relations* -toiminta kehittyi Yhdysvalloissa jo varhain laajaksi ja vaikutusvaltaiseksi. Samalla puoluevastaisuus, joka liittyi 1920–30-lukujen progressivismiin meni Yhdysvalloissa Eurooppaa pidemmälle. Näin kansalaisten palvelemisen periaate täytyi Yhdysvalloissa kehittää vahvojen normatiivisten periaatteiden kautta.

Euroopassa toimittajan työn legitimizeetti ja autonomia olivat suurelta osin itsestään selviä. Eurooppalaisilla toimittajilla ei siis ollut yhdysvaltalaisen kollegojensa lailla tarvetta ideologisoida itseään puoluekoneistosta täysin irrallisiksi. Schudson esittää, että 1900-luvun alun eurooppalaisten journalistien arvomaailmassa objektiivisuuden tilalla oli muunlaisia "hyveitä": esimerkiksi ajatus työn sisältämästä kosmopoliittisuudesta ja korkeatasoisen kirjallisen sisällön luomisesta. (Mt., 166.)

Objektiivisuuden ideaali haastettiin Yhdysvalloissa 1960- ja 1970-luvuilla useiden journalististen reformiliikkeiden taholta. Näihin kuuluivat muun muassa "uusi journalismi" (engl. *new journalism*), "asianajojournalismi" (*advocacy journalism*), tutkiva journalismi sekä tarkkuusjournalismi (*precision journalism*). (Dennis 1991, 117.) Ajastussuuntausten synnyn taustalla oli 1960-lopussa alkanut yhteiskunnallinen protestiliike, joka kyseenalaisti monia yhteiskunnan ideaaleja tiedonvälityksestä poliittiseen toimintaan. Näkyvimpiä keskusteluja oli Vietnamin sodan uutisointiin liittyneet kohut sekä presidentti Nixonin eroon johtanut Watergate-skandaali.

Näistä ajatussuuntauksista vain tutkiva journalismi on suuntauksena ja nimenä edelleen tunnettu; sen profiili on journalismin kentällä myös melkoisen arvostettu. Tästä kertoo jotain se, että myös kansalaisjournalisteja on kehoitettu pohtimaan, kuinka liikkeen toimintamalleja voisi muokata vastaamaan tutkivan journalismin ihanteita (Lambeth 1998, 238). Ehdotuksen mukaan kansalaisjournalistien kannattaisi julkisen keskustelun edistämiseen sijaan korostaa työtään juuri tutkivina journalistina, eli yhteiskunnallisiin ongelmiin tarttuvina ja niistä raportoivina "toimivina tutkijoina" (mt.). Jay Rosen (1994, ref. Charity 1995, 160) on kuitenkin todennut, että tutkivan journalismin toteuttamassa poliittisen toiminnan mallissa kansalaiset jäävät täydellisesti ulkopuolelle. "He [kansalaiset] ovat mykkiä katsojia draamassa, jossa sanomalehti tuottaa muutoksen. Tutkivan journalismin ja sen aiheuttaman reformin kehä ei anna minkäänlaista uutta kapasiteettia [kansalaisten toimintaan]." (Mt.)

3.3.2 Journalistien itseymmärrys ja objektiivisuus

Yhdysvaltalaisessa viestintäkulttuurissa sanan- ja ilmaisunvapautta korostetaan yhtenä yksilönvapauden luovuttamattomista periaatteista. Perustuslain ensimmäisen lisäyksen (*First Amendment*) mukaan kongressin ei tule "säätää mitään lakia [- -], joka rajoittaa sanan tai lehdistön vapautta". Kansalaisjournalismin julkista keskustelua edistävä toimittajaihanne koetaan yhdysvaltalaisessa keskustelussa usein uhkaksi tälle sananvapauden pykälälle. Täyteen mittaan sovellettu ja tulkittu vapauden periaate on mahdollistanut vapaan kilpailun ja samalla myös koko mediajärjestelmän läpäisevän kaupallisuuden. Eurooppalainen julkisen palvelun joukkoviestintä (esim. BBC, YLE) on siten poliittisena ideana yhdysvaltalaisessa ajattelussa mahdoton.

Objektiivisuuden ideaalista on tällaisen historiallisen ja sosiaalisen prosessin kautta muodostunut johtava ammatillinen arvo yhdysvaltalaisessa journalismissa. Michael Schudson (1995, 151) määrittelee yhdysvaltalaisen objektiivisuuden normina, joka ei kuitenkaan tarkoita vallitsevaa käyttäytymismallia. Yhdysvaltalainen objektiivisuus on Schudsonin mukaan samanaikaisesti moraalinen idea, raportointi- ja editointikäytäntöjen kokonaisuus sekä uutiskerronnan muoto. Objektiivisuus ilmenee monella tavoin: journalistien ilmaisemassa kuuliaisuudessa objektiivisuuden normille, vastalauseissa sitä kyseenalaistavia tahoja kohtaan, objektiivisuuteen liittyvissä ammatillisissa rutiineissa ja journalististen tekstien etäännyttävässä tyyliässä. (Mt., 149–150.)

Entäpä itse journalistit? *Pew Research Centerin* vuonna 1999 tekemässä kyselytutkimuksessa 75 prosenttia yhdysvaltalaisista journalisteista ja uutispäälliköistä ajattelee, että tosi, täsmällinen ja laajasti hyväksytty selostus jostain tapahtuneesta on mahdollista saavuttaa (*Columbia Journalism Review* 7-8/2003, 27). Toisaalta useampi kuin kaksi kolmesta lehtitoimittajasta kannattaa ajatusta, että "tulokinnan tarjoaminen uutisesta on journalismin keskeinen periaate". Televisiotoimittajista samaa lausetta kannatti kuitenkin harvempi kuin joka toinen. (Mt.)

David H. Weaverin ja G. Cleveland Wilhoitin (1986) mukaan yhdysvaltalaiset journalistit identifioivat itsensä työssään useampaan rooliin. Journalistien roolit muodostavat työn päämäärien suhteen kolmijaon: toimittajat identifioivat itsensä *tulkitsijan*, *tiedon levittäjän* tai *vastustajan* rooleihin. Tulkitsijan rooli voidaan ajatuksellisesti liittää Hutchinsin komission suositukseen tietojen asettamisesta merkitystä luovaan kontekstiin. Tiedon levittäjän rooli taas korostaa, että toimittajan tulisi jakaa ensisijaisesti sellaista tietoa, joka on suurelle yleisölle hyödyllistä ja tarpeellista. Vastustajan rooli kuvaa taas journalismin perinteistä vahtikoira-roolia suhteessa yhteiskunnan eliitteihin. (Mt.)

Weaverin ja Wilhoitin havaitsemaa roolien monimuotoisuutta on ideana kehitelty eteenpäin Robert M. Steele (1997, 170–171). Hänen mukaansa journalismin objektiivisuudesta käytävässä keskustelussa olisi hyvä tuoda esiin, että journalistin roolit voivat poiketa toisistaan vain painotuksiltaan, ei päämääriltään. Hän listaa toimittajan roolit pareina, jotka edustavat erilaisia "jatkumojia" (mt.):

- *itsenäinen raporttija - viestinvälittäjä*
- *erillinen tarkkailija - tulkitsija*
- *"vahtikoira" - "asianajaja"*
- *tukija - promoottori*
- *mielipidejohtaja - välittäjä*
- *agendan luoja - koollekutsuja*

- *rakentaja - osallistuja*
- *aktivisti - ajattelija*

Steelen (1997, 171) mukaan journalisti toimii eri tilanteissa eri roolijatkumoilla. Perinteisessäkin journalismissa toimittajan rooli saattaa muuttua matkan varrella. Jos lehden esiin nostama asiaky-symys ei saa huomiota muissa yhteiskunnan instituutioissa, saattaa lehti ryhtyä "asianajajaksi" ky-seessä olevan kysymyksen osalta. Steelen mukaan asianmukaisen position löytäminen roolien jatkumoilla vaatii journalistisen itsenäisyyden periaatteen soveltamista (mt., 172). Steelen mukaan journalismia määrittää lopulta juuri itsenäisyys: riippumattomuus tekee journalismista erityisen ja ainutlaatuisen yhteiskunnallisen instituution. Siksi journalistista itsenäisyyttä on Steelen mukaan pidettävä myös kansalaisjournalismin pääperiaatteena.

3.4 Objektiivisuus ja julkisuus kansalaisjournalismi-keskustelussa

Seuraavaksi vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni: *miten kansalaisjournalismin toteuttajat, krii-tikot ja tutkijat ovat määritelleet journalistisen objektiivisuuden ja julkisuuden suhteen*. Liitän keskustelun eri osapuolten käsitykset edellä esiteltyihin journalistisen objektiivisuuden teoreettisiin näkökulmiin.

Päämääräni on eritellä erilaisia *argumentaatiopositioita*, jotka kiinnittyvät valittuun teoreettiseen viite-kehukseen. Position käsite kuvaa tekstianalyttisessä tutkimuksessa merkityssysteemin valtaa mää-rittää ihmisille tietyt paikat. Positiot eivät ole ennalta olemassa olevia valmiita "paikkoja", joihin yksilöt asettuvat, vaan positiot tuotetaan aina sosiaalisissa käytännöissä. Esitetyt argumentit ja mielipiteet tulkitaan tilannesidonnaiseksi asemoitumiseksi yleiseen keskusteluun, jossa puolustet-tavat positiot ovat aina suhteessa kilpaileviin positiioihin. (Jokinen & Juhila 1999, 68.)

Position käsitteen käyttö kansalaisjournalismi-keskustelun analyysiin on perusteltua, koska kysees-sä on nimenomaan erilaisia näkökulmia puolustavien tahojen väittely samasta ilmiökentästä. Kos-ka keskustelijoiden teoreettiset lähtökohdat ovat usein dialogisessa suhteessa toisiinsa, muodostuu positiolle myös *vastapositioita*. Erittelen myös niitä yhteenvedossani.

3.4.1 Julkisuuden edistäminen

Kansalaisjournalismi on esittänyt haasteen normatiiviselle objektiivisen journalismin käsitteelle. Objektiivisuuden ideaalin nojaavasta raportoinnista seuraa fragmentoitunutta selostusta, joka ei anna riittävää tietoa yhteiskunnallista osallistumista varten (Rosen 1997; 1999). Kansalaisjournalismin objektiivisuuskäsityksen kiteytyksenä voi pitää Rosenin (1996, 13) määritelmää liikkeen toiminnan "proaktiivisesta neutraaliudesta":

Se on neutraalia siksi, että se ei määrää mitään tiettyä ratkaisua eikä suosi mitään tiettyä intressitahoa. Se on proaktiivista, koska se olettaa, että journalismi voi tietyissä tapauksissa puuttua [*intervene*] julkisten arvojen tarjontaan [*service*] luopumatta integriteetistään.

Kansalaisjournalistien mukaan objektiivisen raportoinnin idean hylkääminen ei tarkoita paluuta puoluelehdistölle tyypilliseen asianajo-journalismiin, sillä kyse on demokratian *keinojen* edistämisestä, ei yksittäisten asioiden ajamisesta (Glasser & Craft 1997, 26). Merritt ilmaisee asian niin, että journalismin on säilytettävä neutraaliutensa erityisissä kysymyksissä samalla kun sen on hylättävä yleinen piittaamattomuutensa (1995, 116). Journalismin on siis luotava parempia mahdollisuuksia julkiselle keskustelulle ja väittelylle riippumatta siitä, mitä väittely tai keskustelu koskee. Merrillin (1997, 183) mukaan perinteisen journalismin näennäisestä erillisyydestä (*detachment*) luopuminen ei siis tarkoita sellaista uutta sitoumusta (*attachment*), joka samalla hylkäisi journalismin puolueettoman vahtikoira-roolin suhteessa poliittiseen eliittiin:

Kun journalismia tekee tavoilla, jotka tähtäävät näiden [kansalaisjournalismin] tavoitteiden saavuttamiseen, itsenäisyys - sekä todellinen että kuviteltu - suhteessa hallitukseen ja muihin instituutioihin pikemminkin vahvistuu kuin vaarantuu. Tämä seuraa siitä, että nämä tavoitteet perustuvat demokratian perusarvoon, itsemääräämiseen, joka antaa journalismillekin ensi kädessä sen muodon. (Mt., 184.)

Merrittin (1997, 180–181) mielestä journalismin aktiivinen osallistuminen yhteisön elämään on perusteltua siksi, että tiedonvälityksellä on nykyään tärkeä ja suora vaikutus siihen, kuinka hyvin julkinen elämä toimii. Kansalaisjournalismin suhde yhteisöönsä on liikkeen ajattelussa kiinteä, koska journalisti on kansalaisjournalistien mielestä yhteisönsä elävä osa. Yhteisö siis tavallaan edeltää yksilöitä. Tästä näkökulmasta käsin kansalaiset eivät voi olla journalistien silmissä kuluttajia, passiivisen yleisön jäseniä vaan ensisijaisesti kansalaisia, potentiaalisia osallistujia (Merritt 1997,

182). Siten yksilöillä on toisiaan kohtaan joitain peruuttamattomia vaatimuksia, joista muodostuu samalla myös yhteisöllisiä velvollisuuksia. Jos kansalaiset otetaan mukaan julkisen elämän päätöksentekoon, syntyy samalla osallistuvan demokratian ympäristö.

Kansalaisjournalismin mukaan journalismin tärkein tehtävä ja päämäärä on saada ihmiset mukaan keskusteluun heitä koskevista päätöksistä. Faktojen ja informaation tulee luonnollisesti olla luotettavia; faktojen tarkistaminen sekä luotettavat lähteet tulevat kansalaisjournalismissakin olemaan työn periaatteita. Journalistien työtä ei kuitenkaan enää arvioida siitä käsin, kuinka sisällöllisesti "tasapainoisia" ja neutraaleita heidän juttunsa ovat. Arvioinnin uusi periaate on julkisen elämän toiminnan parantuminen. Näin objektiivisuuden korvaa journalismia legitimoivana periaatteena laadukas julkinen mielipide. (Compton 2000, 452.)

Käytännön journalistisessa työssä julkisen keskustelun edistäminen tarkoittaa kansalaisjournalismin mukaan ratkaisumallien sanelun sijaan laajan ja tarkoituksenmukaisen julkisen diskurssin edesauttamista, hyvin uutisten esiinnostamista, kansalaisten osallistumisen korostamista ja käynnissä olevien toimien esittelyä ja arviointia (Steele 1997, 164: Clifton 1994).

Kansalaisjournalismin määritelmä objektiivisuudesta perustuu siis ennen kaikkea pragmatismiin ja keskusteleavan julkisuusteorian artikuloimalle journalistin vastuulle parantaa julkisen elämän laatua. Kansalaisjournalistien suhdetta objektiivisuuden käsitteeseen määrittää myös journalismin sosiaalisen vastuun mukainen tavoite edistää julkista elämää. Journalistin työn rutiineja pyritään muuttamaan niin, että juttujen sisältö paremmin vastaisi kansalaisten huolenaiheita ja kysymyksiä. Journalisti säilyttää kuitenkin samalla autonomiansa ja valtansa määrittää, minkälainen juttujen sisällöstä tulee.

Kansalaisjournalismi-liikkeen kuvaama näkökulma objektiivisuuden ja julkisen keskustelun suhteeseen muodostaa kansalaisjournalisteille tietynlaisen argumentaatioposition, eli aseman keskustelussa. Kutsun kansalaisjournalismin näkökulmaa objektiivisuuden käsitteeseen *julkisuuden edistämisen positioksi*.

3.4.2 *Julkisuuden tarkkailu*

Tavoite edistää julkista keskustelua haastaa perinteisen objektiivisuus-käsityksen, joka perustuu toimintavaihtoehtojen esiintuomiseen, mutta ei enää niiden eteenpäin ajamiseen. Toimittajan aktiivinen rooli saattaa kansalaisjournalismin kriitikkojen mukaan aiheuttaa kansalaisjournalismiin päämäärien ristiriidan (Corrigan 1999, 123). McMastersin mukaan kansalaisjournalistit eivät voi olla tyytyväisiä jos kansalaiset eivät esimerkiksi osallistu järjestettyihin tapaamisiin tai ovat eri mieltä lähiyhteisössä toteutetun mielipidetiedustelun tulosten kanssa (1997, 192).

Kansalaisjournalismin kriitikkojen mukaan journalistit eivät ole demokratian pelastajia, vaan kansalaisten, aktivistien ja puolueiden on se tehtävä. Kriitikkojen mielestä paras "kansalaisjournalisti" onkin se, joka on sitoutunut journalismin uudistamisen sijaan julkisuuden tarkkailuun ja kansalaisten tiedottamiseen. Kansalaisjournalismin päämääränä ei kriitikoiden mukaan olekaan kansalaisten informoiminen, jotta he osallistuisivat julkiseen elämään, vaan nimenomaan ensisijaisesti heidän mobilisoimisensa, jotta heitä sen jälkeen voisi alkaa informoida. (McMasters 1997, 192–195.)

Journalistien tulee erottaa oma roolinsa kansalaisten tai yhteisöjen roolista, jotta kansanjournalismille antama legitimitetti voi säilyttää tiedonvälityksen perustuslaillisen aseman (McMasters 1997, 190). Tiedonvälitykselle keskeistä on totuuden mahdollisimman tarkka raportointi. Tällaisen totuuden korrespondenssi-teoriaa edustavan roolikäsityksen varassa toimivan traditionalistisen journalismin arvo lepää suurimmilta osin juuri sen erillisyydessä. Journalismin objektiivisuus syntyy silloin siitä ainutlaatuisesta perustuslaillisesta asemasta, joka journalismilla koetaan yhteiskunnassa olevan.

Traditionalistisen "tarkkailevan" toimittajan rooli, jota kansalaisjournalismin kriitikot objektiivisuuden nimissä puolustavat, perustuu pyrkimykselle olla vaikuttamatta tilanteeseen, seurata sivusta. Tällainen näkökulma rakentaa kriitikoille *julkisuuden tarkkailun position*. Tarkkailun positiosta käsin objektiivisuus tarkoittaa sanoman ja todellisuuden vastaavuutta, johon journalismin tulee aina pyrkiä.

3.4.3 *Julkisuuden rakentaminen*

Kansalaisjournalismin käytännön opaskirjassa korostetaan, että toimittajan kysymät kysymykset määräävät vastauksia (Charity 1995, 21). Tämä naiivilta kuulostava huomio tulee yksinkertaisuudessaan vihjanneeksi journalismin todellisuutta luovaan potentiaaliin: toimittaja valitsee kysymyksillään keskustelun kehyksen ja puhettavan. Peter Parisi (1997, 681) toteaaakin, että kansalaisjournalismi ei hyväksy ajatusta siitä, että uutiset heijastaisivat todellisuutta peilin lailla. Liike tuo esiin sen, että faktat täytyy aina kehystää jollain tavalla, ja mieluiten niin, että kysytään systemaattisesti kuinka yhteiskunnallisia ongelmia voi ratkaista.

Parisin mukaan kansalaisjournalismi on kuitenkin säilyttänyt objektiivisuuden retorisen muodon, eli kertojan oman olemuksen häivyttämisen. Samalla se pyrkii rakentamaan jutut asettamalla vastakkain erimielisten lähteiden näkemykset (vaikkakin ottamalla mukaan ennen marginaalissa olleita tahoja). (Mt.) Heikkilän ja Kuneliuksen (1996, 88) mielestä kansalaisjournalismi haluaa "kertoa tarinoita kansalaistoiminnasta", mutta ei itse tulla yhdeksi toimijoista. Kansalaisjournalismi ei myönnä, että uutisten kertojalla eli journalistilla olisi vaikutusta siihen, minkälaiseksi jutun "luonne" muodostuu (mt., 89).

Konstruktivismiin tai kriittiseen fenomenologiaan orientoituneet kansalaisjournalismin tutkijat ovat argumentoineet, että kansalaisjournalismi rakentaa - kaiken vuorovaikutuksen tavoin - kuvaa todellisuudesta, jolloin myös keskustelun edistäminen kyseenalaistaa objektiivisuuden ideaalin.

Yhteisön edustamien arvojen ja journalistisen objektiivisuuden suhde on tuotu esiin kansalaisjournalismi-keskustelussa myös kommunitarismien viitekehyksen kautta (esim. Borden 2005; Coleman 2000). Kommunitarismi nojaa yleensä konstruktivistisiin oletuksiin. Siten kommunitaristien suhde objektiivisuuden käsitteeseen on jännitteinen: heidän mukaansa ideaali tekee virheellisen erottelun faktojen ja arvojen välillä. Kommunitarismien mielestä journalistien on tunnustettava roolinsa sosiaalisen todellisuuden ja mahdollisen yhteisöllisyyden rakentamisessa. Tällöin tärkeimmäksi kriteeriksi nousee inhimillisen hyvän edistäminen ja reiluus yhteisön toiminnassa. Journalismin tutkimuksessa kommunitaristien ajattelun voi kytkeä aiemmin esittelemääni journalismin sosiaalisen vastuun teoriaan.

Konstruktivistien mukaan tarkkailevan roolin omaksuneet eivät kykene erittelemään journalismin omaa vaikutusta todellisuuden luomisessa tai kehystämässä. Kommunitaristisesti painottuneet

konstruktivistit toteavat, että journalistien on tunnustettava roolinsa sosiaalisen todellisuuden ja mahdollisen yhteisöllisyyden rakentamisessa. Näin sekä konstruktivistit että kommunitaristit edustavat kansalaisjournalismi-keskustelussa *julkisuuden rakentamisen positiota*.

3.4.4 Yhteenveto - kansalaisjournalismi-keskustelun kolme positiota

Objektiivisuuden näkökulma on keskeinen kansalaisjournalismi-keskustelussa. Käsitteen näkyvään rooliin saattaa olla syynä objektiivisuus-ideaalin keskeisyys erityisesti yhdysvaltalaisen journalistin ammatti-identiteetissä, roolissa ja autonomiassa. Kulttuurinen konteksti näkyy sekä liikkeen vastustajien kritiikin kärjistymisenä että kansalaisjournalistien pragmaattisena haluna säilyttää objektiivisuus oman työnsä määrittäjänä. Samalla joidenkin tutkijoiden argumentoima kansalaisjournalistien kiinnittäytyminen objektiivisen tiedonvälityksen ihanteisiin leikkaa terän liikkeen jyrkimmiltä kriitikoilta.

Tulokseni on, että kansalaisjournalismi-keskustelussa journalismin objektiivisuuden ja julkisuuden suhde on määritelty kolmen eri argumentaatioposition kautta. Nämä positiot ovat julkisuuden *edistäminen*, *tarkkaileminen* ja *rakentaminen*. Yksittäisen toimittajan rooli, journalistiset sisällöt, journalistisen tiedon tuottamisen menetelmät sekä journalismin suhde sitä ympäröiviin yhteisöihin hahmotetaan näkökulmasta riippuen kolmella eri tavalla.

Julkisuuden edistämisen positio liittyy kansalaisjournalismin omaksuman julkisen harkinnan ideaan. Keskustelun edistäminen on kansalaisjournalistien nimeämä liikkeen tavoite, joka voidaan heidän mukaansa toteuttaa pitäen samalla kiinni perinteisestä objektiivisuuden ihanteesta. Journalisti luo foorumin ja mahdollisuuden kansalaiskeskusteluun, mutta ei itse pyri ohjaamaan sitä mihinkään suuntaan. Journalismin mahdollistamista keskusteluista raportoidaan sitten julkisuudessa.

Julkisuuden tarkkailun positio nojaa korrespondenssiteorian mukaiseen sanoman ja todellisuuden vastaavuuden pyrkimykseen. Journalismille ei tästä positiosta käsin nimetä mitään muuta tehtävää kuin maailman puolueeton ja neutraali tarkkailu. Sitä pidetään olennaisena tehtävänä tiedonvälityksen itsenäisyyden ja autonomian säilyttämiseksi.

Julkisuuden rakentamisen positio seuraa konstruktivistisesta tai kriittisestä tutkimusnäkökulmasta. Kansalaisjournalismin tutkijat ovat argumentoineet, että kansalaisjournalismi rakentaa - kaiken

vuorovaikutuksen tavoin - kuvaa todellisuudesta, jolloin myös keskustelun edistäminen kyseenalaistaa objektiivisuuden ideaalin. Konstruktivismiin liittyvän kommunitarismin mielestä journalistien on tunnustettava roolinsa sosiaalisen todellisuuden ja mahdollisen yhteisöllisyyden rakentamisessa.

Nämä kolme positiota kertovat siitä, miten eri tavoilla objektiivisuuden ja julkisuuden suhde on kansalaisjournalismi-keskustelussa rakennettu. Eri asia on se, kuinka liikkeen ideoiden mukaisia kokeiluja toteuttaneet toimittajat asemoivat itsensä. Kiinnostavaa on, että aiemmin mainitut Weaverin ja Wilhoitin (1986) erittelemät tulkitsijan, tiedon levittäjän ja vastustajat roolit ovat joidenkin tutkimusten mukaan kaikki läsnä kansalaisjournalismia toteuttaneiden toimittajien itseymmärryksessä (mm. Arant & Meyer 1998).

Kansalaisjournalismia koskevassa keskustelussa eri argumentaatiopositiot on kuitenkin haluttu eriyttää. Se, että roolit on eroteltu, kertoo positioiden painavuudesta periaatteellisessa ja työkulttuuria normittavassa keskustelussa. Reformia ehdottaessaan kansalaisjournalismi haastaa normaalijournalismin tekotavan ja pyrkimykset ja on siten vahvasti seurauksellista ja suostuttelevaa. Tämä voi vaikuttaa siihen, että puhujien eri asemat halutaan positioiden kautta selkiyttää.

Olen yhteenvedona hahmotellut esittämäni argumentaatiopositiot seuraavan kaavion avulla. Position käsitteelle on keskeistä se, että se muodostuu aina suhteessa muihin keskustelussa esillä oleviin puheenvuoroihin. Kaaviossa eritellään jokainen argumentaatiopositio, sen omaksumat objektiivisuuden ja journalismin luonnehdinnat sekä position vastapositiot. Vastaposiitioiden kohdalla nimeän myös sen keskeisen vasta-argumentin kyseessä olevan position ajattelun suhteen.

Kaavio 3: 1. Yhteenveto objektiivisuuden ja julkisuuden välisen suhteen argumentaatiopositioista kansalaisjournalismi-keskustelussa

Argumentaatiopositio	Objektiivisuuden luonnehdinta	Journalismin ja julkisuuden suhde	Vastapositio/t
<p>Julkisuuden edistäminen</p> <p>Määrittävä taho mm. pragmatismi, esim. John Dewey (1927).</p> <p>Kansalaisjournalistit, mm. Merritt 1994; Rosen 1999a & b.</p>	<p>Konsensuaalinen totuus; proaktiivinen neutraalius</p> <p><i>Journalismin tarkoitus on edistää ja todella parantaa eikä vain raportoida julkista elämää tai valittaa sen tilasta</i> (Glasser & Craft 1997, 121).</p>	<p>Journalismin on edistetävä keskustelua sinänsä, muttei mitään tiettyä ratkaisua tai päämäärää. Kansalaisjournalistin on oltava "oikeamielinen osallistuja" (Merritt 1994, 17).</p>	<p>– Julkisuuden tarkkailu: edistämisen position takia journalistien itsenäisyys ja autonomia ovat vaarassa.</p> <p>– Julkisuuden rakentaminen: edistämisen positio ei tuo esiin journalismin omaa vaikutusta sosiaalisen todellisuuden luomisessa tai kehystämisessä.</p>
<p>Julkisuuden tarkkailu</p> <p>Määrittävä taho mm. klassinen liberalistinen journalistinen traditio Yhdysvalloissa, esim. Lippmann (1965 [1922]); Dennis (1991).</p> <p>Kansalaisj. keskustelussa mm. Ryan (2001); Davis (2000); Corrigan (1999); McMasters (1997) & Merrill (1997).</p>	<p>Erillisuus, tarkkailu, korrespondenssiteorian mukainen sanoman ja todellisuuden vastaavuus</p> <p><i>Juuri journalistien tulisi kaikista ihmisistä olla niitä, jotka vaistonvaraisesti samastuvat sivusta seuraajan rooliin ja tarkastelevat, raportoivat ja antavat sen jälkeen kansalaisten hoitaa loput.</i> (McMasters 1997, 193.)</p>	<p>Journalismin tulee keskittyä faktojen keräämiseen, raportointiin ja levittämiseen sekä toimia portinvartijana ja "kolmantena valtiovaltana".</p>	<p>– Julkisuuden edistäminen: tarkkailun positio ei vie eteenpäin julkista keskustelua.</p> <p>– Julkisuuden rakentaminen: tarkkailun positio ei kykene erittelemään journalismin omaa vaikutusta sosiaalisen todellisuuden luomisessa tai kehystämisessä.</p>
<p>Julkisuuden rakentaminen</p> <p>Määrittävä taho konstruktionistisesti suuntautuneet tutkijat, kansalaisj. keskustelussa mm. Woodstock (2002) & Parisi (1997).</p> <p>Kommunitaristinen teoria, mm. Christians et al. (1993, 194)</p>	<p>Strateginen rituaali; moraalinen koodi tai normi. Journalismi on väistämättä osa julkista mielipidetä</p> <p><i>Journalisti ei primääristi ole todellisuutta heijastava tietoisuus [- -] ammatissaan journalisti on 'todellisuutta koskevien informaatioiden' muokkaaja ja järjestelijä.</i> (Pietilä 1982, 25.)</p>	<p>Journalismin tulee tarjota monipuolisia narratiiveja. Kriittisesti orientoituneiden mukaan sen tulee samalla paljastaa sosiaalisia ja taloudellisia rakenteita.</p>	<p>– Julkisuuden tarkkailu: objektiivisuus on saavutettava tiettyjen keinojen kautta, jolloin todellisuus voidaan aidosti kuvata</p> <p>– Julkisuuden edistäminen: journalismin tulee pyrkiä puolueettomuuteen; konstruktivismiin ei oteta kantaa</p>

4 JULKISEN KESKUSTELUN EDISTÄMINEN KANSALAIJOURNALISMIN TAVOITTEENA - ARGUMENTAATION ANALYYSI

Analysoin seuraavaksi kansalaisjournalismista käytyä keskustelua julkisen keskustelun edistämisen näkökulmasta. Vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni esittelemällä argumentaation lähtötietoja, perusteita ja taustatukia.

4.1 Analyysin kohde ja toteutustapa

Olen edellisissä luvuissa käynyt läpi kansalaisjournalismin määritelmän, teoreettisen viitekehysten sekä tuonut esille objektiivisuuden käsitteen monitulkintaisuuden. Äskeisessä luvussa analysoin kansalaisjournalismi-keskustelussa esiintyneitä argumentaatiopositioita journalistisen objektiivisuuden ja julkisuuden suhteeseen. Toin ilmi, että keskustelu kansalaisjournalismista on tästä näkökulmasta kolmen eri position välinen debatti. Kansalaisjournalismi on omaksunut keskustelussa julkisuuden edistämisen position, joka määrittelee objektiivisuuden dialogin kautta saavutettavana konsensuaalisena totuutena.

Koska journalistinen objektiivisuus ja julkisen keskustelun idea liittyvät kansalaisjournalismista puhuttaessa näin läheisesti yhteen, pyrin työssäni selvittämään myös liikkeen tavoitetta edistää julkista keskustelua. Seuraavan luvun analyysin tarkoituksena onkin eritellä tämän tavoitteen argumentaatiota kansalaisjournalismi-keskustelussa. Toinen tutkimuskysymykseni kuului: *mitä lähtötietoja, perusteita ja taustatukia keskustelijat asettavat liikkeen tavoitteelle edistää julkista keskustelua?* Sovellan kysymyksen vastaamiseksi uuden retoriikan tutkimuksen perinteeseen liittyvää argumentatiivista analyysyä.

Argumentaation tutkimuksen näkökulma on looginen valinta siksi, että aineiston ensi kerran luetuani tulkitin journalismin tuottamisen normien ja päämäärien olevan artikkeleissa argumentatiivisessa suhteessa toisiinsa. Keskustelu kansalaisjournalismista on pitkälle väittelyä siitä, mikä on oikea tapa saavuttaa journalismin avulla halutunlainen julkisuus. Tekstissä luodaan esimerkiksi rakenteita, jotka väittävät: *mikäli journalismi toimii tavalla x, ei sen päämäärä julkisuudessa voi olla y.* Keskustelu muodostaa siis erilaisia argumentaation ketjuja.

En kuitenkaan lähde analyysissäni arvioimaan aineistoni tai kansalaisjournalismin argumentaation *pätevyyttä*. Mikäli tarkastelisin työssäni jonkun kansalaisjournalismi-liikkeen teoreetikon tai toteuttajan yksittäistä tekstiä, voisin hyödyntää argumentaation tutkimuksen keinoja päättelyn pätevyyden arviointiin. Valitsemaani aineistoa ei voi kuitenkaan arvioida argumentaatioketjuna loogisen päättelyn mittarein, koska se muodostuu eri henkilöiden tuottamista teksteistä ja on samalla ote laajemmasta keskustelusta. Aineistoni tieteelliset artikkelit erittelevät kansalaisjournalismi-liikkeen ajattelua, sen perusteluja ja johtopäätöksiä. Tarkoitukseni onkin arvioinnin sijaan ainoastaan *nimetä keskustelussa esiintyviä argumentatiivisia rakenteita*. Tämän erittelyn toteutan seuraavassa alaluvussa esiteltävän Stephen Toulminin argumentaatiomallin käsitteellisen viitekehyksen avulla.

Aineistoni tieteellisiä artikkeleita voi kuvata "argumenttien argumentteina". Michael Billigin (1987, 152–155) mukaan "argumenttien argumentit" koskevat perustelujen *kategorisointia ja lajittelua*. Tällainen väittely voi syntyä esimerkiksi siitä, kyseenalaistaako tietty argumentti arvoja ja normeja vai pitääkö se niitä päinvastoin yllä. Juuri tällainen väittely on ollut tyypillistä kansalaisjournalismikeskustelussa. Debatissa on otettu kantaa siihen, muuttaako liike argumentaationsa kautta journalismin normatiivisia lähtöoletuksia vai ei. Analysoidessani "argumenttien argumentteja" saan siis lisävalaistusta keskeiseen tutkimusongelmaani, eli kansalaisjournalismi-keskustelun tapaan jäsentää journalistisen kulttuurin päälinjoja.

Argumentaatio käyttää kieltä jonkun näkökannan oikeuttamiseen tai kumoamiseen, pyrkimyksenään näkökulmien yksimielisyys. Argumentit rakentuvat väitteen kaltaisista propositioista sekä muista propositioista, jotka toimivat noiden väitteiden oikeutuksena tai kumoamisena. Argumentaation tutkimus keskittyy tyypillisesti joko keskustelujen tai väittelyjen vuorovaikutuksen tutkimukseen tai sellaisiin teksteihin, joissa tuodaan esiin selviä argumentteja. (van Eemeren et al 1997, 208–209.) Tässä analyysissä keskistyn vuorovaikutuksen sijaan samaa aihetta, eli kansalaisjournalismin tavoitetta edistää julkista keskustelua käsittelevien tekstien argumentaatioon.

Retorista mallia soveltavan tutkijan on kyettävä erottamaan, missä erilaiset argumentaation rakenteelliset vaihtoehdot olisivat mahdollisia, missä on tehty valintoja ja millainen laajempi konteksti perustelee kunkin valinnan (Vihinen 1998, 223). Retorisessa analyysissä tekstuaaliset rakenteet siis tunnistetaan, niitä pohditaan ja joissain tapauksissa puretaan osiin. Näin voidaan ymmärtää, kuinka ne luovat ymmärrystä taikka kieltävät tai vaientavat jotkut näkemykset. Koska retoriikka tutkii tekstien sisältämiä merkitysvaikutuksia, ei olennaista ole pelkästään se, mikä on osoitettavissa

tekstistä, vaan myös se, mikä jätetään sanomatta. Pohdin tätä näkökulmaa seuraavassa päätelmäluvussa, jossa teen johtopäätöksiä analyysini tuloksista.

4.1.1 Stephen Toulminin argumentaatiomalli analyysin viitekehystenä

Käytän työssäni argumentaation analyysin viitekehystenä Stephen Toulminin argumentaatiomallia. Brittiläisen Toulminin (1922-) argumentaatiota koskeva pääteos *The Uses of Argumentation* julkaistiin vuonna 1958. Toulminin tausta ja sekä hänen tapansa käsitellä argumentaatiota liittyvät brittiläiseen analyttiseen filosofiaan. Toisaalta häntä on nimitetty myös tälle työlle keskeisen amerikkalaisen pragmatismien omalaatuisiksi edustajaksi. (Summa 1998, 74, 81). Eniten mallia on hyödynnetty Yhdysvalloissa, erityisesti puheviestinnän (*speech communication*) ja tekstien argumentaatorakenteen analyysin aloilla.

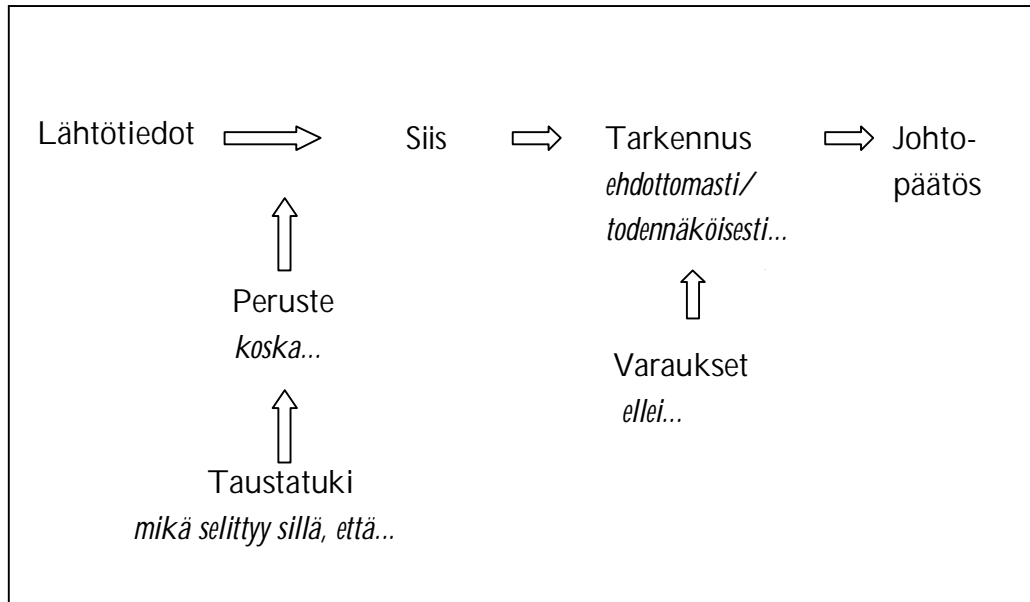
Toulmin suhteuttaa oman teoriansa filosofisen formaalin logiikan teeseihin. Toisin kuin formaalissa logiikassa oletetaan, ovat päättelyn ja argumentoinnin käytännöt tieteissä ja kriittisessä ajattelussa Toulminin mukaan sidoksissa tarkasteltavaan aihepiiriin. *Uses of Argumentation* -teoksen keskeisenä teemana on siis asettaa vastakkain luonnollinen puhuttu tai kirjoitettu argumentointi ja logiikassa vakiintunut tapa tutkia ja arvioida päättelyn ja argumentoinnin pätevyyttä. Toulmin mukaan eri alojen välisiä eroja päättelyjen muodossa tulisi kunnioittaa, eikä etsiä yhtä yleispätevää hyväksyttävän argumentoinnin standardia. Teos sisältääkin näkemyksiä eri elämän- ja tieteenaloilla esiintyvän luonnollisen argumentoinnin piirteistä ja arviointimahdollisuuksista. (Summa 1998, 74–75.)

Tunnetuin osa *Uses of Argumentation* -teoksesta on Toulminin "organiseksi skeemaksi" nimittämä argumentin analysoinnin viitekehys. Mallin tarjoaa keinon argumentin rakenneosien ja niiden välisten suhteiden erittelyyn kuvaamalla luonnollisessa kielessä esitettyyn argumenttiin sisältyvät osat ja niiden väliset suhteet. (Toulmin 1964; Summa 1998, 73–78.) Hyödynnän omassa analyysissäni juuri tätä osaa Toulminin teoriasta. Pelkistettynä tämä luonnollisen argumentin "anatomia" muodostuu seuraavista osista:

- lähtötiedot (D, *data*)
- johtopäätös (C, *claim*)
- peruste (W, *warrant*)

- varaukset (R, *rebuttals*)
- tarkennus (Q, *qualifier*)
- taustatuki (B, *backing*). (Suomennokset Summa 1998, 78.)

Kaavio 4: 1. Toulminin (1964, 101–104) argumentin analyysimalli.

Lähtötietoihin vedotaan julkilausutusti, kun taas *peruste* ja *taustatuki* ovat argumentin julkilausumattomia osia. Nämä kolme käsitettä ovat tämän työn analyysin keskeinen kohde. Perusteet ja taustatuet tulevat mahdollisesti julki joko vasta-argumentissa tai tulkinnassa. Niiden erottaminen toisistaan on tärkeää, koska niillä on toisistaan poikkeava rooli argumentissa. Peruste on luonteeltaan *jokin yleinen periaate, sääntö tai päättelyn ehto, joka täytyy olettaa uskottavaksi, jotta argumentissa olisi järjeä*. Taustatuet ovat taas *ratkaisevalla tavalla erilaisia eri tieteenaloilla tai eri asioista argumentoitaessa* ja niitä vaaditaan jos argumentin perusteella ei ole välitöntä, ehdotonta "auktoriteettia". Toulmin (1964) kuvaa perustetta myös *siirtymäsäännöksi*, joka oikeuttaa siirtymisen lähtötiedoista päätelmään.

[Perusteen] päämääränä ei ole vahvistaa sitä perustaa, jolle argumenttimme on rakennettu vaan pikemminkin osoittaa, että otettaessa esitetty data lähtökohdaksi askel johtopäätökseen on asianmukainen ja oikeutettu. [Perusteiksi] tarvitaan siis yleisiä, hypoteettisia lausumia, jotka voivat toimia siltoina johtopäätökseen vievään askeleeseen. (Mt., 98.)

Perusteen määrittäminen siirtymäsäännöksenä on näkökulma, joka sopii kansalaisjournalismikeskustelun analyysiin. Onhan keskustelussa paneuduttu juuri liikkeen lähtökohtien, toiminnan keinojen sekä pyrkimysten argumentointiin. Keskustelussa esimerkiksi argumentoidaan, kuinka

tietyistä journalismin toimintaympäristöä määrittävistä lähtötiedoista voi siirtyä johtopäätökseen journalismin tehtävästä.

Perusteita on Toulminin mallissa erilaisia, sillä ne voivat tarjota eritasoista "voimaa" oikeuttamilleen johtopäätöksille. Jotkut laajoihin lähtötietoihin kiinnitetyt perusteet valtuuttavat hyväksymään johtopäätöksen yksiselitteisesti - tällaiset perusteet oikeuttavat määrittelemään johtopäätöksen "välttämättömäksi". Toiset perusteet valtuuttavat tekemään siirtymän tiedoista johtopäätökseen vain alustavasti, tai ainoastaan joidenkin modaaliteettien (kuten "mahdollisesti" tai "oletettavasti") ehdollistamina. Sen takia tarvitaan *tarkennuksia* ja *varauksia*. Argumentin varaukset ja tarkennukset määrittelevät eli säätävät lopulta ne ehdot, joiden vallitessa argumentissa esitetty lähtötietojen ja päätelmien välinen siirtymä mahdollistuu. (Summa 1998, 77–81.)

Toulminin mallin sovellusta ja arviointia

Toulminin mallin ilmeinen ansio on, että sen avulla voi tuoda esiin niitä siirtymäsääntöjä, joiden välityksellä tietyistä julkilausutuista lähtökohdista tulee esitetyn väittämän perusteluja. Toulminin "anatomia" auttaa pääsemään vivahteikkaaseen analyysiin, kun tutkitaan luonnolliseen argumentaatioon sisältyviä päättelyn ja vakuuttamisen muotoja. Argumentoinnin anatomialla on merkitystä silloin, kun halutaan paneutua nimenomaan argumentoivan tekstin tai yksittäisten argumenttien usein julkilausumattomaan "sisäiseen logiikkaan". (Summa 1998, 80–81.)

Koska kansalaisjournalismin ideassa edistää julkista keskustelua on kyse toiminnan pyrkimyksestä, se pitää argumentoida eli perustella. Toulminin malli antaa analyttisen välineen eritellä perusteluketjun eri osia. Malli esittää argumentaation perusrakenteen, eli ne osat, joista väitelause tai johtopäätös syntyy. Siksi voin hyödyntää mallia analysoidessani yhtä liikkeen tavoitteista. Argumentaatioteoria soveltuu hyvin kansalaisjournalismin-keskustelun kaltaisten laajojen yhteiskunnallisten vuoropuhelujen analyysiin, sillä se käsittelee niitä tapoja, joilla väitteitä, ajatuksia ja vaatimuksia tehdään uskottaviksi.

Toulminin malli ei kuitenkaan mahdollista retoriseksi tutkimukselle tyypillisen *suostuttelevuuden* keinojen tarkasteluun (Summa 1998, 81). Toisen uuden retoriikan edustajan Chaïm Perelmanin analyysimallissa suostuttelevuus on oleellinen elementti; esimerkiksi yleisön kanssa jaetut esisopimukset toimivat suostuttelemisen välineenä. Olen kuitenkin jättänyt suostuttelevuuden näkökulman pois analyysistäni. Analyysissäni keskeistä on ainoastaan argumentin "sisäisen logiikan" analyysi.

Toulminin teos ei julkaisunsa jälkeen saanut mittavaa huomiota - filosofisen logiikan tutkimuksen parissa siihen suhtauduttiin hyvinkin kriittisesti. Toulminin näkemys argumentaation sitoutumisesta kuhunkin puhetilanteeseen on syvästi ristiriidassa formaalin logiikan periaatteiden kanssa. Toulminin mukaan formaalin logiikan ajatus universalistisesta logiikasta perustuu väitteiden validiteetin määrittämiseen. Formaalisissa logiikassa argumentin validius riippuu siten pelkästään sen muodosta, eikä argumentin sisällöllä ole väliä¹⁵. Toulmin kutsuu tällaista käsitystä *geometriseksi validiteetiksi*.

Toulminin oma tavoite on, että logiikan tutkimuksen painopiste siirtyisi tällaisesta "apriorisesta" tutkimuksesta empiiriseen ja historialliseen tutkimukseen. Empiirinen tarkoittaa Toulminin mukaan jollain tietyllä tieteen- ja elämänalalla vallitsevan argumentaation analyysia, ja historiallinen puolestaan sitä, että analyysin liitettäisiin käsitteiden ja ideoiden historiallinen tausta. (van Eemeren et al 1987, 164.) Olen tässä työssä pyrkinyt näihin molempiin päämääriin. Erittelen siis sitä, kuinka kansalaisjournalismista käydyn keskustelun argumentaatio rakentuu, mutta samalla heijastan sen laajempaan historialliseen ja yhteiskunnalliseen taustaan.

Retoriikan tutkimuksen sisällä Toulminin mallia on kritisoitu eniten niin sanotun Amsterdamin koulukunnan taholta. Sitä edustaa erityisesti Frans H. van Eemerenin ja Rob Grootendortsin (1997 & et al. 1987) kehittämä *pragmadialektinen argumentaatioteoria*. Pragmadialektinen teoria pyrkii vastaamaan kritiikkiin, jota on kohdistettu Toulminin epäselviin kategorisointeihin. Teoria laajentaa analyysin koskemaan koko argumentatiivista diskurssia ja sen implisiittisiä osia.

Toulmin itsekin korostaa, ettei argumentin eri osatekijöiden erottelu niiden ulkoisen muodon perusteella ole aina helppoa. Otan tämän kritiikin työssäni vakavasti. Oman analyysini tulkinta perustuu vahvasti edellisissä luvuissa esiteltyyn keskustelemaan julkisuuden teoriaan, joka asettaa selvän viitekehyksen argumentaation perusteille ja taustatuille. Toulminin halusi mallillaan osoittaa, että argumentin perusteen taustatuet ovat aina keskustelun kontekstista, eli "kentästä" riippuvaisia (*field-dependent*). Siksi useimmissa tapauksissa osatekijöiden eri *funktiot* on mahdollista osoittaa.

¹⁵ Toulminin esimerkki geometrisestä validiteetista: "Jos kaikki A:t ovat B ja kaikki B:t ovat C, niin kaikki A:t ovat C > jos kaikki sprintterit ovat juoksijoita ja kaikki juoksijat ovat urheilijoita, niin kaikki sprintterit ovat urheilijoita. (van Eemeren et al 1987, 164.)

Toulminin mallin kritiikki on ollut etupäässä filosofisen logiikan piirissä tapahtunutta väittelyä. Suomalaisessa tutkimuksessa kuitenkin korostetaan, että Toulminin malli sopii argumentaatioteoriaa yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen: "malli on toimiva analyysikehikko, jonka avulla voidaan kuvata argumentoivaan tekstiin sisältyviä päätelmiä" (Summa 1998, 80).

4.1.2 Yleiskuvaa aineistosta

Valitsin aineistokseni sellaisia tieteellisiä aikakauslehtiä, jotka käyttävät julkaisutoiminnassaan asiantuntija-arviointia (ns. *referee*-käytäntö) ja joita kustantavat joko tieteelliset yhdistykset taikka akateemiseen julkaisuun erikoistuneet kustantamot. Aineistoni sisältää sekä jo vuosikymmeniä julkaistuja aikakauslehtiä että uudempia julkaisuja, jotta näkökulmat kansalaisjournalismikeskusteluun olisivat mahdollisimman monipuolisia.

Olen etsinyt valitsemistani julkaisuista kaikki artikkelit kansalaisjournalismista vuosilta 1997–2005. Hakuja tein sekä lehtien omien verkkoarkistojen että EBSCO-, Ingenta- ja Nelli -tiedonhakuportaalien kautta. Asiasana- ja fraasihakuina olivat "*public journalism*", "*civic journalism*", "*communitarian journalism*". Näitä termejä etsin ensisijaisesti artikkelien otsikoista tai abstrakteista. Viimeisen kahdeksan vuoden ajanjakso aineiston haussa muodostui sen kautta, että halusin syventyä viime vuosina käytyyn keskusteluun. Luettuani löytämäni artikkelit vuoteen 1997 asti niissä esiintyvät teemat alkoivat toistua ja päätin rajata aineistoni edellä mainittuihin vuosiin. Valitsin aineistokseni ne artikkelit, joiden pääaihe on kansalaisjournalismi liikkeenä, filosofisena tai demokratiateoreettisena ajattelutapana tai journalistisen työn käytännön näkökulmana.

Aineistossani on yhteensä 24 artikkelia: näistä 20 on julkaistu tieteellisissä aikakauslehdissä ja 4 journalistien ammattilehdessä. Artikkeleilla on yhteensä 35 kirjoittajaa. Yhdysvaltalaisista tekijöistä yksi on ollut kirjoittamassa kolmea artikkelia¹⁶ ja kolme tutkijaa on mainittu tekijänä kahdessa artikkelissa¹⁷. Viittaan aineiston analyysissä ensin lehden nimen lyhenteeseen ja lopuksi normaaliin lähdetietoon. Näin tekstistä voi erottaa aineistona käytetyt artikkelit niitä taustoittavista tai kom-

¹⁶ Haas, Tanni: JMCQ, 2002a, JS 2002b ja JOU 2001.

¹⁷ Kurpius, David D: JMCQ 2002 & JMCQ 2000.
McDevitt, Michael: JC 2003 & JMCQ 2002.
Coleman, Renita: JC 2004 & JCI 2000.

mentoivista muista lähteistä. Käyttämäni julkaisut ovat (eritelty myös artikkelikohtaisesti liitteessä 1):

Tieteelliset aikakauslehdet

1) Journalism & mass communication quarterly, lyhenne JMCO

- julkaisija Association for Education in Journalism and Mass Communication, Columbia, USA, ilmestyy neljä kertaa vuodessa, 82. vuosikerta vuonna 2005

– Lehti kuvailee tehtäväänsä ja sisältöään näin: "Keskittyy journalismin ja joukkoviestinnän tutkimukseen. Joka numero esittelee uusimpia tutkimuksia viestinnän teorioista ja metodologiasta sekä kansainvälisestä viestinnästä, journalismin historiasta ja sosiaalisista sekä juridisista kysymyksistä." (JMCO, internet-lähde.)

–5 artikkelia vuosilta 1997, 2000 ja 2002

2) Journal of Communication, lyhenne JC

- julkaisija International Communication Association, ilmestyy neljä kertaa vuodessa, 54. vuosikerta vuonna 2005

– "Tieteidenvälisenä julkaisuna JC keskittyy viestinnän tutkimukseen, teoriaan, toteutukseen ja sääntelyyn esitellen lukijoilleen uusimmat, laajimmat ja tärkeimmät tutkimuslöydökset [- -] Koska julkaisu pyrkii olemaan viestintätieteilijöiden yleinen foorumi, se on kiinnostunut erityisesti tutkimuksista, joiden merkitys ylittää tutkimusalojen ja -kenttien väliset rajat. Julkaisun sitaatiokerroin (*impact factor*) on 0,793 ja sen sijoitus ISI Journal Citation Report -julkaisun (2003) viestinnän kategoriassa on 13/44." (JC, internet-lähde.)

–2 artikkelia vuosilta 2003 ja 2004

3) Journal of mass media ethics, lyhenne JMME

- julkaisija Department of Communications, Brigham Young University, 20. vuosikerta vuonna 2005

– "JMME on omistautunut joukkoviestinnän eri alojen eettisten ongelmien ja aiheiden tutkimukseen. Anekdoottien, dogmien, puhtasoppisuuden tai eettisten ohjeiden valvonnan sijaan julkaisun painopisteenä on etiikan periaatteiden ja niiden päättelyn pohdinta." (JMME, internet-lähde.)

–2 artikkelia vuosilta 1998 ja 2001

4) Journalism: theory, practice and criticism, lyhenne JOU

–julkaisija Sage, ilmestyy neljä kertaa vuodessa, kuudes vuosikerta vuonna 2005

- "JOU on merkittävä kansainvälinen ja tieteidenvälinen aikakauslehti. [- -] JOU julkaisee sekä teoreettisia että empiirisiä töitä edistäen journalismin sosiaalista, taloudellista, poliittista, kulttuurista ja käytännön tason ymmärrystä. Se sisältää sekä journalismin viimeaikaisen kehityksen että historiallisen muutoksen analyysyjä." (JOU, internet-lähde.)

—2 artikkelia vuosilta 2001 ja 2002

5) Journalism Studies, lyhenne JS

—julkaisija Routledge, ilmestyy neljä kertaa vuodessa, kuudes vuosikerta vuonna 2005

- "JS tuo yhteen journalismin opettajat tutkijat ja tekijät ympäri maailmaa ja tarjoaa kriittisen foorumin journalismin tutkimukseen. Toimitusneuvosto ja artikkelien kirjoittajat edustavat globaalia akateemista yhteisöä. JS tutkii laajinta mahdollista journalismin ja median kenttää sisältäen radion, television, sanoma- ja aikakauslehdistön, multimedian ja uudet teknologiat. Artikkeleissa tutkitaan myös journalismiin liittyviä aloja kuten pr-toimintaa ja viestinnän ja mainonnan suhteita." (JS, internet-lähde.)

—6 artikkelia vuosilta 2000 ja 2002

6) Journal of Communication Inquiry, lyhenne JCI

—julkaisija Sage Publications, London, ilmestyy neljä kertaa vuodessa, 29. vuosikerta vuonna 2005

- "JCI on tulevaisuuteen katsova ja tieteidenväläinen foorumi, joka tutkii viestinnän ja joukkotiedostuksen ilmiöitä kulttuurisesta ja historiallisesta perspektiivistä. JC julkaisee tutkimuksen ja analyysin kärkeä painottaen filosofista, arvioivaa, empiiristä, juridista, historiallista ja kriittistä yhteiskuntien ja joukkoviestinnän suhteiden tutkimusta eri aikoina ja eri kulttuureissa." (JCI, internet-lähde.)

— 3 artikkelia vuosilta 1999, 2000 ja 2005

Yhteensä 20 artikkelia.

Journalistien ammattilehti

1) Columbia Journalism Review, lyhenne CJR

—julkaisija: Columbia University's Graduate School of Journalism, perustettu vuonna 1961, ilmestyy kuusi kertaa vuodessa

"CJR:a pidetään ympäri maailman Amerikan tärkeimpänä mediamonitorina, joka toimii vahtikoirana sanoma- ja aikakauslehtien, radion, television, kaapelipalvelujen ja verkkoviestinnän suhteen. [- -] CJR ei tutki ainoastaan median jokapäiväistä suoritusta vaan myös niitä monenlaisia poliittisia, taloudellisia, teknologisia, sosiaalisia ja juridisia voimia, jotka vaikuttavat tähän suoritukseen niin hyvässä kuin pahassa. [- -] Lehti tarjoaa raportoinnin, analyysin, kritiikin ja kommentoinnin yhdistelmän, jonka peruspäämäärä on journalismin jatkuva kehittäminen vapaan yhteiskunnan palvelemiseksi." (CJR, internet-lähde.)

—4 artikkelia vuosilta 2003, 2004 ja 2005

Koko aineisto yhteensä 24 artikkelia.

Edellä selostetulla tavalla aineistoksi valitut artikkelit ovat valtaosaltaan ja monesta näkökulmasta käsin kriittisiä kansalaisjournalismia kohtaan. Kriitikki kohdistuu artikkeleissa usein kansalaisjournalismi-liikkeen teoreettiseen ajatteluun. Tutkimusongelman tasolla aineistoni artikkeleissa tuodaan esiin kansalaisjournalismin epäselvä yhteiskuntateoreettinen ajattelu, jota halutaan selkeyttää esimerkiksi suhteessa demokratiateoriaan (JCI Eksterowitz et al 1998; JMCQ Massey & Haas 2002a) tai kommunitaristiseen yhteiskuntafilosofiaan (JCI Coleman 2000; JCI Borden 2005).

Luokittelen vain kolme aineistoni artikkelia liikettä selvästi puolustavaksi: yksi niistä on kansalaisjournalismin näkyvän teoreetikon kirjoittama (JS Rosen 2000), toinen selvästi liikettä puolustavaan argumentointiin keskittynyt (JS Campbell 2000) ja kolmas soveltaa liikkeen ajattelua sanomalehtien visuaalisuuden tutkimukseen (JC Coleman & Wasike 2004). Pohdin analyysiä tehdessäni, muodostuuko artikkeleiden painottuminen kriittisiin näkökohtiin ongelmaksi. Päädyin kuitenkin siihen, että olen kansalaisjournalismi-liikettä ja sen objektiivisuus-käsityksiä esitellessäni taustoittanut ja referoinut liikkeen teoreetikkojen ja kokeilujen toteuttajien ajatuksia melko laajasti. Uskon, että kykenen siten pitämään kansalaisjournalismin teoreetikoiden ja toteuttajien näkemyksen esillä analyysissä ja päätelmä-osiossa.

Artikkelit keskittyvät useimmin joko liikkeen tarkasteluun teoreettisella tasolla, tai ne hyödyntävät laadullisen tekstintulkinnan menetelmiä. Kolmessa artikkelissa sovelletaan kansalaisjournalismin narratiivien eli kerronnan tapojen analyysia (JMCQ Parisi 1997; JOU Woodstock 2002; JCI Brewin 1999). Journalismin tutkimuksessa onkin yhä yleisempää kuvata uutisia tarinankerrontana ja hyödyntää näin narratiivisen analyysin menetelmiä.¹⁸ Narratiivisen teorian mukaan kertomukset itsessään antavat niiden kertojille (eli tässä tapauksessa kansalaisjournalismin toteuttajille tai sen tukijoille) mahdollisuuksia oman toimintansa legitimointiin (Zelizer 1990).

Louise Woodstockin (JOU 2002, 41) mukaan narratiivinen analyysi sopii kansalaisjournalismin analyysiin erityisen hyvin siksi, että liikkeen päämääräksi on nimetty yleisön hyvinvointi ja ongelmien ratkominen. Yhteisen ymmärryksen rakentaminen ja päämäärien rakentaminen vaativat yhteisen "kertomuksen" siitä, mitä yhteiskunnalliset ongelmat ovat ja miten niitä tulisi korjata. (Mt.)

¹⁸ Esim. Dahlgren 1999; Zelizer 1990; Schudson 1982.

4.2 Argumentaation analyysi kansalaisjournalismi-keskustelussa

Toinen tutkimuskysymykseni kuuluu: *mitä lähtötietoja, perusteita ja taustatukia keskustelijat asettavat kansalaisjournalismi-liikkeen tavoitteelle edistää julkista keskustelua?* Pyrin siis esittämään, kuinka tämä yksi liikkeen tavoite on argumentatiivisesti rakentunut keskustelupuheessa. Jäsennän julkisen keskustelun edistämisen tavoitetta kansalaisjournalismi-keskustelun argumentaatiossa ensin esitettyjen lähtötietojen ja sitten perusteiden sekä taustatukien kautta.

4.2.1 *Lähtötietoina kansalaisen ja yhteisön määritelmät*

Kansalaisjournalismin teoreetikon Jay Rosenin (1997, 20) mielestä ihmiset kuvataan kansalaisina, kun heidät määritetään "kansalaisten kokonaisuutena, jolla on yhteiset intressit". Kansalaisia kuvaavat näin yhteneväiset pyrkimykset, joita voi vahvistaa keskustelun kautta. Tutkijat Tanni Haas ja Linda Steiner (JOU 2001, 126) pitävät tällaista näkökulmaa ongelmallisena:

'Universalistinen' näkemys yhteisöstä johtaa siitä, että kansalaisjournalistit olettavat *kansalaisten* kykenevän tavoittamaan konsensuaalisia ratkaisuja yhteisiin ongelmiin, jos he vain kohtelevat toisiaan keskinäisen kunnioituksen ja ymmärryksen hengessä. (Kurs. RH.)

Haas ja Steiner nimeävät näin Rosenin ajattelun lähtötiedoksi *kansalaisen määritelmän*. Rosenin ajattelussa kansalaisilla on pragmaattinen pyrkimys konsensuaaliseen totuuteen. Kansalaisjournalismin soveltama kansalaisen määritelmä liitetään keskustelussa myös liikkeen pyrkimyksiin säilyttää perinteinen "erillisyyttä" suhteessa yleisönsä. Tutkija Mark Brewinin (JCI 1999, 222–238) mukaan journalistien retoriikassa yleisön ja journalismin välinen erottelu on välttämätöntä, sillä vasta tuo erottelu luo tilan ja paikan journalistiselle toiminnalle.

[Kansalaisjournalismissa] *journalistin ja yleisön ero säilyy*, ja se raja, joka luo tuon eronteon - yleinen uskollisuus julkisen elämän toiminnalle - takaa journalismin sosiaalisen roolin. Journalisti on ainoa henkilö, jolle voidaan uskoa tehtävä kirjoittaa julkisen elämän tilasta, sillä hän on ainoa, joka ei ole sitoutunut mihinkään tiettyyn osapuoleen vaan julkisen elämän edistämiseen yleisesti. (Mt., 225; kurs. RH.)

Brewinin argumentaatiossa kansalaisjournalistien lähtötieto *kansalaisen ja journalistin ero* on kaikkia liikkeen tavoitteita määrittävä tekijä. Kun kansalaiset määritellään erilaisten intressien joukko-

na, jotka voivat päätyä konsensuaaliseen totuuteen, muodostuu journalistin tehtäväksi puolestaan näiden intressien suhteuttamisen julkisen elämän yleiseen etuun.

Myös *tapa määrittellä yhteisö* on keskustelussa yksi argumentaation lähtötieto. Keskustelijat tuovat esiin, että yhteisöä pidetään kansalaisjournalismissa tärkeimpänä yksikkönä omien ongelmien ratkaisussa. Tällaisesta määrittelytavasta seuraavat sisällöt jättävät tutkija Peter Parisin (JMCO 1997) mukaan huomiotta esimerkiksi julkisen terveydenhuollon kaltaiset paikallisuuden ylittävät ilmiöt, jotka liittyvät laajempiin yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja joita tuetaan julkisesti kerättävillä resursseilla. (Mt.)

Kuinka "tarkasti" voidaan tarttua esimerkiksi rikosten syihin, jos ongelma rajataan sen mukaan, mihin *paikallinen yhteisö* voi vaikuttaa? Tyypillistä on, että tällainen näkökulma etäännyy aidosti vaikuttavasta, sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä koskevasta keskustelusta [- -] Näin laajat asiakokonaisuudet - koulutus, teiniraskaudet, työttömyys, huumeet - otetaan [kansalaisjournalismin] juttusarjoihin vain lyhyesti ja niitä käsitellään vain vapaaehtoistyön ja henkilökohtaisen aloitteellisuuden kehyksissä. (Mt., 676–677; kurs. RH.)

Yhteisön määrittämisen tapa on Parisin argumentaatiossa nostettu lähtötiedoksi. Hänen mukaansa kansalaisjournalistit ajattelevat, että keskittyessään yhteisön esiin nostamiin ongelmiin journalismi ei vaikuta todellisuuteen vaan ainoastaan raportoi sitä. Tällainen objektiivisuus-ajattelu on Parisin mukaan ongelmallista myös yhteisön avointen kysymysten ratkaisemiseksi, sillä paikallisten yhteisöjen käsitteelliset horisontit pikemminkin rajoittavat uutisagenda sisällöllisesti.

Kansalaisen ja yhteisön määritelmään argumentaation lähtötietona on keskustelussa liitetty myös *kansalaisuuden muutos yhteiskunnassa*. Samalla kansalaisten keskustelun mahdollistavien foorumien ajatellaan vähentyneen. Evan Cornog (CJR 2005, 49) painottaa toimittajana, että journalistien on työssään pohdittava, mitä yleisöille on tapahtumassa. Cornog tuo esille lukijoiden vähenevän kiinnostuksen joukkoviestintää (ja erityisesti sanomalehdistöä kohtaan), mutta antaa juttunsa lopuksi tukensa James Careyn ajatukselle siitä, että journalistit tekevät parhaita työtä parantaessaan julkisen keskustelun mahdollisuuksia.

He [journalistit] voivat tehdä sen [julkisen elämän edistämisen] hyväksytyjen ammatillisten normien sisällä tekemällä juttuja tarjolla olevista asioista sekä tunnustamalla, että jotkut jutuista, joita heidän täytyy tehdä liittyvät ideoihin - kuten kansalaisuuden *muuttuvaan määritelmään*. Journalistien täytyy pohtia miten tällaiset ideat muuttavat heidän ammattiaan. Kun he ajattelevat lukijoitaan, katsojiaan tai kuuntelijoitaan ensisijaisesti markkinaseg-

mentteinä kansalaisten sijaan on olemassa riski, että kansalaisen ainutlaatuisesta roolista luovutaan. (Mt., 49, kurs. RH.)

Cornogin argumentin lähtötietona on siis *kansalaisen määritelmän yhteiskunnallinen muutos*, mutta argumentin perusteissa tai taustatuessa ei näy journalismin suhdetta käsitteen merkityksen rakentamiseen. Cornogin tekstistä kuvastuuakin kansalaisjournalismi-keskustelulle tyypillinen tasapainoilu erilaisten julkisuuden tilaa kuvaavien lähtötietojen välillä. Cornog on huolissaan julkisen elämän pirstaloitumisesta ja journalismin paikasta yhä markkinoituvammassa mediamaailmassa. Tässä prosessissa journalismin omaa roolia ja vaikutusta ei kuitenkaan problematisoida. Julkisuus markkinoituu, käsitys kansalaisesta muuttuu, mutta journalismi raportoii tästä kaikesta ilman omaa intressiään tai vaikutusta.

4.2.2 Perusteena keskustelun suhde julkisuuden paranemiseen

Edellä läpikäytyjen lähtötietojen suhdetta johtopäätökseen muodostavat Toulminin mallissa argumentin perusteet ja taustatuet. Syvennyn niihin seuraavaksi.

Tutkija Louise Woodstock (JOU 2002, 51) esittää, että ratkaisuja tarjoava keskustelu täytyy kansalaisjournalistien mukaan tapahtua puheen "ongelmia parantavien vaikutusten" kautta. Journalistin rooli on keskeinen tätä puhetta johtavana ja ohjaavana.

Kansalaisjournalismin ongelmia ratkaisevan puheen täytyy olla tietyn sisältöistä, mikäli liike aikoo pitää kiinni ongelma-narratiivistaan. Narratiivin näkökulmasta tärkeää on ajatus siitä, että *puhe itsessään on parantavaa*. Toimiessaan keskeisessä roolissa keskustelun välittäjänä kansalaisjournalistit säilyttävät tuon puheen sisällön. Samalla he antavat kansalaisille, joille niin suuri osa koko kansalaisjournalismin tarinasta rakentuu, vähän tilaa määrittää uudelleen roolinsa politiikan ja journalismin välisessä suhteessa. (Mt.; kurs. RH)

Woodstockin argumentaatiossa kansalaisjournalistien pyrkimykset rakentuvat yhdelle perusteelle, joka on *keskustelun julkisuutta edistävä vaikutus*. Saman ajatuksen esittävät muutkin kansalaisjournalismi-keskustelun osanottajat. Tanni Haas ja Linda Steiner (JOU 2001) analysoivat kansalaisjournalismin tavoitetta edistää julkista keskustelua tarkastelemalla ohiolaisen *Akron Beacon Journal* -lehden Pulitzer-lehdistöpalkinnon voittanutta hanketta *A Question of Colour*. Kyseessä oli 1993 lan-

seerattu kansalaisjournalismikampanja kaupungissa, jonka historiaa määrittävät monet rasistiset jännitteet. Hankkeen tarkoituksena oli edistää ymmärrystä eri etnistä alkuperää olevien välillä. Projektin avulla tuotiin yhteen yli 200 paikallista kansalaisryhmää, joille järjestettiin vapaaehtoisuustoiminnan avulla erilaisia keskusteluryhmiä ja yhteistapahtumia. (Mt.)

Akronissa elävistä afroamerikkalaisista yli 30 prosenttia elää alle köyhyysrajan, kun taas valkoisista samassa tilanteessa on vain 8 prosenttia. Haas ja Steiner liittävät näihin faktoihin kampanjan rakenteelliset puutteet.

Yksi kampanjan heikkouksista oli oletus siitä, että "rotuongelman" syy on viestinnän puutteessa ja että lisääntynyt rotujen välinen vuorovaikutus johtaisi yhteisten ongelmien konsensuaalisiin ratkaisuihin. Tällainen näkökulma kansalaisten deliberaatioon ei ota huomioon sitä, kuinka valko- ja mustaihoisilla on todennäköisesti todella erilaiset näkemykset ja kokemukset rasismista ja siihen liittyvästä epätasa-arvosta. (JOU 2001, 129.)

Valkoisille ja mustille olisi pitänyt Haasin ja Steinerin mukaan tarjota mahdollisuus omiin keskusteluihin ja vuorovaikutukseen ennen ryhmien yhteistä deliberaatiota. Haasin ja Steinerin mielestä juuri näistä eriarvoisuuksista tulisi tehdä kansalaiskeskustelun kohde: kansalaisjournalismin pitäisi-kin tuoda esille enemmän sitä, että sosiaalinen eriarvoisuus voi estää joidenkin henkilöiden julkisen puheen ja osallistumisen. Kansalaisjournalistien olisi kuunneltava ennen kaikkea "maan hiljaisia", vaiennettuja. (Mt., 129)

Haasin ja Steinerin argumentaatiossa kampanjan heikkous oli siten sen perusteissa: koska *keskustelu itsessään voisi johtaa tilanteen paranemiseen*, kansalaisjournalismia toteuttaneet toimittajat eivät ottaneet huomioon yhteiskunnan rakenteellisia tekijöitä. Tälle perusteelle voidaan asettaa taustatuki, jonka mukaan *julkisen kommunikaation ongelmat ovat retorisia, eivät taloudellisiin tai sosiaalisiin rakenteisiin liittyviä*.

4.2.3 Keskustelun argumentaation yhteenveto

Halusin analyysissäni eritellä niitä reaktioita, joita kansalaisjournalismi on liikkeenä herättänyt. Näissä reaktioissa on ollut keskeistä nimetä ja arvioida kriittisesti kansalaisjournalismin eri tavoitteiden takana vaikuttavia perusteita ja taustaoletuksia - eli juuri niitä argumentaation osia, jotka

Toulminin mallin avulla voi analyttisesti nimetä. Mallin analyttisen kehikon avulla kykenin kuvaamaan keskustelijoiden puheenvuorojen suhdetta kansalaisjournalismin ajatteluun rakenteeseen.

Erittelin keskustelijoiden argumentaatiosta julkisen keskustelun edistämisen lähtötietoja, perustetta ja perusteen taustatukia. Keskustelijoiden argumentaatiossa kansalaisjournalismin argumentaation lähtötiedot muodostuvat kansalaisen ja yhteisön määritelmästä. Keskustelijoiden mukaan kansalaisjournalismin ajattelun lähtötietona on se, että kansalaiset ovat olemassa sosiaalisessa todellisuudessa ja median tavoitettavissa. Kansalainen on henkilö, joka on kykenevä rationaaliseen ajatteluun ja poliittiseen toimintaan. Siten kansalaiset muodostavat erilaisten intressien joukon ja he voidaan päätyä konsensuaaliseen totuuteen.

Keskustelijoiden argumentaatiossa kansalaisuuden määritelmä ja julkisuuteen pääsy liittyvät toisiinsa. Kun kansalaisjournalisti haluaa tavoittaa kansalaiseksi määritellyn henkilön, valituksi saattaa tulla melko poikkeuksellinen yksilö aktiivisuutensa osalta. Ideaalikansalaisen kuva saattaa rajoittaa kansalaisjournalismin kykyä saada esiin yhteiskunnan eri ääniä. Samalla yhteisön määritelmän mukaan sillä itsellään on ensisijainen tehtävä omien ongelmien ratkaisussa.

Keskustelijat esittävät kansalaisjournalismin argumentaation perusteeksi sen, että keskustelu itsessään voi johtaa julkisuuden paranemiseen. Näin taustatueksi muodostuu ensinnäkin se, että julkisen kommunikaation ongelmat ovat retorisia, eivät taloudellisiin tai sosiaalisiin rakenteisiin liittyviä. Taustatuen takia journalistin tehtävänä on suhteuttaa kansalaisten intressit julkisen elämän yleiseen etuun.

5 PÄÄTELMIÄ KANSALAIJOURNALISMI-KESKUSTELUSTA

Teen lopuksi yhteenvedon tutkimuskysymysteni vastauksista sekä esitän, millaisia päätelmiä kansalaisjournalismi-keskustelusta voi johtaa.

Vastasin ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni erittelemällä sitä, miten kansalaisjournalismin toteuttajat, kriitikot ja tutkijat ovat määritelleet journalistisen objektiivisuuden ja julkisuuden suhteen. Analysoin keskustelussa esitettyjä objektiivisuuden määritelmiä työni teoreettisen viitekehyksen sekä objektiivisuuden eri näkökulmien kautta. Kuvasin keskustelusta erittelemiäni objektiivisuuden ja julkisen keskustelun suhdetta kolmella argumentaatiopositiolla, jotka ovat julkisuuden edistäminen, tarkkaileminen ja rakentaminen.

Pohdin seuraavaksi tätä tulosta hieman pidemmälle keskittyen erityisesti kansalaisjournalismin teoreetikkojen ja toteuttajien positioon. Analysoin, minkälaista teoriaperinteiden vuoropuhelua sekä jännitteitä seuraa kansalaisjournalismin omaksumasta *julkisuuden edistämisen* näkökulmasta.

5.1 Keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen jännite

Kansalaisjournalismi ei ole liikkeenä lähtenyt problematisoimaan omaa poliittisuuttaan eli mahdollisuuttaan vaikuttaa yhteiskunnan agendan muodostumiseen. Liikkeen mielestä journalismi voi legitimiesti helpottaa ja edistää julkista keskustelua, mutta ei itse asettaa sen tavoitteita. Journalismin konstruktivistisessä tutkimuksessa toimittajan työhön liitetty todellisuuden rakentamisen ulottuvuus ei tule ilmi Rosenin proaktiivisen neutraaliuden käsitteessä. Käsitteen implisiittinen oletus on, että yhteistä hyvää tuottaa keskustelu on päämäärä itsessään; keskustelun täytyy edistyä ja kehittyä ilman journalismin avointa tai piiloista vaikuttamista sen sisältöön.

Näin kansalaisjournalismin tehtäväksi jää pelkkä keskustelun mahdollistaminen. Tulosten ja ratkaisujen syntyemisestä julkisessa keskustelussa pitää liikkeen mielestä kantaa huolta, mutta mitään tiettyä tulosta tai ratkaisua ei saa edistää. Liikkeen mukaan journalistit eivät voi kansalaislähtöisiä kokeiluja toteuttaessaan luopua itsenäisyydestään ja erillisyydestään suhteessa yleisöön.

Sekä keskustelun näkeminen itsessään päämäärä että journalistien julkisuuden edistämiseen keskittyvä rooli luo jännitteen kansalaisjournalismi-keskusteluun. Liikkeen on päätettävä, miten se vastaa keskustelussa esitettyyn väitteeseen "kansalaisten" kysymyksiä kysyvän journalismin todellisuutta rakentavasta vaikutuksesta. Esitän, että konstruktivistinen näkökulma julkisuuteen asettaa kansalaisjournalismi-väittelyyn *keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen välisen jännitteen*.

Konstruktivistiseen näkökulmaan sisältyy myös kriittinen potentiaali: mikäli journalistin puhe ja tekstit rakentavat todellisuutta, on kysyttävä, keiden ehdoilla hallitsevaa eli hegemonista diskurssia luodaan. Näin keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen välisestä jännitteestä seuraa kysymys, kuinka vastata tai reagoida keskustelussa väistämättä esiin tuleviin intressieroihin. Väitän, että aidosti harkitseva tai dialoginen julkisuus *ei voi syntyä, ellei kansalaisjournalismi pohdi keskustelijoiden erilaisten resurssien ja taustojen suhdetta julkiseen harkintaan*.

Tämän takia ajatus pelkän muodollisen foorumin tarjoamisesta ei vie julkisuuden kehitystä eteenpäin. Journalismin muodollinen rooli muistuttaa silloin perinteisen journalismin objektiivisuus-ideaalia: keskustelua synnytetään pelkkää informaatiota tarjoamalla. Kansalaisjournalismi on tosin nostanut esille journalismin roolin ja vastuun yhteiskunnallisena vaikuttajana. Konstruktivismiin näkökulmasta journalismin *täyttä* valtaa ei ole kuitenkaan liikkeen sisällä problematisoitu.

Keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen jännite asettaa kansalaisjournalismin toteuttamiseen osallistuneille journalisteille eri vaihtoehtoja. He voivat säilyttää perinteisen ammatillisen autonomian ja normiston toteuttamalla kansalaisjournalismia omia rutiinejaan kyseenalaistamatta, esimerkiksi erilaisten lyhytaikaisten projektien kautta. Kansalaisjournalismin edustajat ovatkin tähän saakka osallistuneet keskusteluun sellaisen ammatillisen maailman sisältä, joka nojaa edelleen vahvasti todellisuuden objektiivisen kuvaamisen mahdollisuuteen. Juuri tämän takia kansalaisjournalismi ei ehkä ole reformiliikkeenä niin vaarallinen kuin sen vastustajat olettavat, eikä niin olennainen julkisuuden elävöittämiseksi kuin sen kannattajat toivovat.

Mark Brewinin (JCI 1999, 225) mielestä kansalaisjournalismi onkin sitoutunut (liikkeen kriitikkojen äänekkäistä vastalauseista huolimatta) *journalistien* yhteisön arvojen toteuttamiseen. Näin kansalaisjournalismi tähtää julkisen diskurssin vallankumoukseen sijaan perinteisen journalismin yleisten arvojen uusintamiseen. (Mt.)

Toinen vaihtoehto on, että kansalaisjournalistit problematisoivat työnsä konstruktionistisen todellisuuskäsityksen kautta. Pidän tärkeänä, että toimittajat tunnustavat ja näkevät positionsa yhteis-

kunnalliset vaikutukset. Mikäli journalisti määrittelee rooliinsa liittyvän objektiivisuuden aina erillisyyden kautta, ei hän välttämättä kykene nostamaan kansalaisyhteiskunnan kapenemista tai julkisuuden elitisoitumista edes julkisesti pohdittavaksi. On kuitenkin myönnettävä, että ongelmien nimeäminen, määrittely ja ratkaisuvaihtoehtojen rakentava pohdinta ovat huomattavan vaativia tehtäviä.

5.2 Konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien jännite

Edellisessä luvussa analysoin julkisen keskustelun edistämisen tavoitetta kansalaisjournalismikeskustelussa. Erittelin sen argumentatiivisia lähtötietoja, perusteita ja taustaoletuksia Stephen Toulminin argumentaatiomallin kautta. Kuten totesin jo analyysin taustoituksessa, käyttämäni aineisto on suurelta osin kansalaisjournalismia kriittisesti kommentoivaa, sillä vain muutamat artikkeleiden tekijät ovat itse liikkeen teoreetikkoja tai kokeilujen toteuttajia.

Halusin Toulminin mallin avulla kuvata keskustelijoiden nimeämiä lähtötietoja, perusteita ja taustatukia julkisen keskustelun edistämisen päämäärälle. Kuvaamani argumentaation osat eivät ole arvioitavissa pätevyyskriteerein, sillä ne edustavat useiden eri keskustelijoiden erilaisia päättelyketjuja. Haluan kuitenkin seuraavassa pohtia, minkälaisia seurauksia ja haasteita keskustelijoiden nimeämällä argumentaation eri osilla on kansalaisjournalismin toiminnan näkökulmasta. Otan siis pohdinnassani keskustelijoiden nimeämät argumentaation osat "tosina", eli kansalaisjournalismin toimintaa potentiaalisesti ohjaavina tekijöinä.

Perustelen pohdintani välttämättömyyttä sillä, että kiinnitän työni analyysin diskurssianalyttiseen retoriikan viitekehykseen. Sen mukaisesti argumentaatio on enemmän kuin pelkkää puhetta ja perusteluja. Argumentatiiviset tekstit ovat kommunikatiivisia tekoja, jotka rakentavat sosiaalista maailmaa esittämällä erilaisia käsitteellisiä mallinnuksia, selityksiä ja kuvauksia. Akateemisiin teksteihin sisältyvät teoreettiset selitysmallit sisältävät myös erilaisia intressejä ja kertovat jo aiemmin todetusta tieteellisen diskurssin poliittisuudesta. Näin siis myös kansalaisjournalismi-keskusteluun osallistuvat tutkijat tekevät huomioita, joilla on diskurssiivisia seurauksia.

Keskustelussa argumentoidaan, että kansalaisjournalismi-liikkeen asettaman julkisen keskustelun edistämisen päämäärällä on tiettyjä lähtötietoja. Niiden mukaan kansalainen määritellään aktiivisena toimijana, joka on kykenevä rationaaliseen ajatteluun ja poliittiseen toimintaan. Kansalaiset

muodostavat erilaisten intressien joukon ja he voivat päätyä konsensuaaliseen totuuteen. Yhteisöllä itsellään on ensisijainen tehtävä omien ongelmiansa ratkaisussa. Lähtötieto on liikkeen mukaan myös se, ettei keskustelulle ole olemassa tarpeeksi foorumeita.

Näistä lähtötiedoista päädytään kansalaisjournalismi-liikkeen sisällä julkisen keskustelun edistämisen johtopäätökseen. Keskustelijoiden esittämä argumentaation peruste on se, että keskustelu itsessään voi johtaa julkisuuden paranemiseen. Taustatukena on ajatus, että julkisen kommunikaation ongelmat ovat retorisia, eivät taloudellisiin tai sosiaalisiin rakenteisiin liittyviä. Samalla journalistin tehtäväksi tulee suhteuttaa kansalaisten intressit julkisen elämän yleiseen etuun.

Kansalaisjournalismi haluaa olla oikeudenmukainen ja reilu osallistuja paikallisen yhteisön julkisen keskustelun edistämisessä. Kun journalistin positio objektiivisuuden suhteen rakentuu julkisuuden edistämisen kautta, on keskeistä pohtia, minkälaisen asioiden esiin nostamisen katsotaan julkista vuorovaikutusta tukeviksi. Voidaanko tietyt teemat leimata asemoida yksityisyyteen ja henkilökohtaiseen liittyviksi ja näin ollen julkisuuden kannalta irrelevanteiksi? Kuinka tämä asemointi tapahtuu? Voiko yhteisön muoto ja rakentuminen määrittää myös julkisen ja yksityisen rajoja, ja näin ollen myös journalismin toiminta-alaksi katsottua kenttää?

Keskustelijat esittävät, että argumentoinnin lähtötietojen seurauksena kansalaisjournalismi ei problematisoi yhteiskunnan rakenteellisten tekijöiden suhdetta julkisuuden merkitysten rakentamiseen. Vaarana on silloin, että julkisen keskustelun osallistujat ikään kuin eristetään omasta historiallisesta taustastaan. Kun yksilö kansalaisjournalismissa määritellään julkiseen keskusteluun osallistumisen ja "julkisen elämän" aktiivisuuden kautta, korostuvat ennen kaikkea sen yhteisön arvot ja päämäärät, jossa keskustelu tapahtuu. Keskustelijat argumentoivat, ettei kansalaisjournalismi ole kyennyt analysoimaan julkisuuden jakaantumista toisistaan eriäviin "julkisuuksiin". Kansalaisten yhteisö kuvataan ja määritellään liikkeen taholta usein yhteisten ongelmien ja tavoitteiden kautta. Yksityisen sfäärin aiheiksi kehystetyt puheenaiheet eivät pääse julkisuuteen, kun keskustelun päämääräksi asetetaan *yhteisön* ongelmien selvitys ja ratkominen.

Kansalaisjournalismista keskustelleet esittävät, että julkisen keskustelun edistämisen peruste ja taustaoletukset ovat kansalaisjournalismin ajattelussa liitetty journalismin perinteiseen eristäytyneen tarkkailijan rooliin. Näin kansalaisjournalismin argumentaatioon kuuluva yhteisön asioiden uutisointi rakentuu keskustelijoiden mukaan samanlaisille perusteille ja taustatuille kuin traditionaalisen journalismin uskollisuus virallisia lähteitä kohtaan.

Nämä väitteet synnyttävät kansalaisjournalismi-keskustelussa *konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien välisen jännitteen*. Keskustelijat haluavat, että kansalaisjournalismi ottaa kantaa julkisen keskustelun rajoituksiin taloudellisen ja sosiaalisen epätasa-arvon sekä julkisen ja yksityisen erottelun näkökulmista.

Keskustelussa esiin tulevaa konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien jännitettä voi tarkastella myös kansalaisjournalismin teoreettisen taustan kautta. Konsensuaaliseen totuuteen tähtääminen kansalaisjournalismin yhteisö-ajattelussa on heijastus pragmatismien ajatusmalleista. Pragmatistinen totuus käsitys törmää kuitenkin väistämättä kysymykseen siitä, mikä on se ihmisyyhteisö, jonka käsitejärjestelmästä ja ajattelusta todellisuuden kuva muodostetaan. Yhteisöllisyyden ajatus linkitetään pragmatistisessa kielenkäytössä lähinnä vuorovaikutukseen, ei todelliseen yhteisöön. Yksilön ja yhteisön vapaan vuorovaikutuksen haasteet jäivät Deweylta pohtimatta - liittyväthän hyvän yhteiskunnan kriteerit hänellä pitkälti vain yhteisöllisen vuorovaikutuksen avoimuuteen. Materiaalisista lähtökohdista nousseista arvoista voi Deweyn mukaan keskustella yhtä hyvin kuin muistakin yhteiskunnallisen elämän tosiasioista.

Julkisen ja yksityisen erottelu ja tähän erontekoon mahdollisesti sisältyvät intressien ristiriidat ovat jääneet kansalaisjournalismin ajattelussa näin sivurooliin. Liikkeen julkisuusajattelun konservatiivisuus heijastuu siinä, että julkisiksi ongelmiksi on kansalaisjournalistisissa kokeiluissa otettu vain ne asiat, joita yksilöiden on mahdollista julkisessa keskustelussa artikuloida.

Yhdysvaltalaiset yhteisöt ovat kuitenkin usein sosio-ekonomisen ja etnisen taustan sekä joskus myös sukupuolen toisistaan erottamia. Konfliktit ja eriarvoisuuden unohtaessaan kansalaisjournalistit saattavat yliarvioida yhteisöllisen konsensuksen mahdollisuuden. Siinä paikallisyhteisössä, jossa kansalaisjournalismi toimii, on enemmän kuin yksi julkisuus, jota edistää. Deweylainen yhteisöllisen viestinnän ideaali joutuu koetukselle esimerkiksi heterogeenisessä ja monikulttuurisessa kaupunkiyhteisössä. Mikäli ihmisiä yhdistää pelkkä viestintätilanne (eikä suvun, historian, kielen tai tapojen luomat siteet), on keskustelun oltava äärimmäisen reilu ja kannustava, jotta yhteisiä puhetapoja voidaan löytää. Puhujien materiaalistien tai sosiaalisten lähtökohtien erot luovat keskusteluun väistämättä erilaista argumentaatiota ja erilaisia johtopäätöksiä.

Kansalaisen määritelmän lähtötietoja on syytä tarkastella myös keskustelevan julkisuuden teorian valossa. Edellä esitettyjen ongelmien lisäksi aktiivisen ja osallistuvan kansalaisen lähtötiedolla voi kuitenkin olla myös myönteisiä diskurssiivisia vaikutuksia. Kansalaisjournalismin ajattelun aktiivi-

nen ideaalilukija saattaa mahdollistaa uudenlaisia kerronnan muotoja, jotka voivat parhaimmillaan edistää julkista keskustelua. Tekstiin sisältyvät ristiriidat, kysymykset, aukot, jopa provokatiiviset huomiot nousevat uuteen arvoon, kun vastaanottajan aktiivista ja kriittistä ajattelua korostetaan. Aidosti dialogisen tekstin laatua ei olisi enää relevanttia määritellä todellisuuden täydellisen kuvaamisen kautta. Tällaiset tekstin piirteet voisivat luoda Heikkilän ja Kuneliuksen kaipaamaa journalismin dialogisuutta.

Mediaesityksen vastaanottajan kehystäminen "aktiiviseksi ja harkitsevaksi" kansalaiseksi asettaa siis journalistille suurempia vaatimuksia tekstin muodon ja pyrkimysten suhteen. Jos yleisöä ei ajatella yhtenäiseksi tai konsensuaalisiin ratkaisuihin kykeneväksi, on journalistin omaa roolia ja ennen kaikkea sen vaikutusta julkisuuden muodostumisessa pohdittava uudelleen. Toisaalta perinteisen journalismin tarve löytää tekstin vastaanottajille "pienin yhteinen nimittäjä" voi olla parhaimmillaan heijastus pragmatistisesta totuus käsityksestä. Tällöin teksti etsii yhteisen käsitejärjestelmän kautta yhteisön jakamaan rationaalista hyväksyttävyyttä tai väitettävyyttä.

Haluan korostaa työni teoreettisen viitekehyksen lailla, ettei tiedosta ole hyötyä ellei aitoa keskustelua ja harkintaa synny sekä median vastaanottajien että yhteiskunnan vaikuttajien joukossa. Samalla odotan itsekin kansalaisjournalismilta selkeämpiä vastauksia siihen, miten kansalainen, yhteisö tai keskustelu lopulta määritellään ja mitä näistä määrittelyistä seuraa. Juuri seurausten pohdinta olisi erityisen keskeistä. Julkisen mielipiteen lopullista *vaikutusta poliittisessa järjestelmässä* ei ole kansalaisjournalismi-liikkeen sisällä kovin paljoa pohdittu. Kansalaisjournalismin teoreetikkojen valitsema neutraalius julkisen keskustelun päämäärien suhteen saattaa hyödyttää yhteiskunnan status quo'ta yhtä paljon kuin perinteinen journalismin eristäytyminen ja faktoihin keskittyminen.

Paikallinen tieto, globaalit ongelmat ja asiantuntijuus

Konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien välinen jännite asettaa kysymyksen myös kansalaisten poliittisen osallistumisen mahdollisuuksista yhä laajenevan globalisaation ja toisaalta vahvistuvan paikallistason välillä. Kansalaisjournalistien mielestä toimittaja voi olla objektiivinen, eli pyrkiä konsensuaaliseen totuuteen ainoastaan silloin, kun hän on tarpeeksi kiinnittynyt yhteisöönsä voidakseen luoda julkista harkintaa jaetun kielen kautta. Kansalaisjournalistien objektiivisuuskäsityksen ideaali siis on, että ihanteellinen totuus on yhteinen totuus.

Haluaako kansalaisjournalismi vaikuttaa julkisuuden laatuun siis vain paikallisiin syihin tarttumalla vai onko päämääränä keskustelun edistäminen globaalit vaikutusketjut paljastamalla? Keskittykö

liike paikallisiin tietoresursseihin vai tarkasteleeko se yhteisön toimintaa laajemmasta näkökulmasta, paikallisyhteisön ulkopuoliseen asiantuntijatietoon turvautuen?

Liikkeen keskeinen huomio paikallisen yhteisöjen osalta on ollut julkisen keskustelun vähäisyys ja heikko laatu. Näin kansalaisjournalismin hankkeissa onkin pyritty etupäässä parantamaan julkisen elämän toimintaa erilaisten paikallisten keskustelujen ja kansalaistapaamisten kautta. Kansalaisjournalismin omaksumasta konsensuaalisesta ja pragmaattisesta totuuskäsityksestä voi seurata, että yhteisön tiedon rajat muodostavat myös tiedonvälityksen rajat. Eli liike kykenee tarttumaan vain sellaisiin ongelmiin, joiden taustat tai vaikutukset *ovat selvästi esillä paikallisessa yhteisössä*, jolloin yhteisöllä on motiivi vaikuttaa niihin. Kansalaisjournalismin halu korostaa kansalaisten tiedon ja yhteisön harkinnan ensisijaisuutta voi luoda kysyntää sellaisille asiantuntijoille, jotka ovat erikoistuneet spesifeihin paikallisiin ongelmiin.

Kansalaisjournalismi-keskustelussa on kuitenkin tuotu esiin, ettei liike ole kattavasti hyödyntänyt akateemista tutkimusta (JMCO Parisi 1997, 676). Vastustus asiantuntijalähteiden käyttöä kohtaan voi viitata pelkoon Walter Lippmannin hahmottelemia asiantuntijavallanpitäjiä kohtaan. Lippmannin ideaalin mukaan toimittajat raportoisivat vain sitä, mitä asiantuntijat ovat tutkineet. Toisaalta John Deweyn mukaan ihmisten käytännöissään ja kokemuksissaan keräämä tieto tulee alistaa yhteiskuntaa tutkivien tieteenharjoittajien analyysille. Deweyn ihanteen mukaan journalisti tarjoaa keskusteluun laajempia näkökulmia kuin mitä yhteisö itse voi tuottaa ja luo samalla foorumin niiden syvemmälle pohdinnalle. (Dewey 1954 [1927], 147).

Pidän itsekini kiistattomana, että journalismin tehtävänä on osaltaan toimia tiedon välittäjänä asiantuntijoiden ja kansalaisyhteiskunnan välissä. On yhteiskunnallisesti erittäin merkittävää, että tämä välitystehtävä onnistuu. Journalistin omaan subjektiiviseen tapaan kertoa uutinen liittyy vastuu kuvata ongelmat mahdollisimman moniulotteisesti ja eritellysti. Tällainen vastuu johtaa väistämättä asiantuntijatietoon tukeutumiseen; usein vasta syvällisen tutkimustiedon hyödyntäminen voi paljastaa uutisaiheen julkisen merkityksen.

Kansalaisjournalistien soveltaman pragmatismien näkökulmasta kuitenkin myös globaalien muutosten aiheuttamiin ongelmiin tulisi löytää ratkaisuja ihmisten arkisesta todellisuudesta, jonka he itse tuntevat parhaiten. Tällaisen ymmärryksen kautta voi syntyä aidosti ympäristönsä tuntevaa ja sen muutokset tunnistavaa asiantuntemusta.

Globaaleihin tapahtuma- ja vaikutusketjuihin on kuitenkin hyvin haastavaa puuttua vain paikallista tietoa hyödyntämällä - tällainen journalismi ei tyydytä yleisönkään tarpeita. Kun kansalaisten on vaikea hahmottaa, mistä päätetään ja kuinka se vaikuttaa heidän elämäänsä, voi seurauksena olla demokraattisen prosessin kautta kanavoituva protesti. Kevään 2005 EU:n perustuslakia koskeva politiikan ylätason ja kansalaistason välinen kamppailu toimii tästä hyvänä esimerkkinä. Journalismiin olisi tällaisessa tilanteessa tunnettava vastuunsa kääntää yhteiskunnallinen asiantuntijakieli kansalaisille läheiseen muotoon. Vain silloin on mahdollista käydä aitoa keskustelua paikalliseen todellisuuden sitoutuneiden kansalaisten ja esimerkiksi globaaleihin sopimuksiin tähtäävän poliittisen eliitin välillä.

6 DISKUSSIO

Työni alkoi kahdella lainauksella, jotka ottavat kantaa kansalaisjournalismin ja objektiivisuuden suhteeseen.

"Roolimme eristäytyneinä tarkkailijoina on tuottanut ongelman, joka heijastuu yleisön epäluottamuksessa [- -] Median tulee olla enemmän yleisönsä kaltainen. Journalistien tulee olla enemmän kansalaisten kaltaisia", toteaa kansalaisjournalismin kannattaja ensimmäisessä lainauksessa (Clark 1994, ref. Steele 1997, 164). Clarkin lausumaan sisältyy olettaus konsensuaalisesta totuudesta ylläpitämisestä silloin kun kansalaisjournalistista tulee "enemmän yleisönsä kaltainen". Kansalaisjournalismi kykenee tällöin havaitsemaan ne ongelmat ja kysymään ne kysymykset, jotka ovat kansalaisten elämässä keskeisiä.

Olen työssäni tuonut ilmi, että kansalaisjournalismin konsensuaalisesta totuus-käsityksestä on seurannut kansalaisjournalismi-väittelyssä *keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen* välinen jännite. Tuon jännitteen takia kansalaisjournalismin on keskustelussa artikuloitava, määrittääkö se itselleen konstruktionistista vaikutusta kansalaisten kysymyksiä kysyessään. Julkisen keskustelun edistämisen argumentaatio on taas kansalaisjournalismi-keskustelussa johtanut *konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien* väliseen jännitteeseen. Jännite tarkoittaa, että yhtä "kansaa" tai edes "kansalaista", jonka kaltaiseksi tulla ei välttämättä löydy.

Toisessa työni aloittaneessa lainauksessa Don Corrigan (1999) tuomitsee kansalaisjournalismin subjektiiviseksi, täysin tulkinnanvaraiseksi toiminnaksi: "Lehtijuttujen vaikutusten korostaminen johtaa väistämättä kaikkien objektiivisuuteen tähtäävien yritysten hylkäämiseen." Hänen mukaansa objektiivisuus on korvattu päämäärällä "parantaa julkisen elämän toimintaa".

Olen työssäni esitellyt tutkimuksia, joiden mukaan objektiivisuuden ideaalia ei ole kansalaisjournalismi-liikkeen sisällä korvattu, sillä sen asema journalistin ammatillisen statuksen määrittäjänä on hyvin vahva. Empiiristen tutkimusten valossa näyttää siltä, että kansalaisjournalismia toteuttaneet toimittajat eivät ole irtisanoutuneet normaalijournalismin käytännöistä. Erillisyyden ja autonomian ideaali, jota toteutetaan työn konventioiden kautta vaikuttaa ammatillisen identiteetin merkittäjänä. Objektiivisuuden normatiivisuus heijastaa luultavasti toimittajan työn professionaalistumista, sekä toimittajien lähentymistä enemmän osaksi systeemiä kuin kansalaisyhteiskuntaa.

Corrigan osuu kritiikissään oikeaan siinä, että julkisen elämän määrittely on avoin erilaisille tulkinnoille. Harvat kansalaisjournalistit ovat samaa mieltä siitä, mitä "demokratia" tarkoittaa, missä "julkinen elämä" tapahtuu, miten "osallistuminen" määritellään ja mikä lehdistön roolin tulisi tässä kaikessa olla. Lähtökohtiensa tasolla kansalaisjournalismi on siis edelleen keskeneräinen hanke. Hahmottamani keskustelun jännitteet kertovat juuri tästä. Jotta kansalaisjournalismin teoreettisten lähtökohtien ja käytännön kokeilujen moninaisuudesta voisi muodostua koherentti ideologia, on liikkeen tuotava esiin ratkaisuja omien päämääriensä suhteen.

Työni pyrkimys oli luoda katsaus kansalaisjournalismin ja objektiivisuuden monitahoiseen suhteeseen. Päämääräni oli ensin muodostaa yleinen teoreettinen viitekehys, jonka kautta toteuttaa kansalaisjournalismi-keskustelun päälinjoja tarkentava ja selittävä analyysi-osuus. Pidän asettamiani tutkimuskysymyksiä teoreettisesti kiinnostavina ja tärkeinä. Julkisen keskustelun ja objektiivisuuden suhteiden pohdinta avaa uusia näkökulmia molempiin ilmiöihin. Objektiivisuuden ideaalin voi kyseenalaistaa julkisen keskustelun edistämisen kautta, mutta myös kansalaisjournalismia voi kritisoida siitä, ettei se ole tarpeeksi pohtinut suhdettaan todellisuuden kuvaamiseen tai rakentamiseen. Työni relevanssia lisää myös se, ettei näiden kahden ilmiön kytköksiä ole aiemmin tutkittu.

Tutkimustehtäväni asetti kaksi kysymystä. Selvitin ensin, mitkä ovat kansalaisjournalismi-keskustelussa esiin tulleet näkökulmat objektiivisuuden ja julkisen keskustelun suhteeseen. Tähän tutkimuskysymykseen vastasin alaluvussa 3.4 Tarkastelin kysymystä käsiteanalyttisesti, keskittymällä objektiivisuuden ja julkisuuden teoreettisen suhteen muodostumiseen keskustelussa. Esitin, että keskustelu objektiivisuudesta on rakentunut kolmen argumentaatioposition ympärille, joiden mukaan julkisuutta tulee joko *tarkkailla*, *edistää* tai *rakentaa*. Näiden positioiden seurauksia pohdin edellisessä luvussa.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli soveltaa ensimmäisen lukujen teoriaosuutta tiukasti kansalaisjournalismin analyysiin. Koin, että kykenin muodostamaan ainakin alustavan kokonaisuuden siitä, miten objektiivisuuden ja julkisen keskustelun suhde on kansalaisjournalismi-keskustelussa nähty. Vivahteikkaampia tuloksia olisin voinut saada jonkun yksittäisen kansalaisjournalismin periaatteita soveltavan tekstin analyysin kautta. Silloin olisin soveltanut myös täsmällisempiä menetelmällisiä työkaluja. Valitsin kuitenkin ensimmäiseen tutkimuskysymykseen yleisemmän näkökulman, koska *kansalaisjournalismi on saanut mielestäni painoarvonsa ja merkityksensä nimenomaan herättämästään keskustelusta*. Liike on osin ristiriitaiset ideansa esiin tuomalla kyennyt tarttumaan perustavanlaatuisiin olettamuksiin julkisuuden luonteesta. Kansalaisjourna-

lismi-keskustelussa sovellettujen käsitteiden analyysin avulla voi siten päästä kiinni laajaan väitte-
lyyn julkisuuden luonteesta Yhdysvalloissa 1990- ja 2000 -luvulla.

Toisen tutkimuskysymyksen kautta halusin tietää, miten kansalaisjournalismin artikuloima julkisen
keskustelun edistämisen tavoite on rakentunut argumentatiivisesti liikkeestä käydyssä keskustelus-
sa. Tähän tutkimuskysymykseen vastasin luvussa neljä ja hyödynsin analyysissäni Toulminin ar-
gumentaatiomallia. Erittelin sen avulla kansalaisjournalismi-debatissa esitettyjä julkisen
keskustelun edistämisen lähtötietoja, perustetta ja taustatukea. Nimesin lähtötiedoiksi tavan mää-
ritellä kansalaisen ja yhteisön, perusteeksi keskustelun suhteen julkisuuden paranemiseen sekä
taustatueksi yhteiskunnallisten ongelmien retorisen luonteen. Päätelmät-luvussa tarkastelin kes-
kustelun argumentaation diskurssiivisia seurauksia kansalaisjournalismin kohtaamien haasteiden ja
jännitteiden kautta.

Näin esitän, että tarkastelujakso, eli alaluku 3.4 sekä luku neljä vastaavat työni kysymyksenasette-
lua.

Työni menetelmällisellä viitekehysellä on sekä heikkouksia että vahvuuksia. Toulminin mallin
avulla voi tuoda näkyviin argumentaation "piiloisia" olettamuksia, eli niitä argumentaation osia,
joiden avulla lähtötiedoista päädytään johtopäätökseen. Hyödyntämällä mallin käsitteellistä viite-
kehystä eri henkilöiden tuottamien tekstien erittelyyn en voi kuitenkaan arvioida kansalaisjourna-
lismien kokonaisargumentaation "pätevyyttä" tai "validiutta". Malli ei siis tässä työssä käytetyllä
tavalla kuitenkaan toimi kattavana argumentaation arviointimenetelmänä. Tätä voi pitää työni
heikkoutena.

Toisaalta jälkimmäisen tutkimuskysymyksen pyrkimys oli nimenomaan *keskustelussa* esiin tuotujen
argumenttien erittely. Halusin syventyä niihin reaktioihin, joita kansalaisjournalismi on liikkeenä
herättänyt. Näissä reaktioissa on ollut keskeistä nimetä ja arvioida kriittisesti kansalaisjournalismin
eri tavoitteiden takana vaikuttavia perusteita ja taustaoletuksia - eli juuri niitä argumentaation
osia, jotka Toulminin mallin avulla voi analyttisesti nimetä. Näin kykenin kuvaamaan keskusteli-
joiden puheenvuorojen suhdetta kansalaisjournalismin ajatteluun rakenteeseen.

Keskustelusta erittelemäni argumentaation osat eivät yllätä - monet tutkijat ovat päätyneet sa-
moihin teemoihin julkisen keskustelun ideaa pohtiessaan. Teemat eivät siis ole uusia. Toisaalta
niitä ei ole enemminkin jäsennetty tämän työn tarkan näkökulman mukaan. Päätelmiä pohtiessani

olen myös yrittänyt nostaa esiin perustelujen *seurauksia* argumentaation haasteiden ja vahvuuksien muodossa.

Pro gradun mittaisessa opinnäytetyössä ei ole mahdollista problematisoida kansalaisjournalismin liikkeen laajuista ilmiötä loppuun asti. Ajattelen kuitenkin, että olen työssäni kyennyt osoittamaan sellaisia kysymyksiä, jotka hyödyttävät journalismin tutkijoiden ja tekijöiden pohdintaa julkisen keskustelun edistämisen ja todellisuuden kuvaamisen suhteesta.

Kansalaisjournalismista kiinnostuneen toimittajan kohdalla työni tulokset voivat lisätä kriittistä itsereflektiota ja omien työtapojen pohdintaa. Jos toimittaja ottaa kansalaisjournalismin tavoin yhdeksi työnsä päämääräksi julkisen keskustelun edistämisen, tulisi hänen omalla kohdallaan ottaa kantaa kahteen esittelemääni kansalaisjournalismi-keskustelun jännitteeseen. Hänen tulisi pohtia, kuinka kansalaisten kysymysten kysyminen rakentaa julkista keskustelua. Minkälaista tietoa toimittaja ajattelee yhteisön tarvitsevan ongelmiansa ratkaisuun? Ketkä tai mitkä asiat saattavat jäädä syrjään julkisesta keskustelusta?

Kansalaisjournalismin tutkija kohtaa liikkeeseen perehtyessään varmasti monia työni erittelemiä avoimia kysymyksiä. Objektiivisuus tulee säilymään osana journalistista itseymmärrystä. Demokratian edistämisen päämäärästä tulee - toivottavasti - yhä puhutumpi keskustelun aihe viestintän tekijöiden ja vastaanottajien välillä. Tutkijan on siten ratkaistava, minkälaisen näkökulman hän valitsee näiden kahden ilmiön tarkasteluun. Työni käytännön hyöty tutkijalle on siten erilaisen jäsennostapojen erittely ja selkiyttäminen.

Koska kansalaisjournalismi on selvästi siirtynyt viime vuosina journalismin tutkimuksen ja keskustelun taka-alalle, olisi syytä pohtia, minkälaisia uusia tulevaisuuden sovelluksia sillä voisi olla. Kiehtova jatkotutkimusaihe olisi kansalaislähtöisen journalismin jännitteiden ratkaiseminen esimerkiksi uusien viestintäteknologioiden kautta. Kuvailin johdannossa, kuinka lupaavalta näyttää kansalaisten omatoimisen "uutistyön" tulevaisuus. Juuri nyt olisi aika systematisoida niitä prosesseja, joiden kautta tiedon ja keskustelun ristiriitoja on ratkottu esimerkiksi vuorovaikutuksellisissa uutisryhmissä. Kun tekstejä korjataan ja muokataan lukijoiden jaetun tiedon avulla, ratkaisevat osanottajat yhdessä kysymyksiä todellisuuden luonteesta ja tietoa hyödyntävän yhteisön olemuksesta. Näin syntyy kiinnostavia ratkaisuja keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen sekä konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien väliseen jännitteeseen.

Toisaalta on edelleen tärkeää tutkia sitä, mikä on kansalaisjournalismin todellinen käytännön potentiaali perinteisissä medioissa. Erityisen keskeistä olisi soveltaa kansalaisjournalismin käytäntöjä sellaisissa yhteisöissä, joilla on omien olosuhteidensa puolesta selvä tarve kansalaislähtöiselle journalismille. Shelton Gunaratnae (1998) on analysoinut kansalaisjournalismin toteutusmahdollisuuksia kehitysmaissa. Hänen mukaansa kansalaisjournalismilla on paljon annettavaa niin sanotulle "kehitysjournalismille", joka korostaa uutisten, viestinnän ja yhteisön vuorovaikutusta. Tällainen journalismi pyrkii yhteisöllisyyttä edistävään uutisointiin, ruohonjuuritason tiedon levittämiseen sekä journalistien aktiivisempaan rooliin sosiaalisen muutoksen edistämässä (mt., 301–302). Kehitysjournalismin selvästi artikuloitujen päämäärien kautta voisi myös objektiivisuuden problematiikkaan löytyä uudenlaisia näkökulmia.

* * *

Kansalaisjournalismin idea on syntymästä jälkeen herättänyt sekä innostusta että jyrkkää kritiikkiä. Kahden 1900-luvun lopun kilpailevan yhteiskuntateorian, yksilön valinnanvapautta korostavan libertarismin ja yhteisöllisemmän sosiaalisen vastuun teorian voi nähdä heijastuvan kansalaisjournalismi-keskusteluun jännitteisellä tavalla. Liikkeen korostama aktiivinen kansalaisuus ja yhteiskunnallinen toimijuus on nähty vastavoimana yleisöjen hajaannukseen ja osittumiseen. Kansalaisjournalismin voi siis väittää tarttuneen sellaisiin perustavanlaatuisiin julkisen keskustelun ennako-oletuksiin, jotka vaikuttavat koko nyky-yhteiskunnasta käytävässä keskustelussa.

Tutkimusprosessini on opettanut sekä makro- että mikrotasolla valtavasti. Kysymykset, joiden kautta lähdin aihetta alussa tarkastelemaan, ovat osoittautuneet inspiroivan laajoiksi. Väittely todellisuuden ja julkisen keskustelun suhteesta konkretisoi monia ihmisten sosiaalisen ja poliittisen vuorovaikutuksen ongelmia - ja vahvuuksia. Pohdintani siitä, voiko journalismi perustella samaan aikaan sekä objektiivisuutensa että julkisen keskustelun edistämisen, tuntuu yhä tärkeämmältä. Kykenin työssäni kuitenkin vastaamaan tuohon kysymykseen ainoastaan uusilla, tarkentavilla kysymyksillä. Olennaisinta on, että myös journalisti pohtii aihetta työssään säännöllisesti.

Kansalaisjournalismin, julkisen keskustelun ja objektiivisuuden suhteen jännitteet paljastavat olennaisia haasteita nykyisessä julkisuudessa. Mediatekstien vastaanottajalla on aina väistämättä tarve asettaa saamansa tieto merkityksellistävään kontekstiin, mitä pelkkä raportointi ei mahdollista. Journalismin sosiaalisen vastuun teorian näkökulmasta ymmärrettävyyden luominen julkisuuteen on nimenomaan journalistin vastuulla. Uskonkin, että vasta ymmärrettävyys mahdollistaa aidon julkisen keskustelun synnyn.

Journalisti James Fallows (1996) kuvaa tällaista ideaalia osuvasti.

Uutiskerronnan (...) tulisi auttaa meitä asettamaan tapahtuma ajallisiin kehyksiin, jotta ymmärtäisimme mikä siinä on samaa ja mikä erilaista aikaisempaan nähden, mikä historiallisesti muuttuvaa ja mikä muuttumatonta. Näin uutiset näyttäisivät meille tapahtumien taustan, joka muutoin ei näytä tulevan mistään. Samalla uutiset kertoisivat tämän päivän valintojemme todennäköiset seuraukset huomenna.

(Mt., 135.)

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Ahva, Laura (2003). *Kohti keskustelevaa journalismia. Kansalaisjournalismin kokeilua, kritiikkiä ja arviointia*. Tiedotusopin laitoksen pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Arant, M. David & Meyer, Philip (1998): *Public Journalism and Traditional Journalism: A Shift in Values?* Journal of Mass Media Ethics, Volume 13, Number 4, 205-218.

Aro, Jari (1999). *Sosiologia ja kielenkäyttö: retoriikka, narratiivi, metafora..* Acta Universitatis Tampereensis 654, Tampereen yliopisto, Tampere.

Barber, Benjamin (1984). *Strong Democracy. Participatory Politics for a New Age*. University of California Press, Berkeley and Los Angeles.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1994). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma*. Suomentanut Vesa Raiskila. Jälkisanat Tapio Aittola ja Vesa Raiskila. Gaudeamus, Helsinki.

Black, Jay toim. (1997). *Mixed News. The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey.

Borden, Sandra L. (2005). *Communitarian Journalism and Flag Displays after September 11: An Ethical Critique*. Journal of Communication Inquiry 29:1, 30-46

Brewin, Mark (1999). *The Interpretive Community and Reform: Public Journalism Plays out in North Carolina*. Journal of Communication Inquiry 23:3, July 1999, 222-238.

Brockriede, Wayne E & Ehninger, Douglas (1960). *Toulmin on argument: an interpretation and application*. Quarterly Journal of Speech, Volume 46, 44-53.

Carey, James W. (1995). *The Press, Public Opinion, and Public Discourse: On the Edge of the Postmodern*. Teoksessa Glasser, Theodore L. & Salmon, Charles T. toim.: *Public Opinion and the Communication of Consent*, Guilford Press, New York, 373-402.

- (1991). *A Republic, If You Can Keep It: Liberty and Public Life in the Age of Glasnost*.

Teoksessa Arsenault, Raymond toim.: *Crucible of Liberty: 200 Years of the Bill of Rights*, Free Press, New York, 108-128.

- (1989). *Communication As Culture*. Essays on Media and Society. Unwin Hyman, Boston.

- (1987). *The Press and Public Discourse*. Center Magazine, Vol 20, March/April 1987, 4-32.

- (1986). *Why and How? The Dark Continent of American Journalism*. Teoksessa Manoff, Robert Karl & Schudson, Michael (toim.), *Reading the News. A Pantheon Guide to Popular Culture*. Pantheon Books, New York, 146-196.

- (1982). *Mass Media: The Critical View*. Teoksessa Burgoon, Michael toim.: *Communication Yearbook 5*, Transaction, New Brunswick, 18-33.

- (1974). *Journalism and Criticism: The Case of an Undeveloped Profession*. *Review of Politics*, Volume 36, April 1976, 227-249.

Chaffee, Steven & McMorely, Michael (1999). *Evaluating Public Journalism Experiments*. Teoksessa Glasser, Theodore, toim.: *The Idea of Public Journalism*. The Guilford Press, New York. Appendix A, 175-196.

Charity, Arthur (1995). *Doing Public Journalism*. The Guilford Press, New York.

Christians, Clifford G.- Ferré, J.P. - Frankler, P toim. (1993). *Good news: Social ethics and the press*. Oxford University Press, New York.

Christians, Clifford G. & Traber, Michael toim. (1997). *Communication ethics and universal values*. Sage, Thousand Oaks California.

Coleman, Renita (2000). *The ethical Context for Public Journalism: As An Ethical Foundation for Public Journalism, Communitarian Philosophy Provides Principles for Practitioners to Apply to Real-World Problems*. *Journal of Communication Inquiry* 24:1, January 2000, 41-66.

Columbia Journalism Review, 1-2/2005: *Let's Blame the Readers. It is possible to do great journalism if the public does not care?* Tekijä Evan Cornog, 43-49.

- Columbia Journalism Review, 7-8/2003: *Rethinking Objectivity*. Tekijä Cunningham, Brent, 24-32.
- Compton, James (2000). *Communicative Politics and Public Journalism*. Journalism Studies, Volume 1, No 3, 449-467.
- Corrigan, Don H. (1999). *The Public Journalism Movement in America. Evangelists in the Newsroom*. Praeger Publishers, Connecticut.
- Dahlgren, Peter (1991). *Introduction*. Teoksessa Dahlgren, Peter & Sparks, Colin toim.: Communication and citizenship. Routledge, London and New York, 1-24.
- Day, L. (1997). *Ethics in media communications: Cases and controversies*. Wadsworth, Belmont.
- Dennis, Everette E (1991). *Response: Journalistic objectivity is possible*. Teoksessa Dennis, Everette E & Merrill John C: Media Debates. Longman, New York, 116-122..
- Dennis, Everette E & Merrill, John C. (1991). *Media Debates. Issues in Mass Communication*. Longman, New York & London.
- Dewey, John (1954 [1927]). *The Public and Its Problems*. Swallow Press – Ohio University Press, Athens.
- (1921). *Reconstruction in philosophy*. University of London, London.
 - (1922). *Human nature and conduct*. Henry Holt & Co, New York.
- Dickstein, Morris toim. (1998). *The Revival of Pragmatism. New Essays on Social Thought, Law, and Culture*. Duke University Press, Durham and London.
- Eemeren, Frans H. van - Grootendorst, Rob - Kruiger, Tjark (1987). *Handbook of Argumentation Theory. A Critical Survey of Classical Backgrounds and Modern Studies*. Foris Publications, Dordrecht.
- Eemeren, Frans H. van - Grootendorst, Rob - Jackson, Sally - Jacobs, Scott (1997). *Argumentation*. Teoksessa van Dijk, Teun A., toim. (1997), Discourse as structure and process. Discourse studies: A Multidisciplinary Introduction, Volume 1. Sage, London, 208 - 229.

Fallows, James M (1996). *Breaking the news: how the media undermine American democracy*. Pantheon Books, New York, NY.

Fraser, Nancy (1990). *Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy*. *Social Text* 25/26, 56-80.

Friedland, Lewis - Sotirovic, Mira - Daily, Katie (1998). *Public Journalism and Social Capital. The Case of Madison, Wisconsin*. Teoksessa Lambeth, Edmund - Meyer, Philip - Thorson, Ester toim: Assessing Public Journalism. University of Missouri Press, Missouri.

Gilbert, Nigel G. & Mulkay, Michael (1984). *Opening Pandora's Box. A sociological analysis of scientists' discourse*. Cambridge University Press, Cambridge.

Gill, Ann M & Whedbee, Karen (1997). *Rhetoric*. Teoksessa van Dijk, Teun A., toim. (1997), Discourse as structure and process. *Discourse studies: A Multidisciplinary Introduction*, Volume 1. Sage, London, 157-184.

Glasser, Theodore (1999). *The Idea of Public Journalism*. Teoksessa Glasser, Theodore toim.: The Idea of Public Journalism. Guilford Press, New York.

Glasser, Theodore & Craft, Stephanie (1997). *Kansalaisjournalismi ja demokraattiset ideaalit*. *Tiedotustutkimus* 1997: 4, 22-36.

- (1997). *Public Journalism and the Prospects for Press Accountability*. Teoksessa Black, Jay toim. (1997), Mixed News. The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey, 120-137.

Goffman, Erving (1987[1971]). *The presentation of self in everyday life*. Penguin Books, Harmondsworth.

Gunaratne, Shelton A. (1998). *Old Wine in a New Bottle: Public Journalism, Developmental Journalism, and Social Responsibility*. Teoksessa Roloff, Michael W toim.: *Communication Yearbook* 21. Sage, Thousand Oaks, CA.

Haas, Tanni & Steiner, Linda (2001). *Public journalism as journalism of publics. Implications of the Habermas-Fraser debate for public journalism*. *Journalism* 2(2), 123-147.

Habermas, Jürgen (1992). *Faktizität und Geltung: Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*. Suhrkamp, Frankfurt am Main.

- (1962). *Strukturwandel der Öffentlichkeit: Untersuchung zu einer kategorie des bürgerlichen Gesellschaft*. Hermann Luchterhand, Neuwied. Käännös englanniksi (1991) *The Structural Transformation of the Public Sphere*. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Hall, Stuart (1992). *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Koivisto, Juha - Lehtonen, Mikko - Uusitupa, Timo - Grossberg, Lawrence toim. Vastapaino, Tampere.

Hardt, Hanno (1996). *The End of Journalism*. Javnost/The Public III(1996): 3, 21-42.

Hautamäki, Antti (1985). *Epistemologinen relativismi*. Ajatus 42, Suomen Filosofinen Yhdistys, Helsinki, 22-40.

Heikkilä, Heikki (2001). *Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla*. Tampereen yliopistopaino, Tampere

- (1999). *Ohuesta journalismista vankkaan journalismiin. Julkisen tuottamisen mahdollisuuksista ja rajoista kansalaisjournalismissa*. Tiedotustutkimus 22(1999): 3, 60-75.

- (1996). *"Teemmepä kumman päätöksen tahansa..." EU-keskustelun rakentuminen valtavirtamedia 1992-1994*. Teoksessa Kansa euromyllyssä - Journalismi, kampanjat ja kansalaisten mediamaiset Suomen EU-jäsenyysoprosessissa. Yliopistopaino, Helsinki, 65-106.

Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (2000). *Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistolle*. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut nro 21, Vammala.

- (1997). *Julkisen journalismin tiellä. Ajatuskokeita pääsyn, keskustelun ja harkinnan käsitteillä*. Tiedotustutkimus 20(1997): 4, 4-21.

- (1996). *Public Journalism and its Problems. A Theoretical Perspective*. Javnost/ The Public 3(1996): 2, 81-96.

Hemánus, Pertti & Pietilä, Kauko (1982). *Seitsemän erää journalismista*. Vastapaino, Jyväskylä.

Hemánus, Pertti & Tervonen, Ilkka (1980). *Objektiivinen joukkotiedotus*. Otava, Helsinki.

Herbst, Susan (1993). *The meaning on public opinion: citizen's constructions of political reality*. Media, Culture and Society, Volume 15, 437-454.

Jokinen, Arja (1999). *Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen*. Teoksessa Jokinen, Arja - Juhila, Kirsi - Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere, 126-159.

- (1999). *Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioon*. Teoksessa Jokinen, Arja - Juhila, Kirsi - Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere, 37-53.

Juhila, Kirsi (1999): *Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät. Tilanteisesta kulttuuriseen kontekstiin*. Teoksessa Jokinen, Arja - Juhila, Kirsi - Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere, 160-198.

Kantola, Anu (2002). *Markkinakuri ja managerivalta: poliittinen hallinta Suomen 1990-luvun talouskriisissä*. Loki-kirjat, Helsinki.

- (2000). *Kielellisen käänteen jälkeen. Kysymys yhteiskunnasta viestinnän tutkimuksessa*. Tiedotus tutkimus 25(2002): 4, 32-41.

Kunelius, Risto (2004). *Kokemuksesta julkiseen tietoon: John Dewey'n pragmatismia viestinnän tutkijoille*. Teoksessa Mörä, Tuomo - Salovaara-Moring Inka - Valtonen Sanna toim.: Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Gaudeamus, Helsinki, 90-118.

- (2001). *Conversation: a metaphor and a method for better journalism?*. Journalism studies, Volume 2, No.1, 31-54.

- (2000). *Journalismi nelijalkaisena otuksena: tutkimuksen näkökulmia, ongelmia ja haasteita*. Tiedotustutkimus 23(2000):3, 4-27.

Kurpius, David D (2002). *Sources and Civic Journalism: Changing Patterns of Reporting?* Journalism & mass communication quarterly, 79:4, 853-866.

Lambeth, Edmund B (1998). *Public Journalism as Cultural Change*. Teoksessa Lambeth, Edmund B. - Meyer Philip E. - Thorson Esther toim.: Assessing Public Journalism. University of Missouri Press, Columbia and London, 232- 250.

Lambeth, Edmund B - Meyer Philip E. - Thorson Esther toim. (1998). *Assessing Public Journalism*. University of Missouri Press, Columbia and London.

Lippmann, Walter (1965 [1922]). *Public Opinion*. Free Press, New York.

Lunsford, Karen (2002). *Contextualizing Toulmin's Model in the Writing Classroom. A Case Study*. *Written Communication*, Volume 19, No 1, January, 109-174.

Martinson, David L. (2000). *Dietrich Bonhoeffer and Communicating "the Truth": Words of Wisdom for Journalists*. *Journal of Mass Media Ethics*. Volume 15, No 1, 5-16.

Massey, Brian L. and Haas, Tanni (2002). *Does Making Journalism More Public Make a Difference? A Critical Review of Evaluative Research on Public Journalism*. *Journalism & mass communication quarterly* 79:3, 559-586.

McDevitt, Michael (2003). *In Defense of Autonomy. A Critique of the Public Journalism Critique*. *Journal of Communication*, March 2003, 155-164.

McDevitt, Michael - Gassaway, Bob M - Pérez Frank G. (2002). *The Making and Unmaking of Civic Journalists: Influences of Professional Socialization*. *Journalism & mass communication quarterly* 79:1, 87-100.

McMasters, Paul (1997). *A First Amendment Perspective on Public Journalism*. Teoksessa Black, Jay toim.: *Mixed News. The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey, 188 - 197.

McMeniman, L (1999). *From inquiry to argument*. Allyn & Bacon, Boston.

McQuail, Denis (1987). *Mass Communication Theory. An Introduction*. Second Edition. Sage, Bristol.

Merrill, John C. (1997). *Communitarianism's Rhetorical War Against Enlightenment Liberalism*. Teoksessa Black, Jay toim.: *Mixed News. The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey, 54-69.

Merritt, Davis (1995). *Public Journalism and Public Life*. Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, New Jersey.

Merritt, Davis & Rosen, Jay (1994). *Public Journalism: Theory and Practice*. Kettering Foundation, Dayton, Ohio.

Mörä, Tuomo (2004). *Demokratian juurihoitoa: James Carey ja journalismi*. Teoksessa Mörä, Tuomo - Salovaara-Moring Inka - Valtonen Sanna toim.: Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Gaudeamus, Helsinki, 119-136.

- (1999). *EU-journalismin anatomia*. Helsingin yliopisto, viestinnän laitos, sarja 1A: 1999, 2.

Nanda, M (1998). *The epistemic charity of the social constructivistic critics of sciences and why the Third World should refuse the offer*. Teoksessa Koertge, N. toim.: A house built on sand: Exposing postmodernist myths about science, Oxford University Press, New York, 286-311.

Niiniluoto, Ilkka (1988). *Informaatio, tieto ja yhteiskunta. Filosofinen käsiteanalyysi*. Valtionhallinnon kehittämiskeskus - Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2004). *Media markkinoilla*. Loki-Kirjat, Helsinki.

Nyysönen, Seppo & Kotkavirta, Jussi (1998). *Ajatus. Johdatus filosofiaan*. WSOY, Porvoo.

Parisi, Peter (1997). *Toward a "Philosophy of Framing": News Narratives for Public Journalism*. Journalism & Mass Communication Quarterly 74:4, 673-686.

Perelman, Chaim (1996). *Retoriikan valtakunta*. Vastapaino, Tampere.

Perelman, Chaim & Olbrechts-Tyteca, Lucie (1969). *The New Rhetoric. A Treatise on Argumentation*. University of Notre Dame Press, Notre Dame & London.

Peters, John Durham (2001). *Realism in Social Representation and the fate of the Public*. Teoksessa Splichal, Slavko toim.: Public Opinion & Democracy. Vox Populi - Vox Dei? Hampton Press Inc, Cresskill, New Jersey, 85-102.

- (1999). *Speaking into the Air. A History of the Idea of Communication*. The University of Chicago Press, Chicago and London.

Peterson, Theodore (1973). *The Social Responsibility Theory*. Teoksessa Siebert, Fred S - Peterson Theodore - Scramm Wilbur: Four Theories of the Press. The authoritarian, libertarian, social responsibility and soviet communist concepts of what the press should be and do. University of Illinois Press, Urbana/Chicago/London, 73-103.

Pietilä, Kauko (1982). *Pertti Hemánukselle 17.-19.8.1981*. Teoksessa Hemánus, Pertti & Pietilä, Kauko (1982). *Seitsemän erää journalismista*. Vastapaino, Jyväskylä, 15-25.

Pietilä, Kauko & Sondermann, Klaus (1994): *Sanomalehden yhteiskunta*. Vastapaino, Tampere.

Pietilä, Veikko (2001). *Reflections on Public Discussion in Mass Media*. Nordicom Review 1(2001), 11-21.

- (1997): *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä*. Vastapaino, Tampere.

Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (1998). *Julkea ehdotus*. Tiedotustutkimus 21(1998): 1, 95.

Putnam, Robert D (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. Simon & Schuster, New York.

Raittila, Pentti (2004). *Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina. Tapaustutkimuksia ja analyysimenetelmien kehittelyä*. Mediatutkimuksia-sarja, Tampere University Press, Tampere.

Ray, Larry (2004). *Pragmatism and Critical Theory*. European Journal of Social Theory, 7 (3), 307-321.

Reunanen, Esa (2003): *Budjettijournalismi julkisena keskusteluna*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Reynolds, Anthony (2003). *Forgetting Rhetoric: On the ars oblivionalis of Pragmatism*. Angelaki - Journal of the Theoretical Humanities, 8 (1), 13-25.

Rosen, Jay (1999a). *The Action of the idea. Public Journalism in Built Form*. Teoksessa Theodore Glasser toim.: The Idea of Public Journalism, Guilford Press, New York, 21-48.

- (1999b). *What Are Journalists For?* Yale University Press, New Haven and London.

- (1997). *Introduction/ „We'll Have That Conversation“: Journalism and Democracy in the Thought of James W. Carey*. Teoksessa Munson, Eve Stryker & Warren, Catherine A. toim.: *James Carey: A Critical Reader*. University of Minnesota Press, Minneapolis and London, 191-206.
- (1996). *Getting the Connections Right: Public Journalism and the Troubles in the Press*. Erlbaum, Hillsdale.

Rosen, Jay & Merritt, Davis & Austin, Lisa (1997). *Public Journalism: Theory and Practice. Lessons from Experience*. Kettering Foundation, Dayton.

- Schudson, Michael (2001): *The objectivity norm in American journalism*. Journalism, Vol 2(2), 149-170.
- (1999). *What Public Journalism Knows About Journalism but Doesn't Know about "Public"*. Teoksessa Glasser, Theodore L toim.: *The Idea of Public Journalism*. The Guilford Press, New York and London, 118-133.
 - (1997). *Why Conversation is Not the Soul of Democracy?* Critical Studies in Mass Communications 14 (1997), 297-309.
 - (1995). *The Power of News*. Harvard University Press, Cambridge.
 - (1982). *The Politics of Narrative Form: The Emergence of News Conventions in Print and Television*. Daedalus, 4/1982, syksy, 97-112.

Siebert, Fred S - Peterson Theodore - Scramm Wilbur (1973 [1956]). *Four Theories of the Press. The authoritarian, libertarian, social responsibility and soviet communist concepts of what the press should be and do*. University of Illinois Press, Urbana/Chicago/London.

Steele, Robert M. (1997). *The Ethics of Civic Journalism: Independence As the Guide*. Teoksessa Black, Jay toim.: *Mixed News. The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey, 162-177.

Suhonen, Pertti (1999). *Yleinen mielipide yhteiskuntatieteellisenä käsitteenä*. Poliitikka, Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu, 41 (1), 4-16.

- (1998). *Kansan tahto - siis kenen? Kamppailu yleisen mielipiteen käsitteestä*. Teoksessa Viestinnän jäljillä: näkökulmia uuden ajan ilmiöön. Helsinki: WSOY, 171-188.
- (1998). *Kommentteja yleisen ja julkisen mielipiteen käsitteistä*. Tiedotustutkimus, 21 (3), 97-98.
- (1997a). *The Media, Polls and Political Process. The case of Finland*. European Journal of Communication. Vol 12.

- (1996). *Mielipidetutkimukset, journalismi ja politiikka*. Tiedotustutkimus, 19 (1996): 2, 36-51
- (1992). *Mediat, kansalaismielipide ja Suomen EY-ratkaisu*. Tiedotustutkimus, 15 (1992):2, 43-50.
- (1991): *Kaksisuuntainen peili. Mielipidetutkimukset julkisuudessa ja politiikassa*. Hanki ja jää, Helsinki.

Summa, Hilikka (1998). *Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus*. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka, toim. Pelkkää retoriikkaa - tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Vastapaino, Tampere, 51-83.

Suoninen, Eero. *Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen*. Teoksessa Jokinen, Arja - Juhila, Kirsi - Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere, 17-36.

Thorson, Ester & Friedland, Lewis (1998). *Civic lessons. Report on Four Civic Journalism Projects Funded by The Pew Center for Civic Journalism*. The Pew Charitable Trusts, Washington DC.

Toulmin, Stephen (1964). *The Uses of Argumentation*. Cambridge University Press, Cambridge.

Tuchmann, Gaye (1972). *Objectivity as Strategic Ritual: An Examination of Newsmen's Notions of Objectivity*. American Journal of Sociology, 1972: (4), 660-679.

Yankelovich, Daniel (1991). *Coming to public judgment: making democracy work in a complex world*. Syracuse University Press, New York.

Yeric, Jerry L & Todd, John R (1996): *Public Opinion. The Visible Politics*. F.E. Peacock Publishers, Inc. Itasca, Illinois.

Vihinen, Hilikka (1998). *Maatalous tekstinä. Retoriikka maatalouspolitiikan tutkimisessa*. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka, toim. Pelkkää retoriikkaa - tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Vastapaino, Tampere, 221- 242.

Weaver, David H. & Wilhoit, G. Cleveland (1996). *American Journalist in the 1990s: U.S. News People at the End of an Era*. Lawrence Erlbaum, New Jersey.

- (1986). *The American Journalist. A Potrait of U.S. News People and Their Work*. Indiana University Press, Bloomington.

Welsh, Wolfgang (1991). *Esteettisen ajattelun ajankohtaisuudesta*. Suomentanut Raiskila, Vesa. Tiede & edistys 3/1991, 164-177.

Westbrook, Robert B (1998). *Pragmatism and Democracy: Reconstructing the Logic of John Dewey's Faith*. Teoksessa Dickstein, Morris toim.: *The Revival of Pragmatism. New Essays on Social Thought, Law, and Culture*. Duke University Press, Durham and London, 128-140.

Westerståhl, Jörgen (1983). *Objective News Reporting*. *Communication Reserch* 10(3), 403-424.

Wilkins, Lee (1997). *Communitarian and Environmental Journalism*. Teoksessa Black, Jay toim.: *Mixed News. The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey, 200- 217.

Woodstock, Louise (2002). *Public journalism's talking cure. An analysis of the movements 'problem' and 'solutions' narratives*. *Journalism* 3(1), 37-55.

Zelizer, Barbie (1990). *Achieving Journalistic Authority through Narrative*. *Critical Studies in Mass Communication* 79: 1990, 366-376.

Sähköiset lähteet

Ahva, Laura (2003). *Kohti keskustelevaa journalismia. Kansalaisjournalismin kokeilua, kritiikkiä ja arviointia*. Tiedotusopin laitoksen pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00197.pdf>, luettu 10.6.2005.

Bergman, Mats - Kilpinen, Erkki - Paavola, Sami (1999). *Kriittisiä merkintöjä klassisen pragmatismen perinnöstä*. Niin & Näin - Filosofinen aikakauslehti 2/1999.
http://www.netn.fi/299/netn_299_prag.html, luettu 10.6.2005.

Bowman, Shayne & Willis, Chris (2003). *We the Media. How audiences are shaping the future of news and information*. Amrican Press institue.

http://www.hypergene.net/wemedia/download/we_media.pdf, luettu 7.6.2005.

Columbia Journalism Review

<http://www.cjr.org/contact/>, lainattu 22.6.2005.

Friedland, L. A. & Nichols, S. (2002). *Measuring Civic Journalism's Progress:*

A Report Across a Decade of Activity. A Study Conducted For: The Pew Center for Civic Journalism.

http://www.pewcenter.org/doingcj/research/r_measuringcj.html, luettu 10.6.2005.

Journal of Communication

<http://www.oxfordjournals.org/jnls/list/jnlcom/scope/>, luettu 22.6.2005.

Journal of Communication Inquiry

<http://www.sagepub.com/journal.aspx?pid=190>, luettu 22.6.2005.

Journal of Mass Media Ethics

<http://www.jmme.org/>, luettu 22.6.2005.

Journalism & Mass Communication Quarterly

<http://www.aejmc.org/pubs/#jmcq>, luettu 22.6.2005.

Journalism: theory, practice and criticism

<http://www.sagepub.co.uk/journal.aspx?pid=105704>, luettu 22.6.2005

Meyer, Philip (1995). *Public Journalism and the Problem of Objectivity*. IRE/University of North Carolina.

<http://www.unc.edu/~pmeyer/ire95pj.htm>, luettu 10.6.2005.

Pihlström, Sami (1994). *Putnamin episteemisestä totuuskäsityksestä*. Filosofinen aikakauslehti N&N. 4/1994.

http://www.netn.fi/294/netn_294_pihl.html, luettu 15.6.2005.

LIITE

Liite 1. Tutkimusaineiston artikkelikohtainen erittely

Tieteelliset aikakauslehdet

I) Journalism & mass communication quarterly, lyhenne JMCO

- Julkaisija: Association for Education in Journalism and Mass Communication, Columbia, USA
- Ilmestyy neljä kertaa vuodessa, 82. vuosikerta vuonna 2005.
- Artikkelit:
 1. Kurpius, David D. (2002) *Sources and Civic Journalism: Changing Patterns of Reporting?* 79:4, 853-866.
 2. Massey, Brian L. and Haas, Tanni (2002). *Does Making Journalism More Public Make a Difference? A Critical Review of Evaluative Research on Public Journalism.* 79:3, 559-586.
 3. McDevitt, Michael; Gassaway, Bob M and Pérez Frank G. (2002). *The Making and Unmaking of Civic Journalists: Influences of Professional Socialization.* 79:1, 87-100.
 4. Kurpius, David D. (2000): *Public Journalism and Commercial Local Television News.* 77:2, 340-354.
 5. Parisi, Peter (1997). *Toward a "Philosophy of Framing": News Narratives for Public Journalism.* 74:4, 673-686.

II) Journal of Communication, JC

- Julkaisija International Communication Association, painopaikka Oxford University Press, New York (N.Y.)
- Ilmestyy neljä kertaa vuodessa, 54. vuosikerta vuonna 2005
- Artikkelit:
 6. Coleman, Renita & Wasike, Ben (2004): *Visual Elements in Public Journalism Newspapers in an Election: a Content Analysis of the Photographs and Graphics in Campaign 2000.* September 2004, 456-473.
 7. McDevitt, Michael (2003). *In Defense of Autonomy. A Critique of the Public Journalism Critique.* March 2003, 155-164.

III) Journal of mass media ethics, JMME

- Julkaisija Department of Communications, Brigham Young University
- 20. vuosikerta vuonna 2005

- Artikkelit:

8. Ryan, Michael (2001). *Journalistic Ethics, Objectivity, Existential Journalism, Standpoint Epistemology and Public Journalism*. 16(1), 3-22.

9. Arant, M. David & Meyer, Philip (1998): *Public Journalism and Traditional Journalism: A Shift in Values?* 13(4), 205-218.

IV) Journalism: theory, practice and criticism , JOU

- Julkaisija Sage, London (osa Communication Studies -kokoelmaa)

- 1. vuosikerta vuonna 2000

- ISSN: 1464-8849

- Julkaisutiheys: neljä kertaa vuodessa (ilmestymiskuukaudet: helmikuu, toukokuu, elokuu, marraskuu)

- Artikkelit:

10. Woodstock, Louise (2002). *Public journalism's talking cure. An analysis of the movements 'problem' and 'solutions' narratives*. 3(1), 37-55.

11. Haas, Tanni & Steiner, Linda (2001). *Public journalism as journalism of publics. Implications of the Habermas-Fraser debate for public journalism*. 2(2), 123-147.

V) Journalism Studies, JS

- Julkaisija: Routledge Ltd., London

- ISSN: 1461-670X

- Artikkelit:

12. Haas, Tanni & Steiner, Linda (2002): *Fears of Corporate Colonization in Journalism. Reviews' Critiques of Public Journalism*. Vol. 3, No 3, 325-341.

13. Compton, John (2000). *Communicative Politics and Public Journalism*. Vol 1., No 3., 449-467.

14. Campbell, Cole (2000). *Citizens Matter: and that is why Public Journalism matters*. Vol.1, No 4, 689-694.

15. Davis, Steve (2000). *Public Journalism - the Case Against*. Vol. 1, No 4., 686-689.

16. Glasser, Theodore (2000). *The Politics of Public Journalism*. Vol. 1, No. 4., 683-686.

17. Rosen, Jay (2000): *Debate: Public Journalism. Questions and Answers about Public Journalism*. Vol 1, No 4, 2000, 679-694.

VI) Journal of Communication Inquiry, JCI

- Julkaisija Sage Publications, London

- Ilmestyy neljä kertaa vuodessa; ilmestymiskuukaudet tammikuu, huhtikuu, heinäkuu ja lokakuu

- ISSN: 0196-8599

- 29. vuosikerta vuonna 2005

- Artikkelit:

18. Borden, Sandra L. (2005). *Communitarian Journalism and Flag Displays after September 11: An Ethical Critique*. 29:1, 30-46.

19. Coleman, Renita (2000). *The ethical Context for Public Journalism: As An Ethical Foundation for Public Journalism, Communitarian Philosophy Provides Principles for Practitioners to Apply to Real-World Problems*. 24:1, January 2000, 41-66.

20. Brewin, Mark (1999). *The Interpretive Community and Reform: Public Journalism Plays out in North Carolina*. 23:3, July 1999, 222-238.

VII Columbia Journalism Review, CJR

- Julkaisija: Columbia University's Graduate School of Journalism

- Perustettu vuonna 1961

- Ilmestyy kuusi kertaa vuodessa

- Artikkelit:

21. Witt, Leonard (2003). *This Movement Won't Be Buried*. November/December 2003, 70.

22. Witt, Leonard (2003). *Public journalism is dead; long live public journalism*. Nro 6. November/December 2003

23. Meyer, Philip (2004). *Saving Journalism. How to nurse the good stuff until it pays?*

CJR November/December 2004.

24. Cornog, Evan (2005). *Let's Blame the Readers. Is it possible to do great journalism if the public does not care?* CJR January/February 2005

VIESTINNÄN LAITOS

Lausunto

Tiedekunnan määrääminä tarkastajina olemme tutustuneet valt.yo **Riikka Haikaraisen** pro gradu -tutkielmaan *TIEDON VAI KESKUSTELUN JULKISUUS? - Objektivisuuden ja julkisen keskustelun argumentit yhdysvaltalaisessa kansalaisjournalismissa* ja esitämme siitä käsitksenämme seuraavaa:

Valt.yo Riikka Haikarainen on valinnut mielenkiintoisen aiheen ja hänen tuore lähestymistansa tuo selkeästi uusia aineksia suomalaiseen keskusteluun kansalaisjournalismista. Työ on myös harvinaislaatuinen kunnianhimoinen ja läpi koko tutkimusprosessin kuultaa asioiden pohtimisen ja selvittämisen palo.

Työn näkökulmana toimivat objektiivisuuden ja julkisen keskustelun käsitteet. Kirjoittajan pyrkimyksenä on luoda kriittinen analyysi kansalaisjournalismiliikkeen, siitä 1990- ja 2000-luvuilla käydyn keskustelun ja objektiivisuus-käsitteen suhteesta. Aineisto koostuu yhdysvaltalaisista journalismin ja viestinnän alan tieteellisistä aikakauslehdistä sekä yhdestä yhdysvaltalaisesta journalistien ammattilehdestä. Teoreettisena viitekehyksenä on keskustelemaan julkisuuden teoria.

Kansalaisjournalismikeskustelun yksi keskeinen kysymys on ollut, luopuuko toimittaja aktiivisesti julkista keskustelua luodessaan erillisyydestä ja puolueettomuudesta. Työn lähtökohtana on, että objektiivisuuden käsitteen määrittely vaikuttaa käsitykseen journalistisen tiedon synnystä ja funktiosta. Perinteisen journalismin taustaoletuksissa julkinen keskustelu perustuu tiedolle, kun taas keskustelemaan ajatuksesta lähtevät kansalaisjournalistit ajattelevat, että julkinen keskustelu voi tuottaa tietoa.

Riikka Haikarainen määrittelee työlle kaksi tutkimuskysymystä: 1) miten kansalaisjournalismin toteuttajat, kriitikot ja tutkijat määrittelevät journalistisen objektiivisuuden ja julkisuuden suhteen sekä 2) mitä lähtötietoja, perusteita ja taustatukia he asettavat liikkeen tavoitteelle edistää julkista keskustelua.

Ensimmäisen kysymykseen hän vastaa määrittelemällä journalistisen objektiivisuuden ja julkisuuden suhteen kolmen eri argumentaatioposition kautta. Positiot ovat kansalaisjournalistien valitsema julkisen keskustelun edistäminen, traditionaalisen journalismin valitsema julkisuuden tarkkaileminen ja tutkijoiden konstruktionistisesta näkökulmasta valitsema julkisuuden rakentaminen. Jaottelu on perusteltu ja eksplikoitu selkeästi keskustelun keskeiset näkökulmat.

Toiseen tutkimuskysymykseensä kirjoittaja hakee vastausta empiriansa avulla ja käyttää analyysinsä pohjana uuden retoriikan perinteeseen kuuluvan Stephen Toulminin argumentaation analyysimallia. Hän erittelee argumentatiivisia lähtötietoja, perusteita ja taustatukea kansalaisjournalismin päämäärälle edistää julkista keskustelua. Näistä argumentaation osista muodostuu keskustelussa kaksi jännitettä: 1) keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen välinen jännite ja 2) konsensuksen ja jakaantuneiden julkisuuksien välinen jännite. Erityisesti näiltä osin kirjoittaja tuo tuoreita, relevantteja ja kriittisiä aineksia suomalaiseen kansalaisjournalismikeskusteluun.

Kansalaisjournalismikeskustelussa ei esimerkiksi ole paljoakaan pohdittu keskustelun edistämisen ja todellisuuden rakentamisen välistä jännitettä (s. 84) eli tieteenfilosofisen pohjan artikulointi on ollut vähäistä. Riikka Haikarainen kytkee kuitenkin kansalaisjournalismikeskustelun laajempaan yhteiskuntateoreettiseen kontekstiin. Kansalaisjournalismi myös korostaa paikallisyhteisössä käytävän keskustelun keskeistä roolia, mutta ei kiinnitä huomiota siihen, miten laajempia, esim. globaaleja ongelmia tulisi käsitellä.

Kansalaisjournalismin kannattajat saattavat myös yliarvioida yhteisöllisen konsensuksen mahdollisuuden tilanteessa, jossa yhteisöt ovat esimerkiksi sosioekonomisen tai etnisen taustan vuoksi täysin irrallaan toisistaan. Mikä silloin on se yhteisö, jonka käsitejärjestelmästä ja ajattelusta “konsensuaalinen” totuus muodostetaan? Mielenkiintoinen havainto on myös se, että valtaosa referee-julkaisujen teksteistä suhtautuu kriittisesti kansalaisjournalismiin ja sen perusideoihin. Suomessa saa usein sen kuvan, että lähinnä muutosvastarintaiset toimittajat kritisoivat kansalaisjournalismia.

Vahva ja kunnianhimoinen työ sisältää kuitenkin myös joitakin puutteita. Paikoitellen on esimerkiksi epäselvää, mitä kirjoittaja tarkoittaa objektiivisuudella silloin, kun kyse ei ole “perinteisestä objektiivisuudesta”. Esimerkiksi sivun 67 sinänsä ansiokkaassa kaaviossa objektiivisuuden luonnehdinta vaikuttaa pikemminkin kansalaisjournalismin perusolemuksen kuin objektiivisuuden luonnehdinnalta. Objektiivisuutta tarkastellaan luvussa kolme monesta eri näkökulmasta, mutta nimenomaan tutkimuskysymykseen liittyvää kansalaisjournalismin objektiivisuuskäsitystä käsitellään melko suppeasti (lähinnä s. 61-62). Asia jäsentyy kuitenkin selkeämmin yhteenvetoluvussa (5). Myös pragmatismien, kommunitarismien ja kansalaisjournalismin kritiikit sivuutetaan melko lyhyesti, pikemminkin todeten kuin pohtien.

Jonkin verran ongelmallisia ovat myös osuudet, joissa Riikka Haikaranen kirjoittaa normaali-journalismista ja journalisteista työssään. Tutkimuskirjallisuus on hänelle selvästi tutumpaa kuin se mitä toimituksissa tapahtuu. On esimerkiksi vaikea uskoa, että “objektiivisuutta” pidettäisiin tänä päivänä toimituksissa niin ongelmattomana käsitteenä kuin kirjoittaja antaa ymmärtää, osin melko vanhoihin tutkimuksiin nojaten.

Argumentaation empiirinen osuus jää melko suppeaksi, noin viiden sivun mittaiseksi. Aineistona on 24 artikkelia, mutta varsinaisessa analyysissä vain viisi. Muiden artikkelien rooli ja perustelut argumentaatioanalyysiin valituille artikkeleille jäävät hieman epäselviksi.

Puutteet ovat kuitenkin selvästi pienempiä kuin työn kiistattomat ansiot. Kaiken kaikkiaan työ kertoo tekijänsä lukeneisuudesta, luetun ymmärtämisestä ja suorastaan poikkeuksellisen ansiokkaasta kyvystä pitää hallussa laajoja abstrakteja kokonaisuuksia. Se osoittaa myös kirjoittajan ilmiselvän lahjakkuuden käsiteanalyysiin, teoreettiseen pohdintaan ja innovatiiviseen tieteelliseen ajatteluun.

Ehdotamme pro gradu -tutkielman hyväksymistä arvosanalla *eximia cum laude approbatur*.

Helsingissä 5.10. 2005

Tuomo Mörä

Ritva Levo-Henriksson